സ്കന്ദപുരാണമ്/ഖണ്ഡഃ 8 (അമ്ബികാഖണ്ഡഃ)/06

http://aksharamukha.appspot.com/api/website?source=Devanagari&target=Malayalam&preOptions=[]&postOptions=[]&nativize=false&url=https://sa.wikisource.org//sa.wikisource.org/s/fc7

< സ്കന്ദപുരാണമ് | ഖണ്ഡഃ 8 (അമ്ബികാഖണ്ഡഃ)

പൂർവവർതീ പൃഷ്ഠഃ (അധ്യായാഃ 41 - 50) (http://aksharamukha.appspot.com/api/website?source=Devanagari&target=Malayalam&preOptions=[]&postOptions=[]&nativize=false&url=https://sa.wikisource.org/s/a5x)

ആഗാമീ പൃഷ്ഠഃ (അധ്യായാഃ 61 - 70) (http://aksharamukha.appspot.com/api/website?source=Devanagari&target=Malayalam&preOptions=[]&postOptions=[]&nativize=false&url=https://sa.wikisource.org/s/a66)

അധ്യായാഃ 51 - 60 51

സനത്കുമാര ഉവാച
സുകേശസ്തു തതോ വ്യാസ പിതുഃ ശ്രുത്വാ സുദീനവത്1 .
ദുഃഖിത2 ശ്ചിന്തയാമാസ ജന്തുനാ താം ഗതിം തദാ3 .. 1 . .

58 വിദ്വിഷ്ടഃ - ഖ. . 59... സ്തദാ - ഖ. . 6.... ഭക്ഷ്യോ - ഖ. . 61 തവ പുത്രക - ക. . 62 യഥാഗതി - ക., യഥാമതി - ഖ. . 63 ഭക്തഃ - ഘ. . 64 സർവയമ്യേഃ - ഖ. . 65 ധന്യൈർവിംശസ്യ- മായുഷ്യം - ഖ. . 66 ശ്രാവ്യം - ക. ഖ. . 67 സ്വർഗമിച്ഛതാ - ഖ. . 68 സുമതിപ്രദം - ഘ. . 69 നരകകീർതനം സമാപ്തം - ഘ. .

1 ദീനവാക് - ക.. വാൻ - ഖ. ഘ. . 2 ദീനവത് - ക. ഘ. . 3 ഗതിചിന്തകഃ - ഖ. .

279
ചിന്തയാഭിപരീതാത്മാ ദുഃഖേന ച സമാഹതഃ4 .
ജന്തൂനാം മോക്ഷണോപായം മൂഢചേതാ ന ജജ്ഞിവാൻ5 . . 2. .
ചിന്താപന്നഃ6 സ തു യദാ പി□□□ സ്താന്നാഭ്യഭാഷത8 .
തദാ തേ പിതരഃ സർവേ സുകേശമിദമൂചിരേ . .3 ..
പിതര ഊചുഃ
അതീവ കിം ചിന്തയസി കുതശ്ചിന്താ തവാനഘ .
ഈശ്വരസ്യ സതഃ പുത്ര9 നേദം തവ വിധീയതേ ..4. .
സുകേശ ഉവാച
ജന്തൂനാം കർമജം ക്ലേശം ശ്രുത്വാ യുഷ്മാഭിരീരിതമ് .

ചിന്തയാമി കഥം തേഷാം മോക്ഷോപായോ ഭവേദിതി ..5. .
പിതര ഊചുഃ
അനാദൃത്യ ക്ഷയം10 പുത്ര മോക്ഷസ്തേഷാം ന വിദ്യതേ .
കർമണഃ സ്വകൃതസ്യേഹ സ ച ഭോഗാത് ക്ഷയോ മതഃ ..6..
ഭോഗശ്ച നരകേവശ്യം ജന്തുനാ സം11 വിധീയതേ .
ന ച തേ നാരകാഃ12 ശക്യാ ഹർത്തും13 കർമക്ഷയം വിനാ ..7. .
അശക്യാഃ ഖലു യേ ഹ്യർഥാ ന താൻ പ്രാജ്ഞസ്സമാരഭേത് .
അർണവസ്യ14 പ്രതരണം യഥാ ത്വാം മൃത്യുമൃച്ഛതി15 ..8..
സനത്കുമാര ഉവാച
ഏവമുക്തഃ സ16 തേജസ്വീ പി□□□ സ്താൻ ഹ്യച്ഛയാവൃതഃ17 .
ഉവാച പ്രണതോ ഭൂത്വാ മാവമധ്വം18 സുതം ഹി മാമ് . .9..

4 സർവേഷാം കരുണാത്മനാം - ഖ., സമാഹിതഃ - ඝ. . 5 മൂഢചേതാ - ക., കഥം സ്യാദിതി നിശ്ചയം - ഖ., ചിംതയാമാസ വൈ തദാ - ഘ. . 6 ചിന്തയാനഃ - ഘ. . 7 തദാ - ഖ. . 8 താന്യു (നു) വാച പിതൄൻ സ തു (സുതഃ?) - ഖ., നാഭ്യഭാഷത - ക. ഖ.,.. .ശ്ചാഗത്യ ഭാഷതേ - ഘ. . 9 മഹാദേവപ്രസാദാദ്ധി - ഖ. . 10... മനാദൃത്യ - ഘ.. പാപക്ഷയം വിനാ - ഖ. . 11 സ - ക. ഖ. . 12 നരകാഃ - ക. ഘ. . 13 ഹന്തും - ഘ. . 14 അർണവസ്യേവ - ഖ. . 15 തീരമപ്രാപ്യ നശ്യതി - ഖ. . 16... ശ്ച - ഖ. . 17 കൃപയാ വൃതഃ - ഘ. . 18 മാവമംസ്ഥാ - ക. ഖ. ഘ. .

280
കാ ശക്തിർമമ19 താൻ ജന്തൂൻ ബലാത് താരയിതും ശുഭാൻ20 .
മഹാദേവപ്രസാദസ്താൻ21 താരയിഷ്യതി22 ദുർഗതീൻ23 . .8.51.1 0 ..
യൂയം യഥൈവ24 തീർണാഃ സ്ഥ നരകസ്ഥാ വിചേതസഃ25 .
തഥാ തേ26 ജന്തവസ്സർവേ തരിഷ്യന്തി27 ന സംശയഃ . . 11 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
തതസ്താൻ സ തദാ28മന്ത്ര്യ മഹാത്മാ ഗണനായകഃ .
സംപ്രവിശ്യ സമുദ്രാമ്ഭോ ഹ്യന്തർജലഗതസ്തദാ29 .. 12 . .
ജജാപ രുദ്രാൻ ശുദ്ധാത്മാ നിശ്ചലഃ സുസമാഹിതഃ .
ജപതസ്തസ്യ യോഗേന യുക്തസ്യ ച മഹാത്മനഃ ..1 3 . .
ത്രൈലോക്യമഖിലം വ്യാസ30 തപസാഭൂത് പ്രതാപിതമ്31 .
തതോ ദേവാസ്തദാ സർവേ പിതാമഹമഥാബ്രുവൻ .. 14..
കിമിദം ഭഗവൻ സർവേ തപ്യാമ വിവശാ വയമ് .
കസ്യേദം തപസോ വീര്യം കസ്യ യോഗോയമീദൃശഃ .. 15 ..
ക ഏഷ സുരശാർദൂല തപസ്തപ്യതി32 ദാരുണമ്33 .
യാവദേവം ന ദഹതി യാവന്നൈവ ന കുപ്യതേ .. 1 6..
താവത് സർവാനഭിപ്രായാൻ തസ്യ സംപാദയ പ്രഭോ .

സ ഏവമുക്തോ34 ദേവൈസ്തൈർഭഗവാൻ ദേവസത്തമഃ35 . .17. .
ഉവാച മാ ഭയം വോസ്തു നായം കശ്ചിദസംമതഃ .
സ ഏഷ ദേവദേവസ്യ36 മഹാത്മാ37 ഗണനായകഃ . . 18..
സമുദ്രാന്തർജലാസീനോ38 രുദ്രാൻ ജപതി യോഗവാൻ .
ന ചാസ്യ ദുഷ്ടോഭിപ്രായോ ലോകാൻപ്രതി മഹാബലാഃ39 . .1 9 ..

19 കാ ഗതിർമമ - ഖ. . 20 പിതഃ - ഘ. . 21... പ്രസാദാത്താൻ - ക., പ്രസാദാത്താം - ഘ. . 22 നാശയിഷ്യതി - ഘ നാശയിഷ്യാമി - ക. ഘ. . 23 ദുർഗതിമ് - ഘ. . 24 തഥൈവ - ക. . 25 പിതാമഹാഃ - ഖ. . 26 തഥൈവ - ഘ. . 27 ഭവിഷ്യാന്തി - ഘ. . 28 പിതരോ - ഖ. . 29?. .സ്തഥാ - ക . 30 സർവം - ക. . 31 പ്രധൂപിത ഇ (മി) വാഭവത് - ഖ. . 32.?. സ്തപ - ക., സ്തപസ്യതി - ഖ. . 33 സുദാരുണമ് - ഖ. . 34 ഏവമുക്തഃ സഃ - ഘ . 35 കമലാസനഃ - ഖ . 36 ഏഷ ദേവസ്യ രുദ്രസ്യ - ക ഘ . 37 സുകേശോ - ഖ. . 38 ര്ജലേ സമ്യക് - ഖ. . 39 പരിപൂർണോർഥഃ സർവേഷാം കരുണാത്മകഃ - ഖ. .

നാരകാനേവ നരകാദുദ്ധർതുമഭിമന്യതേ .
തദ്40 യൂയം യദി41 മന്യധ്വേ42 ഗത്വാ രുദ്രം പ്രണമ്യ ച ..8.51.20..
അർഥയാമോസ്യ ദേവസ്യ ക്രിയതാമീപ്സിതോ വരഃ .
ഏവമസ്ത്വിതി തേ സർവേ ബ്രഹ്മണാ സഹ സംഗതാഃ ..21 ..
ഗതാ മന്ദരമവ്യഗ്രാ43 നന്ദിനാ സംപ്രവേശിതാഃ .
തേ ദൃഷ്ടവാ ദേവമീശാനം സ്തുത്വേദമബ്രുവൻ44 വിഭുമ്45 ..22..
സുകേശോ ഭഗവൻ തുഭ്യം വല്ലഭോ ഗണനായകഃ .
കാരുണ്യം46 പ്രാണിനാം കൃത്വാ തപസ്തപ്യതി ദുശ്ചരമ് . .23 ..
തസ്യ കാമം സകാമം47 ത്വം കുരുഷ്വ ഭുവനേശ്വര .
തേഷാം വിജ്ഞപ്തിമാകർണ്യ ദേവദേവസ്തതോ48 ഭവഃ ..24..
ബ്രഹ്മാദ്യൈഃ സഹിതോഭ്യാഗാത്49 സുകേശസ്യ തദാന്തികമ്50 .
സമുദ്രസ്തത്ര യേ ചാന്യേ51 മുനയഃ52 ശംസിതവ്രതാഃ ..25..
അർധ്യമാദായ ശതശോ53 നേമുഃ ശങ്കരമാഗതമ് .
തമസൗ ഗണപശ്രേഷ്ഠം ദേവദേവ ഇദം വചഃ . .26..
പ്രോവാച മധുരം വ്യാസ മനഃശ്രോത്രസുഖാവഹമ് .
വത്സോത്തിഷ്ഠ സുകേശ ത്വം പ്രാർഥയസ്വ യഥേപ്സിതമ് ..27..
സർവം തത്54 സംപ്രദാസ്യാമി ത്വം ഹി55 നന്ദിസമോ മമ .
തതഃ സുകേശ ഉത്ഥായ സ്തുത്വാ ച56 വൃഷഭധ്വജമ് ..28..
പ്രണിപത്യ പുനർവവ്രേ കാമം പൂർവസമീഹിതമ്57 .
നരകേഷു നരാ ദേവ യാത്യന്തേ പാപകാരിണഃ58 ..29..
തേഷാമുപരി59 ചേതോ മേ ദുഃഖേനാർദിതമീശ്വര60 .
തേ യഥാ പ്രതിമുച്യന്തേ സർവ ഏവ ജഗത്പ്രഭോഃ61 . .8.51.3 0 ..

4. തേ - ക. . 41.. .മഭി - ഖ. . 42 മന്യധ്വം - ക. ഖ. ഘ. . 43 മന്ദിരമവ്യഗ്രാ - ക. . 44.. .ത്വൈവമബ്രുവൻ - ഘ . 45 ചിരമ് - ഘ. . 46 കരുണാം - ഖ. . 47 സകാമ - ക., പ്രകാമ - ഖ. . 48.. സദാ - ക. . 49 ഹ്യാഗാത് - ഖ. . 50 മഹാത്മനാഃ (നഃ) - ക. . 51 സമുദ്രാ - ക, സമുദ്രോ മുനിഭിസ്സാർധം - ഖ. . 52 യത്ര യേ - ഖ . 53 സതതം - ക. . 54 തത്സർവം - ഘ., സർവ ഹി ത്വത് - ഖ . 55 തു - ഖ. . 56 തം - ക . 57 തന്നിഷ്പത്തി ന സംശയഃ - ക. . 58 സ്വേന കർമണാ - ഖ, പാപകർമിണഃ - ഘ. . 59 തേഷാമർഥേ - വ. . 60 മേ ചിന്താ കൃപയാ പരമേശ്വര - ഖ, മനോ മേദ്യ - ഘ. . 61 സുദുഃഖിതാഃ - ഖ .

തഥാ കുരു മമാദ്യൈവ വര ഏഷ മയാർഥിതഃ62 .
യേ ചാധുനാ നരാ ദേവ യാത്യന്തേ നരകേഷു വൈ ..3 1 ..
തേഷാന്തു പ്രതിമോക്ഷാർഥം യാചേഹം ത്വാം സുരേശ്വര63.
തതസ്തദർഥിതം64 ദേവഃ പ്രയച്ഛന്നിദമബ്രവീത് ..32..
ഏവം ഭവതു തേ വത്സ മുക്താ65 നാരകിണോ നരാഃ .
അനയാപി ച ഭക്ത്യാ ത്വം കാരുണ്യേന ച വല്ലഭഃ66 . .3 3 ..
സുതരാം ഭവ നിർവ്യഗ്രഃ പരമൈശ്വര്യസംയുതഃ .
തതസ്തേ നാരകാഃ സർവേ67 വിമാനാനി സമാശ്രിതാഃ ..34..
ദേവദേവം തതോഭ്യേത്യ സുകേശഞ്ച പ്രണേമിരേ .
തമുവാച പുനർദേവഃ സുകേശം ഗണനായകമ് .. 35. .
യോ ഹി68 താരയതേ ജന്തൂനാപദഃ69 ���ശ്ചിദേവ തു .
തേഷാം ധർമപിതാ ഭൂത്വാ സംസാരം ന സ പശ്യതി70 ..3 6. .
മനസാപി ഹി യഃ പ്രാണീ ക്ലേശാജ്ജന്തൂൻസദേച്ഛതി71 .
വിമോക്തും72 സോപി ധർമാത്മാ സർവദുഃഖൈഃ പ്രമുച്യതേ ..37. .
യശ്ചോപാർജ്യ സ്വയം ധർമം ജന്തുഭ്യഃ സംപ്രയച്ഛതി .
സുഖാർഥം സോപി സർവേഭ്യോ73 ദുഃഖേഭ്യഃ74 സംപ്രമുച്യതേ75 ..38. .
സ ത്വം പരേണ യോഗേന ഐശ്വര്യേണ ച സംയുതഃ .
ജന്തൂനാം താരണേ യുക്തസ്ത്വയാന്യഃ കഃ സമോ76 ഭുവി ..39. .
സുകേശ ഉവാച
ഭഗവൻ ത്വത്പ്രസാദാന്മേ സർവമേതദ് ഭവിഷ്യതി .
ശക്തിർമമ കുതോ ദേവ ത്വയൈവൈതത് കൃതം വിഭോ ..8.51.40 ..

62 വൃതഃ - ഘ. . 63 യാചയേയം - ക. ഘ., യാചയേയന്ത്വത്സകാശതഃ - ഖ. . 64 സ്തുഷ്ടസ്തദാർഥിതം - ഖ. . 65 യുക്താ - ക. . 66 സത്വാനാം കരുണായ ച - ഖ. . 67 സത്വാ - ഘ., സത്വാ മുക്താ യാതനസംസ്ഥിതാഃ - ഖ. . 68 മേ (യോ) പി - ക. . 69 ജന്തൂനാപദം - ക. . ദാ - ഖ,.. പാദം - ഘ. . 70 പ്രയച്ഛതി - ഖ ഘ. . 71 സമുദ്ധരേത് - ഘ. . 72 വിമുക്തഃ - ഘ. . 73 ധർമാത്മാ - ഖ . 74 സർവദുഃഖൈ,.. - ഖ . 75 സംപ്രയുജ്യതേ - ഘ. . 76 നരഃ - ഖ., ഭവേത് - ഘ. .

ദ(ന?) ചാന്യദസ്തി കർത്തവ്യം77 കൃത്യം78 യന്മേ മനോഗതമ് .
തവാസ്മി കിങ്കരോ ദാസോ നാശ്ചര്യം യന്മമേദൃശമ്79 . .41 ..
സനത്കുമാര ഉവാച
തതഃ സ ഭഗവാൻ ദേവോ വിസൃജ്യ ഗണനായകമ് .
അഭ്യഗാത് മന്ദരം80 വ്യാസ വൃതഃ സർവാമരൈസ്തദാ ..42 ..
ദേവാ അപി വിമാനസ്ഥാൻ81 നാരകാൻ വീക്ഷ്യ സർവശഃ .
ശാന്തം ച ജഗതോ ദുഃഖം ദൃഷ്ട്വാ ജഗ്മുര്യഥാഗതമ് ..43 ..
യ ഇമം നാരകോത്താരം ശൃണുയാദ്വാ പഠേത വാ .
സ ദുഃഖം സമനുപ്രാപ്യ82 നാവസീദതി കർഹിചിത് . .44. .
ഏതദ്യോഗവിധാനസർവസമയം83 ശ്രുത്വാ നരോ നിത്യശഃ
പാപാത്മാപി സുനിർഘൃണം പ്രതിഭയം നാഭ്യേതി പാപാശ്രയമ് .
കിന്ത്വേതദ് യ ഇഹാഭ്യുപേത്യ സതതം ശൗചാന്വിതഃ ശ്രാവയേത്
ദേവബ്രഹ്മണവൈദ്യസംസദി ദൃഢം ഭക്തഃ84 സദാ ശങ്കരമ്85 ..45. .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ നാരകീയമോക്ഷണേ86 ഏകപംചാശോധ്യായഃ /51

52

വ്യാസ ഉവാച
കേ പുനസ്തം ന ഗച്ഛന്തി നരകം ശുഭകർമിണഃ .
പാപേഷ്വപി രതാ ബ്രഹ്മന്നേതദിച്ഛാമി വേദിതുമ് . . 1 ..
തഥാ സ്ത്രീണാം ച കാ യുക്താ ഗതിഃ പരമികാ ശുഭാ .
കേന കർമവിപാകേന ഏതദിച്ഛാമി വേദിതുമ് . .2. .

77 കർതാ മാം - ഖ. . 78 കൃതം - ഖ. . 79 നാശ്ചര്യായ മമേദൃശമ് - ഖ. . 80 മന്ദിരം - ഘ. . 81 വിമാനസ്ഥാ - ഖ. ഘ. . 82 മഹദപ്രാപ്യ - ഘ. . 83... മഭയം - ഖ. . 84 ഭക്ത്യാ - ഖ. . 85 ശങ്കരേതി - ഖ. . 86 സുകേശമാഹാത്മ്യം - ഘ. .
1... ഭിരതാഃ പാപേ - ക. ഖ,... ഷു നിരതാ - ഘ. . 2.. ശ്ചൈവ - ക., ദേവ - ഖ. ..

സനത്കുമാര ഉവാച
ന ഗച്ഛന്തി നരാ യേന3 നരകം തം സുദുഃഖിതാഃ4 .
പാപകർമണ്യപി രതാ5സ്താനിമാൻ6 ശൃണു മാനദ7 . .3..
നാഗ്നിചിന്നരകം യാതി ന ത്രിസൂത്രീ8 ന ഗോവ്രതീ9 .
നാശ്വമേധേന യോ യഷ്ടാ10 ഗോ സഹസ്രപ്രദോ ന ച11 . .4. .
ന ച സ്വാധ്യായനിത്യോ യോ രുദ്രജാപീ ച യോ ദ്വിജഃ12 .
ബ്രാഹ്മണാൻ13 താരയേദ്യശ്ച14 ആപദോ മരണാന്തികാത് . .5 . .
ബ്രാഹ്മണം15 വ്യാധിതം ദീനമനാഥം ദുഃഖപീഡിതമ്16 .

ശുശ്രൂഷേദ്യാവദേതേന യുക്തോ ധർമേണ മാനവഃ17 ..6 . .
ബ്രാഹ്മണം വാസയേദ്യസ്തു ഗൃഹവാസപരിച്ഛദൈഃ .
നിഃസ്വം സ്വാധ്യായസംപന്നം നരകം ന സ പശ്യതി ..7..
തഥാ ഗാഞ്ചൈവ സംമഗ്നാം18 പതിതാം ശക്തിവർജിതാമ് .
സംരക്ഷതി ച യുക്താത്മാ സ ച തം നൈവ ഗച്ഛതി . .8. .
മഹേശം യശ്ച ഭാവേന പരമേണ സമാധിനാ .
ഭക്ത്യാ19 സമർചയേന്നിത്യം സ ച തം20 നൈവ ഗച്ഛതി . .9..
ഇതരേഷാം തു സംസാരോ ഭവത്യേവ ന സംശയഃ .
ബ്രാഹ്മണാസ്തം ന ഗച്ഛന്തി വേദവേദാങ്ഗപാരഗാഃ . . 8.52.10 . .
ഷട്കർമനിരതാ വ്യാസ ആത്മധർമവ്യവസ്ഥിതാഃ21 .
തപഃശൗചസമായുക്താ ദയാവന്തോ ദൃഢവ്രതാഃ22 . .1 1 ..
പ്രതിഗ്രഹനിവൃത്താശ്ച ഈശഭക്താശ്ച യേ ദ്വിജാഃ .
ക്ഷത്രിയാ യേ ച രക്ഷാർഥം പ്രജാനാം23 നിത്യമുദ്യതാഃ .. 1 2. .
ത്യജന്തി സമരേ പ്രാണാൻ ന തേ നരകഗാമിനഃ .
വൈശ്യാ വാർതാസമായുക്താ24 ന്യായധർമവ്യവസ്ഥിതാഃ . . 13 ..

3 തു ഭൂതാനി - ഘ. . 4 സുദുഃഖിത - ഘ . 5. ഭിരതാ - ഖ. വിരതാ - ഘ . 6 നിമാൻ ഘ.. 7 മഹാമതേ ഘ.. 8 ന സപുത്രോ - ഖ, ന സപുത്രീ. - ഘ. . 9 ഗോപ്രദീ - ഘ. . 10 യേന യഷ്ടോശ്വമേധേന - ഖ. . 11 ഗോപാലനരതശ്ച യഃ - ഘ. . 12 നരഃ - ക. . 13 ബ്രാഹ്മണം - ക. ഘ. . 14 യസ്തു - ഘ. . 15 തമേവ - ക., തമേവം വാദിനം - ഘ 16 ന കർമണ്യം തഥൈവ ച - ക. ഘ . 17 മുക്തഃ സ്യാദിഹ മാനവഃ- - ഖ. . 18 സംഭഗ്നാം ക. ഖ. . 19 ഭക്തഃ - ക. ഘ. . 20 താൻ - ഘ . 21 ശാന്ത (ാ) ദാന്ത (ാ) ജിതേന്ദ്രിയാഃ -ഖ. . 22 ഹ്യലോലു (പാഃ) - ഖ. . 23 പ്രജായാ - ഘ. . 24 സ്വവൃത്തിസംയുക്താ - ഘ. .

285

യേഷാം വൃത്തിരവിച്ഛിന്നാ25 ദേവബ്രാഹ്മണപൂജകാഃ26 .
നരകം തേ ന പശ്യന്തി സ്വർഗഗാസ്തേ പ്രകീർതിതാഃ27 . . 14..
ഭക്താ വർണത്രയം28 യേ ച ശൂദ്രാ ദർപവിവർജിതാഃ .
ബ്രാഹ്മണാംശ്ച വിശേഷേണ നിത്യം യേ സമുപാസതേ29 ..1 5. .
തേ ന30 പശ്യന്തി നരകം31 സുഗതിഞ്ച32 മൃതാ യയുഃ .
ചതുർഷ്വപി ച വർണേഷു മനുജാ ഭാവതഃ33 ശിവമ് . .1 6..
ശർവാർപിതക്രിയാവസ്ഥാ34 ഭക്താ നിത്യമനുവ്രതാഃ .
ന തേ പ്രയാന്തി നരകം പ്രാപ്നുവന്തി പരാം ഗതിമ് .. 17..
പ്രാസാദം ചൈവ യേ കൃത്വാ ദേവദേവമുപാസതേ .
അന്യാനപി പി[illegible]സ്തേ തു നരകാദുദ്ധരന്ത്യുത ..18..
ഖനിതാഃ പുഷ്കരിണ്യോ യൈസ്തഡാഗാനി ഹ്രദാനി ച .
രോപിതാ വൃക്ഷഷണ്ഡാശ്ച35 തേപി താൻ36 ന പ്രയാന്തി37 ഹി . . 19..

പരിത്രാണം ദ്വിജാതീനാമന്യേഷാം ചൈവ ദുഃഖിനാമ് .
നിത്യം പ്രകുർവതേ യേ ച തേപി താൻ38 ന വ്രജന്തി ഹി ..8.52.20 . .
അക്രോധനാശ്ച യേ നിത്യം ദേവബ്രാഹ്മണപൂജകാഃ .
നിത്യം ദാനരതാശ്ചൈവ39 ന തേ ഗച്ഛന്ത്യധോഗതിമ് ..21 ..
സത്യാഭിധാനസംയുക്താ ദുഷ്ടാരമ്ഭവിവർജിതാഃ40.
സ്വധർമാചാരസംയുക്താഃ41 പശ്യന്തി നരകം ന തേ ..22..
ലിങ്ഗാർചനരതസ്തസ്മാത്42 സർവസ്മാത് പരിമുച്യതേ .
ധ്യാനീ ത സർവദാ യോ വൈ ഗണാഞ്ജപതി വാ ശുചിഃ . .23 . .
യോഗീ തു43 സർസ(ര്വ?)പാപാനി കുർവന്നപി ന ലിപ്യതേ .
സ്ത്രീണാം തു പരമോ ദേവഃ പതിർഭവതി സർവദാ ..24. .

25 സതതം ന വ്യവച്ഛിന്നാ - ഖ. . 26.. പൂജനേ - ക. ഘ . 27 ഗോപ്താ ഗോബ്രാഹ്മണസ്യ ച - ഖ. . 28 ... വർണത്രയേ - ഖ. . 29 യേ നിത്യമുപസേവതേ - ക. . 30 ന തേ - ഖ. . 31 നരകാൻ - ക., നരകാനാഗതിഞ്ച - ഘ. . 32.. .രവാ - ഘ., ഖനന്തി - ഖ. . ഏതദനന്തരം - ത്രിസംധ്യം സതതം ഭക്ത്യാ ഇതി മേ വ്രത- മാസ്ഥിതാ, ബ്രാഹ്മണാ യേ ന പശ്യന്തി (?) നരകം ന സ ഗച്ഛതി, ഇതി പാഠാധികഃ ഖ. പുസ്തകേ . 33 പുണ്യശ്ച - ക. ഖ., പുണ്യോ യേ (?) . 34 താനി - ക., ശർവാർപിതാനി ച പുഷ്പാണി - ഘ. . 35... നി - ഖ. . 36. .നി - ക., തത്ര --ഖ. . 37 ന യാന്തി - ക. ഖ., ന വ്രജന്തി - ഘ. . 38 തം - ഖ. . 39 യേ ച - ഘ. . 40 ദുഷ്ടതാ - ക., യേ നരാ ധർമശീലിനഃ - ഘ. . 41 സ്വധർമകരണേ ശക്താ - ക. ഘ. . 42 നിത്യം ലിങ്ഗാർചനരതഃ - ഖ. . 43 യോഗജ്ഞഃ - ഖ. .

തസ്മാന്നാന്യം44 പ്രപശ്യന്തി യാഃ കാശ്ചി45ദ്ധർമചിന്തികാഃ46 .
കർമണാ മനസാ വാചാ യദ് ദദാതി47 ജുഹോതി വാ .. 25. .
പരിത്യജ്യ പതിം നാരീ ന തസ്യ ഫലമശ്നുതേ .
പതിശുശ്രൂഷണേ രക്താ മനോവാക്കായകർമഭിഃ48 ..26 .
പതൗ49 മൃതേപി മനസാ നാന്യമിച്ഛതി യാ നരമ്50 .
കരോതി പുണ്യം യച്ചാപി പത്യുഃ സർവം51 പ്രയച്ഛതി .
സാ നാരീ നരകാൻ സർവാൻ മനസാപി ന ഗച്ഛതി52 . .27..
സംസാരം നൈവ സാ ഘോരം53 സർവം സംപ്രതിപദ്യതേ54 .
അന്യാസാം തു ന സംദേഹോ നരകം പ്രതി സുവ്രത55 ..28..
സനത്കുമാര ഉവാച
സുകേശം ത്വനുഗൃഹ്യൈവം ദേവോപി വൃഷവാഹനഃ .
- - - - - - - - കാഷ്ഠകൂടാശ്രമം ഗതഃ .
അനുജഗ്രാഹ തം വിപ്രം കാഷ്ഠകൂടം തപോധനമ് ..29..
വ്യാസ ഉവാച
കിം തപസ്തസ്യ ഭഗവൻ ബ്രാഹ്മണസ്യ മഹാത്മനഃ .

കിയതാ ചൈവ കാലേന വരം ലേഭേ മഹേശ്വരാത് ..8.52.3 0 ..
കസ്യ പുത്രഃ കസ്യ നപ്താ കിന്നാമാ സ ച സത്തമഃ .
ഏതദിച്ഛാമി കഥിതം ഭഗവൻ വിസ്തരാച്ഛുഭമ്56 ..3 1..
സനത്കുമാര ഉവാച
ഗൗതമസ്യാന്വയേ57 വിപ്രോ നാമ്നാ കൃഷ്ണ ഇതി പ്രഭുഃ58 .
തസ്യ പുത്രോഭവത് ഖ്യാതോ ഭൂമന്യുരിതി നാമതഃ ..3 2 . .
തസ്യ പത്ന്യഭവത് സുഭ്രൂ രാത്രേയീ നാമതോ യശാഃ .
സ കദാചിത് കൃതോദ്വാഹോ ഭൂമന്യുർന്നാമ ഗൗതമഃ . .3 3 ..

44... വന്യത് - ക. . 45 യേ കേചിദ് - ക. ഖ. . 46 ചിന്തകാഃ - ക. ഖ. ഘ. . 7 കരോതി. - ഘ. . 48 ത്രിവിധേനാപി കർമണാ - ക. ഘ. . 49 പത്യൗ (?) . 50 ന ചാന്യം സേവതേ പതിം - ഘ . 51 കൃത്വാ പുണ്യാനി സർവാണി ഫലം പത്യുഃ... - ഖ. . 52 ന പശ്യതി - ഖ. . 53 ഘോരാൻ - ഖ. . 54 ന പ്രതിപദ്യതേ - ഖ . 55 പ്രതിപദ്യതേ - ഘ. . 56?.? വൃതം - ഘ. . 57 ഗോതമസ്യാനുജോ - ഘ. . 58 പ്രഭോ - ഘ. .

നാവിന്ദത സുതം തസ്യാം ജരയാ ചാഭിസംവൃതഃ .
സ ഭാര്യാമാഹ ദുഃഖാർത ഇദം വചനകോവിദഃ ..34. .
പുത്രേണേച്ഛന്തി ലോകാംശ്ച അനൃണാശ്ച ഭവന്ത്യുത .
ജരാം പരിഗത59 ശ്ചാഹം ന ച മേ ദൃശ്യതേ സുതഃ .. 3 5..
സാ ത്വം കഞ്ചിത്60 സഗോത്രം മേ അനുജ്ഞാതാ മയാ ശുഭേ .
അഭിപദ്യസ്വ61 പുത്രാർഥം യാചേ ത്വാം62 പ്രാഞ്ജലിർന്നതഃ ..36 .
സുയശോവാച63
ന മയാ ശ്രുതമേതത്തേ തഥാ നോക്തം ത്വയാനഘ .
മാദൃശീ കഥമേതദ്ധി മനസാപ്യഭിചിന്തയേത് ..37..
അത്രീണാന്തു കുലേ ജാതാ ഗൗതമം കുലമാഗതാ .
മദ്വിധാ കഥമേതദ്ധി കുര്യാത് സദ്ഭിർവിഗർഹിതമ് ..38..
തപസാ ധനമന്വിച്ഛേജ്ജീവിതാനി സുഖാനി ച .
പുത്രാൻ കുലഞ്ച ലോകാംശ്ച തപഃ കുരു മഹാമുനേ ..3 9..
തപസാ64 ഹി സുതോ65 ലബ്ധഃ ശക്തിനാ സ പരാശരഃ .
ഔർവശ്ച തപസാ സ്വേന ച്യവനേന മഹാമുനിഃ ..8.52.40 ..
വസിഷ്ഠേന കപിഞ്ജല്യാമിന്ദ്രപ്രമതിരേവ ച .
ശിലാദോജനയച്ചൈവ തപസാ നന്ദിനം സുതമ് ..41 . .
തഥാ ഭവാനപി തപഃ കരോതു സുസമാധിനാ .
ലപ്സ്യസേ ത്വം സുതം ശ്രേഷ്ഠം മഹായോഗബലാന്വിതമ് ..42..
മാം ഹി ദൃഷ്ട്വാ പുരാ പ്രാഹ അത്രിർബ്രഹ്മസുതഃ സ്വയമ് .

സത്പുത്രിണീ66 ഭവിത്രീയം ന മിഥ്യാ തദ് ഭവിഷ്യതി . .43 ..
തപോസ്തി മയി യത്കിഞ്ചിത് ത്വത്പ്രസാദാത് സമർജിതമ്67 .
തേന സ്വേന ച സംയുക്തോ രുദ്രമാരാധയ പ്രഭോ68 . .44..

59 ജരാ - ക., ജരാപരിണതഃ - ഖ. . 60 കിഞ്ചിത് - ക. . 61 മന്യസ്വ - ക. . 62 യേ ത്വം - ക. . 63 യശോവാച -ക., ആത്രേയ്യുവാച - ഖ . 64 തപസോ - ക. . 65 സുതാ - ക. . 66 സുപുത്രിണീ - ഖ. . 67 സമാർജിതമ് - ക. ഖ. . 68 പ്രഭോ - ക .

സനത്കുമാര ഉവാച
ഏവമുക്തസ്സ69 തേജസ്വീ ഹ്രിയാ70 പരമയാ യുതഃ .
തയൈവം71 സമനുജ്ഞാതോ രുദ്രം ശരണമീയിവാൻ72 ..45..
ത്വരിതം സ73 ച സമാഗമ്യ74 നർമദാം ഹർഷസംയുതഃ .
തസ്യാസ്തീരേ75 സമുദ്വിശ്യ76 തസ്ഥൗ വായ്വാശനഃ77 സമാഃ ..46..
സ തു നൈവാഭവദ്വിപ്രഃ കൃതാർഥസ്തേന കർമണാ .
തതസ്സ ദുഃഖിതോ78 ഭൂയഃ പ്രാണായാമേന തസ്ഥിവാൻ ..47..
വർഷമേകം തതോ ദേവസ്തമുവാച തദാ വിഭുഃ .
കിമേവം ക്ലിശ്യസേ വിപ്ര ന തവാസ്തി സുതഃ ക്വചിത് ..48..
വ്യർഥസ്തേയം ശ്വ(ശ്ര?)മസ്താവന്നാസ്തി പുത്രസ്തവാനഘ .
സ ഏവമുക്തോ നിർവിണ്ണോ79 നിരാശഃ പുത്രജന്മനി80 . .49..
ചിന്തയാമാസ മരണം ന ഗന്തും സ്വം ഗൃഹം81 പ്രതി
സ കാഷ്ഠകൂടം സംഭൃത്യ ഗൃഹീത്വാഗ്നിം സുദുഃഖിതഃ82 ..8.52.50 ..
വിലപ്യ ബഹുദുഃഖാർത്ത ആത്മാനം ദഗ്ധുമൈച്ഛത83 .
തസ്യ രുദ്ര84 സ്തമാലക്ഷ്യ85 വ്യവസായം സുദുഷ്കരമ് ..51 ..
പുത്ര പുത്രേതി ഗമ്ഭീരമദൃശ്യ ഇദമബ്രവീത്86 .
പുത്രസ്തേ ഭവിതാ ഗച്ഛ മാ ചൈവം87 സാഹസം കൃഥാഃ ..52..
കാഷ്ഠകൂടേതി നാമ്നാ ച88 ഭവിഷ്യതി സ തേ സുതഃ .
അഥ ഹൃഷ്ടമനാ വിപ്രോ ഗത്വാ പത്ന്യാം89 മഹാതപാഃ ..53..
ഉത്പാദയാമാസ സുതം90 കാഷ്ഠകൂടം മഹാമുനിമ് .
സംസ്കൃതസ്യ തു കാലേന തസ്യ ബുദ്ധിരഭൂത് തതഃ91 ..54..

69... ശ്വ - ഖ. . 70 ക്രി (ശ്രിയാ)? - ഖ. . 71 തഥൈവ - ക. ഖ. . 72.. മേയിവാൻ - ക. ഖ . 73 തു - ഖ. . 74 സമാഗത്യ - ഖ. . 75 തസ്യാസ്തടേ - ഖ. . 76 സമുദ്ദിശ്യ - ക. ഖ. . 77 വായ്വാ- ശനഃ - ക. . 78 തതസ്സുദുഃഖിതോ? . 79... വിപ്രർഷി - ഖ . 80 പുത്രമാതഃ - ഖ. . 81 സ്വഗൃഹം - ഘ.. സ്വാം (ന്

ഗൃഹാൻ?) - ക. ഖ. . 82... ഞ്വ ദുഃഖിതഃ - ക ഖ ഘ. . 83... മിച്ഛതി - ധ. . 84 വജ്രഃ - ഘ. . 85... സ്സമാലക്ഷ്യ - ഖ. . 86 ചാഭാഷ്യവചനം ചേദമബ്രവീത, - ഘ. . 87 മാ ച ത്വം - ക ഘ., മൈവം ത്വം- ഖ. . 88 വൈ - ഘ. . 89 പത്നീം - ഘ. . 90 പുത്രം - ഘ. . 91 പരാ - ഘ. .

അശക്തോയം വൃദ്ധഭാവാന്മാമധ്യാപയിതും92 പിതാ .
തസ്മാദ് യാസ്യാമി ചാമന്ത്ര്യ93 പിതരം വേദകാരണാത് ..55..
സ ഗത്വാ മാതരം വിപ്രഃ പിതരഞ്ച മഹായശാഃ .
പ്രണമ്യ ശിരസാ സമ്യഗിദം94 വചനമബ്രവീത് . .56. .
സുതോ യുവാഭ്യാം ജാതോഹം ധർമഹേതോർന കാമതഃ95 .
ആവാം96 താരയിതാ ചായം97 തഥൈവ ച പിതാമഹാൻ . .57. .
സന്തതതിശ്ചാപ്യവിച്ഛിന്നാ ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ .
ഇഷ്ശ്ച ലോകാൻ പ്രാപ്സ്യാവ സുപുത്രേണേതി98 സർവഥാ ..58..
പിതൄണാഞ്ചാനൃണോ സ്യാവ ഇത്യഭീഷ്ടോസ്മി വാം സുതഃ .
സോഹം ധർമേഷ്വകുശലഃ99 ശ്രുതിസ്മൃതിബഹിഷ്കൃതഃ . .59..
കർത്താജ്ഞാനേന100 തത്കർമ പിതരോ യേന ദുഃഖിതാഃ .
ഭവാംശ്ച നിരയേ മഗ്ന101 ശ്ചിരം വത്സ്യതി102 ദുഷ്ടവത് ..8.52.60 . .
ഭവാന്നാധ്യാപനേ103 ശക്തഃ സ്ഥവിരത്വാദ്104 ദിനേ ദിനേ .
പുത്രസ്നേഹാച്ച കാര്യാച്ച105 ന സമ്യഗ് ധാരയിഷ്യാസി106 ..6 1 ..
ഇയം107 ച ജനനീ നിത്യമേകപുത്രോയമിത്യുത108.
ത്വയാ സമ്യക് പ്രശാസ്യന്തം നൈവ മാമനുമംസ്യതേ . .62..
സോഹമന്യം തപോ നിത്യം നിരനുക്രോശമേവ ച .
ആചാര്യം മതിസംപന്നം109 സംശ്രയാമീതി മേ മതിഃ . .63 . .
ന ചാപി തദ്110 വ്യവസ്യാമി യുവയോർനാസ്തി കശ്ചന .
കുര്യാദ്യഃ പാദയോർനിത്യം ശുശ്രൂഷാമിതി ചിന്തയൻ111 ..64..
ന ച നാഖ്യേയമേതദ്112 വാം മയാ ചിന്താ കൃതാ113 ശുഭമ്114 .
അശുഭം വാപി യത്കിംചിദ്യുവാം മമ ഗതിഃ പരാ . .65..

92 മമാധ്യാപയിതും - ക. ഘ. . 93 യാസ്യേഹമാമന്ത്ര്യ - ഘ. . 94 പാദൗ ഇദ - ഖ. . 95 പാ (പ്രാ) ർഥിതശ്ചൈവ കാമതഃ - ഘ. . 96 യുവാം - ഘ. . 97 ചാഹം - ഘ. . 98 സുപുത്രേണൈവ - ഘ . 99 ധർമേഷു കുശലഃ - ഘ. 100 കർതും ജാനേ ന - ഘ., സ ജ്ഞാനൈർവിരഹിതഃ - ഖ . 101 ദുഖം - ഖ. . 102 വത്സ്യാമ - ഖ. . 1. 3 ന ധ്യാപനേ - ഘ . 104 സ്ഥവിരശ്ച - ഖ . 105... ദഹാര്യശ്ച - ഖ. . 106 വാരയിഷ്യസി - ഘ. . 107 ഇദ - ക. ഖ. . 108 നിത്യം മമൈകഃ പുത്ര ഇത്യുത - ഘ . 109... ര്യമഭിസമ്പന്നം - ഘ. . 110 തം - ക. ഖ. . 111 ചിന്തയാ - ഘ. . 112 വചനാഖ്യേയമേതദ് - ഘ. . 113 കഥം - ഖ., കൃതം - ഘ. . 114 ശുഭാ - ക. .

ഏവമുക്തൗ തു പിതരൗ പുത്രേണ സുമഹാത്മനാ .
അശ്രുപൂർണേക്ഷണൗ115 സ്ഥിത്വാ116 മുഹൂർതമിദമൂചതുഃ .
ആഘ്രായാലിങ്ഗ്യ117 സംമൃജ്യ118 സ്നേഹാത് പ്രിയസുതൗ119 തദാ .. 66..
ഭൂമന്യുരുവാച
ശുശ്രൂഷാ ദ്വിവിധാ പുത്ര പിതൄണാം ധർമസംമിതാ120 .
യാ കർതവ്യാ പ്രയത്നേന സുതേന സുമഹാത്മനാ .. 67..
ഐഹികീ ചാങ്ഗശുശ്രൂഷാ യാ പരത്ര ച ധർമദാ .
യയാ തരന്തി പിതരഃ കാ□□□ശ്ചാപ്നുവതേക്ഷയാൻ .
തത്രൈഹികം ന നോ121 ഹീഷ്ടം122 യഥാ ഹ്യാമുഷ്മികം ഹിതമ്123 .. 68. .
തസ്മാദാമുഷ്മികം കർമ യദ് ഭവേത്തത് സമാചര124 .
ഗച്ഛാധീഷ്വ ശ്രുതിഞ്ചൈവ സ്മൃതിഞ്ചൈവ സുകർമണാമ് .. 69. .
സുയശോവാച125
യഥാ126 തേയം പിതാ പുത്ര ബ്രവീതി വിദിതാത്മവാൻ127 .
തഥാ കുരു യഥാ ദേവോ വരദസ്തേ128 ഭവേദ്129 ഭവഃ . .8.52.70 . .
ഉദരേണ130 മയാ ദുഃഖം131 ധാരിതസ്ത്വം മഹാമതേ132 .
തഥാ ച ബഹുഭിഃ ക്ലേശൈർല്ലബ്ധഃ സർവാർഥസിദ്ധയേ ..71 ..
പിത്രാ ച തപസോഗ്രേണ പ്രാ□□□സ്ത്യക്ത്വാതിദുസ്ത്യജാൻ .
മഹാദേവാദ് ഭ□□□ല്ലവ്ധസ്തസ്യ133 യുക്തം സമാചര . .72. .
യഥാ തുഷ്ടോ ത്വയാ പുത്ര ജീവൗ ജീവേന സംഗതൗ134 .
ആവാമുഭാവപി സ്യാവ135 തഥാ സമ്യക് സമാചര136 ..73 . .

115 സാശ്രുപൂർണേക്ഷണൗ - ക ഖ . 116 ദീനൗ - ഘ. . 117 ആഘ്രായ്യാലിങ്ഗ്യ - ക., ആധ്യായ്യാ. - ഖ. . 118 സംമാർജ്യ - ക. ഖ. . 119... സുതം - ഖ . ഇതഃ പരം - ``തഥാ കുരു യശോ നിത്യം യേന നൗ ദുഃഖമാപ്തവാൻ ഇതി പാഠോധികോ ഘ പുസ്തകേ . 120 ധർമസംഹിതാ - ക. ഖ . 121 ന മേ - ഖ. . 122... ഭീഷ്ടം (?) . 123 കൃതം - ഖ- . 124 സമാചരേത - ക. . 125 മാതോ.. - ഘ. . 126 അഥ - ഘ. . 127 വിദിതാർഥവാൻ - ഘ. . 128 വദതേ - ന. . 129 ഭവോ - ഖ, യമുക്തവാൻ - ക., കരുണാത്മവാൻ - ഘ. . 130 സുദാരുണം - ഘ. . 131 ദുഃഖാദ് - ഘ. . 132 മഹാമുനേ - ഘ. . 133 തപസ്തസ്മാദ് - ഘ. . 134 സംയുതൗ - ക. . 135 ആവാം നൈവ മരിഷ്യാവ - ഘ.,... സ്യാതാം - ക . 136 ത്വമാചരേഃ - ഖ. .

291
സനത്കുമാര ഉവാച
തതസ്താഭ്യാമനുജ്ഞാത ആഘ്രാതശ്ചൈവ മൂർധനി .
പ്രദക്ഷിണമുപാവൃത്യ ജഗാമ സ കൃതാത്മവാൻ137 . .74..
സ ജഗാമ138 തദാ താഭ്യാം വിസൃഷ്ടശ്ച്യവനം139 പ്രതി .
ഋഗ്യജുർഭ്യാമിവോത്സൃഷ്ടാ സ്വാഹുതിർവരുണം പ്രതി ..75..
സ തമാസാദ്യ തുഷ്ടേന തേനാസൗ സഫലഃ140 കൃതഃ .

ഭാഗധേയമിവ പ്രാപ്യ ദേവൈർമന്ത്രഃ പുരസ്സരഃ141 ..76. .
അഥ പുത്രേ ഗതേ തസ്മിൻ പിതാ ദിഷ്ടാന്ത142 മീയിവാൻ143 .
കാഷ്ഠകൂടസ്തതോഭ്യേത്യ കൃതവിദ്യഃ സുധാർമികഃ . .77. .
അപശ്യന്മാതരം ദീനാം വിതോയാമിവ144 പദ്മിനീമ്145 .
സോമഹീനാമിവ146 നിശാമാജ്ഞാഹീനാമിവ ശ്രിയമ്147 .
രുദതീമശ്രുപൂർണാക്ഷീം148 വിലപന്തീം സുദുഃഖിതാമ് ..78 ..
കാഷ്ഠകൂടസ്തു താം ദൃഷ്ടവാ ദുഃഖേന സമഭിപ്ലുതാമ്149 .
ജയംത150 ഇവ പൗലോമീം ശക്രേ നഷ്ടേബ്രവീദിദമ് . .79 . .
കാഷ്ഠകൂട ഉവാച
ശ്രുതം മയേദം പ്രാഗേവ കൃതം ചൈവോർധ്വദേഹികമ്151 .
മാ ശോകേ മന ആധത്സ്വ ഏഷ ധർമഃ സനാതനഃ . .8.52.80 ..
ദേവാനാഞ്ച ഋഷീണാം ച യോഗിനാഞ്ച മഹാത്മനാമ് .
മർത്യാനാം കിം പുനർമാതർമാ152 ശുച153 സ്തം തപോധനമ്154 . .81 . .
അഹം തേനാത്മനാത്മാ വൈ155 സൃഷ്ടഃ156 സ്വേനൈവ157 തേജസാ .
പശ്യ മാം കൃതകൃത്യം ത്വം ഗായത്രീവാത്മനഃ സുതമ് . .82 ..

137 സുകൃതാത്മവാൻ - ക. ഖ., സ കൃതാർഥവാൻ - ഘ. . 138 ആജഗാമ - ഖ. . 139 വിശിഷ്ടശ്ചാർചനം - ഘ. . 140 ഫലദഃ - ഖ. . 141 മന്ത്രപുരസ്സരഃ - ക. ഖ. ഘ. . 142 കാലേന - ക. ഘ. . 143 മേയിവാൻ - ഖ, സംയുക്ത - ക, സംമൃത - ഘ. . 144 നിസ്തോയാമിവ - ഘ., നാമതോ - ഖ. . 145 പക്ഷിണീമ് - ഘ . 146 ചന്ദ്രഹീനാമിവ - ഖ. . 147 യജ്ഞഹീനമപാശ്രമമ് - ഘ, പ്രിയാം - ക., പ്രിയേ - ഖ. . 148 സാശ്രു- പൂർണാക്ഷീം - ക. ഖ. ഘ. . 149 പ്ലുതഃ - ഘ. . 150 യജംത - ഖ. . 151 കൃതാ ചൈവോദകക്രിയാ - ക. ഖ . 152 കിമു തൻ മാതർമാ - - ഖ. . 153 മാ രുദ - ക., മാ രോദീ - ഘ. . 154 തപോധനേ - ക. . 155 സൃഷ്ടഃ - ഖ, ഭാവഃ - ച. . 156 സ്വേന - ഖ. . 157 തേനൈവ - ഖ. .

വേദാഃ സർവേ മയാധീതാഃ സാങ്ഗോപാങ്ഗാസ്സവിസ്തരാഃ .
തഥോപവേദാസ്സർവേ ച158 അധ്യാത്മഞ്ചൈവ കൃത്സ്നശഃ ..83 ..
യത്കിംചിത് പുരുഷൈർജ്ഞേയം തത്സർവം ജ്ഞാനമേവ ച .
ശ്രോതവ്യം ച ശ്രുതം സർവമുപാസ്താശ്ചാപി159 യോഗിനഃ ..84..
അനേനാപി160 പ്രകർഷേണ ഹൃഷ്യമാണാ മുദാന്വിതാ .
മാം പാലയ മഹാസത്വേ ഗായത്രീവ സദാ ക്രതുമ് . .85. .
സനത്കുമാര ഉവാച
ശ്രുത്വാ തസ്യ വച161 സ്തസ്തദ്വൈ162 മാതാ163 തഥ്യം164 മഹാത്മനഃ .
ഭൂയസ്തരേണ165 ദുഃഖേന166 രുദതീ167 തമുവാച ഹ ..86 . .
സുയശോവാച168
പുത്ര നൈതദ്ധി ദുഃഖം മേ മൃതഃ സ ഇതി169 സംമതഃ .

സർവേഷാം പ്രാണിനാമേതദ്വിഹിതം മർത്യധർമിണാമ് . .87..
സ ചാപി കൃതകൃത്യശ്ച മഹാത്മാ തപസാന്വിതഃ .
ന തസ്യ170 ശോച്യമസ്മാഭിരിഹ കിഞ്ചിദ്ധി171 വിദ്യതേ ..88. .
ആത്മാനം പുത്ര ശോചാമി യാഹം തേന വിനാ കൃതാ .
തമേവാനു മൃതാ നാസ്മി തവാഗമനകാംക്ഷിണീ ..89..
നാർഥാ ന ഭോഗസ്വജനാ ന പുത്രാ നൈവ172 ബാന്ധവാഃ .
യോഷിതാം173 തത്ര തിഷ്ഠന്തി പതിര്യത്രാവതിഷ്ഠതേ . .8.52.9 0 . .
പതിര്യദി174 തതഃ സർവം175 നാസ്തി കിഞ്ചിത് പതിം വിനാ176 .
സർവം ഹി ദുഃഖദം താസാം177 യാസാം നാസ്തി പതിഃ സുത178 . .91 . .

158 തു - ഖ . 159.. .ശ്ചൈവ - ഖ. . 160 അനേന ഹി - ക. ഖ. . 1 61 തത - ഘ. . 162 സർവം - ഖ. . 163 യാഥാതഥ്യം - ഘ. . 164 തസ്യ - ക. . 165 സ്താരേണ - ഖ. . 166 ദുഃഖാർതാ - ഖ. . 167 രുദന്തീ - ഖ. . 168 യശോ - ക. ഖ. . 169 ഇത്യേവ - ഖ., സ ശ്രുതിസാഗരഃ - ഘ. . 170 തസ്യാ ഘ . 171 കിഞ്ചിന്ന - ഘ. . 172 ന മമാദ്യാഖിലാ ഭോഗാഃ സ്വജനാഃ പുത്ര നാഖിലാൻഭോഗാൻ സ്വജനാഃ.. - ഘ. . 173 യോജിതാ - ഘ. . 174 പതിര്യത്ര - ഘ. . 175 ന തത് സർവം - ഖ, ഗതിഃ സർവാ - ഘ. . 176 പതിവ്രതാ - ഘ . 177... മേതാസാം - ഖ. . 178 സുതഃ - ക. ഖ. .

293

ഇദം ച179 മേ പുനർദുഃഖം യത്ത്വാം തേന180 സഹാദ്യ വൈ .
നാഭിനന്ദാമി സംഹൃഷ്ടാ സുതം181 ശ്രീരവി വിഷ്ണുനാ ..92..
ബഹുശഃ സ ഹി മാമാഹ182 കാഷ്ഠകൂട ഇഹൈഷ്യതി183 .
കൃതവിദ്യസ്തതസ്തസ്യ വരയിഷ്യേ സ്നുഷാം ശുഭാമ്184 ..93 . .
കാശ്യപസ്യോദലസ്യേയം സുതാ185 ഗുണവതീ ഭൃശമ്186 .
താമഹം വരയിഷ്യാമി കാഷ്ഠകൂടസ്യ സുവ്രതാമ് .. 94..
തദാ187 ദ്രക്ഷ്യാമി തം പുത്രം സപത്നീകം ദൃഢവ്രതമ് .
അ□□□□ശ്ചൈവാഹരിഷ്യാമി188 പത്നീവന്തം189 സമീക്ഷ്യ വൈ190. .95. .
പത്ന്യാഃ191 കദാഹം പുത്രസ്യ പാണിഗ്രഹണതോഷിതഃ .
ശുഭാനി മനസാ വാചാ വിധാസ്യാമി ബഹൂന്യപി ..96..
ഏവം മനോരഥവതസ്തസ്യ പുത്രവതസ്തഥാ192 .
പ്രിയപുത്രസ്യ193 നൈവാഭൂദേതദ് ദഹതി മാം സുത ..97. .
മയാ ത്വമുക്തപൂർവശ്ച194 ഗച്ഛന്നൈവ തസ്യ195 സന്നിധൗ .
ജീവൗ196 യഥാ ത്വാം197 പശ്യാവസ്തച്ച198 നൈവാഭവത്തഥാ199 . .98. .
വജ്രസാരമയം മേദ്യ200 ഹൃദയം ന ഹി201 ദീര്യതേ
യാ ത്വാം പശ്യാമി പുത്രേഹ വിനാ തേനാസതീ202 പുനഃ ..99..
സനത്കുമാര ഉവാച
തതഃ സാ കുരരീ യദ്വദ്വിനാ പത്യാ മഹായശാ .

വിലപ്യ ബഹുദുഃഖാർത്താ പപാത ധരണീതലേ .. 8.52.100 ..
താം കാഷ്ഠകൂടോ ദുഃഖാർതാം പതിതാം ഗതജീവിതാമ് .
വിസംജ്ഞാമഗ്നിനാ ദഗ്ധ്വാ വിലലാപ സുദുഃഖിതഃ . .1 01 . .

179 തതശ്ച - ക. . 180 ത്വയാനേന - ഖ. . 181 സുഖം - ക. ഖ., കാമം - ഘ. . 182 താമാഹ - ഘ. . 183 ഇഹേഷ്യതി - ക. ഖ. . 184 സുതാം - ഖ. . 185 ശുഭാ - ഖ. . 186... രിഹ - ഖ. . 187 കദാ - ഖ. . 188 അഗ്നിം ചൈവാഹരിഷ്യാമി - ഖ. . 189 പത്നീരത്നം - ക. ഖ . 190 വേ - ക., ഹ - ഖ. . 191 പത്ന്യാ - ക. ഖ, . 192... സ്തസ്യ പുത്ര തവ പിതുഃ... - ഘ. . 193 പ്രിയശ്ച തസ്യ - ഘ. . 194... സ്സർവഞ്ച - ക. . 195 സൈ്വ... - ഖ.,.. ന്നൈതസ്യ - ഖ. . 196 ശിവൗ - ഘ. . 297.. .വാം - ഘ. . 198 സ്തത്ര - ഘ. . 199 ത്തദാ - ഘ . 200 പുത്ര - ഘ . 201 യന്ന - ക. ഘ. . 202 നേനാസതീ - ക. തേനാസതാം - ഘ. .

ഹാ താത മമ ദുർബ്ബുദ്ധേരധർമജ്ഞസ്യ ചൈവ ഹി 203 .
- - - - - - - - - - - - - - - - - . . 10 2. .
ക്വ ഗതോസി ന മേദ്യ ത്വം സഭാര്യഃ സംപ്രഭാഷസേ .
നനു ത്വയാഹം നിർദിഷ്ടോ204 ഗച്ഛാധീഷ്വേതി ഹൃഷ്ടവത്205 . . 103 . .
സോഹമദ്യാഗതോധീത്യ206 കസ്മാന്മാം നാഭിഭാഷസേ .
നനു207 തേ തപസാ ലബ്ധഃ പരേണ ച208 സമാധിനാ . .1 04. .
പുത്രോഹം ദേവദേവാദ്വൈ രുദ്രാത് കിം നാഭിഭാഷസേ .
കിം മയാപകൃതം209 താത സഹഭാര്യസ്യ തേനഘ210 .. 105 . .
യന്മാം സഹാമ്ബയാഗത്യ211 ദൃഢം നൈവാഭിനന്ദസി212 .
ഹാ ഹതോസി മയൈകേന ദുഷ്പുത്രേണ ദുരാത്മനാ . 10 6. .
അരാജകമിദം മന്യേ പിതൃഘ്നം മാം ന ഹന്തി യത് .
ഏവം സ വിലപൻ വ്യാസ ഋഷിഭിർബഹുഭിസ്തഥാ . . 1 07..
സംസ്ഥാപിതഃ സമാശ്വസ്തേ നാകരോദുദകക്രിയാമ് .
ഇമാം പ്രതിജ്ഞാം ചക്രേ ച213 ഋഷിമധ്യേ മഹാതപാഃ . . 1 08. .
ദുഷ്കരാം214 സർവഭൂതാനാമുപസ്പൃശ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ215 .
അദ്യപ്രഭൃതി നോച്ഛ്വാസം കരിഷ്യാമി കഥഞ്ചന . . 10 9. .
വായവോ മേ ശരീരസ്ഥാ ന ചരിഷ്യന്തി216 കർഹിചിത് .
നിമേഷോന്മേഷരഹിത ഏകപാദോർധ്വബാഹുമാൻ217 . .
കാഷ്ഠലോഷ്ഠോപലീഭൂതോ ഭവിഷ്യാമി ന സംശയഃ .. 8.52.110 . .
രുദ്രം ദ്രക്ഷ്യാമി218 യാവച്ച യാവച്ച പിതരം തഥാ .
സഭാര്യം സം219 പ്രപശ്യാമി താവദ് വ്രതമിദം മമ . . 111 ..

203 ഹ - ക. ടി. . 204 ത്വയാഹമുദ്ദിഷ്ടോ - ക,... ഹമാദിഷ്ടോ (?) . 205.. വാൻ - ക- . 206... ധീത്വാ - ക, ഖ. . 207 അമ്ബ - ഘ. . 208 പരേണൈവ - ഘ. . 209 ന കൃതം - ഘ. . 210 സഭാര്യസ്യ സ (തോ?) നഘ - ഖ.,... തേന വൈ - ഘ. . 211... ഗക്വാ - ക. ഖ. . 212... നന്ദസേ - ഖ. . 213 സ - ഖ. . 214 പുഷ്കരാത് - ഖ. . 215 കൃതാംജലിമ് - ക. . 216 കരിഷ്യന്തി - ഖ. . 217... ബാഹുനാ - ഖ. . 218 വക്ഷ്യാമി - ക. . 219 ച - ക. .

സനത്കുമാര ഉവാച

തതഃ സ ഋഷിഭിസ്തൈസ്തു220 ദൃശ്യമാനോ മഹാതപാഃ .
മഹേശ്വരം സദാ ധ്യായൻ തത്രൈവ സമതിഷ്ഠത221 .. 11 2. .
തസ്യ ദേവഃ222 സ്ഥിതസ്യൈവം പിതൃഭക്ത്യാ223 തഥാപി ച .
തുഷ്ടോ ദിനേഷ്ടമേ വ്യാസ സ്വയമേവാഹ ശങ്കരഃ . . 113 . .

ദേവദേവ ഉവാച

കാഷ്ഠകൂട പ്രയച്ഛാമി ദിവ്യം ചക്ഷുസ്തവാനഘ .
പശ്യ മാം ത്വം സുവിശ്രബ്ധമദൃശ്യം യോഗിനാമപി .. 1 14. .
ബ്രൂഹി പുത്ര വരം ചാപി യസ്തേ ഹൃദി സമാഹിതഃ .
പ്രദാസ്യാമി ന സന്ദേഹഃ സുനിശ്ചിത്യാഭിധത്സ്വ224 മാമ്225 ..1 1 5..

സനത്കുമാര ഉവാച

തതഃ സ ദൃഷ്ടവാ ദേവേശമുദ്യന്തമിവ ഭാസ്കരമ് .
പപാത പാദയോർഹൃഷ്ട ഇദഞ്ചോവാച സുസ്വരമ്226 .. 11 6. .

കാഷ്ഠകൂട ഉവാച

ഭഗവൻ മൃത്യുനാ മാതാ പിതാ ച മമ യോജിതൗ .
ജീവേതാം താവുഭൗ ദേവ ഏതദിച്ഛാമ്യഹം വരമ്227 .. 1 17..

ദേവദേവ ഉവാച

താവുഭൗ228 നരകം ഘോരം പ്രപന്നൗ229 മൃത്യുനാർദിതൗ .
ന തൗ ശക്യൗ പുനർജീവൗ230 കർതുമന്യദ്വൃണീഷ്വ മേ231 . .1 18 ..

കാഷ്ഠകൂട ഉവാച

നാഹമന്യം വരം ദേവ കഥഞ്ചിദപി കാമയേ .
പിത്രർഥോയം സമാരമ്ഭസ്തദ്വിധത്സ്വ നമസ്തവ . . 119 . .

220 ത (തോ) മഹർഷിഭിസ്തൈസ്തു - ഖ. . 221... തിഷ്ഠതി - ഖ . 222 ദേവേ - ക, ഹ്യവ - ഖ . 223 പിതൃഭക്ത - ഖ. . 224 സന്ദേഹം - -ക ∫ അചിരേണാഭിധത്സ്വ തത് - ഘ., ഇതഃ പൂർവം ഏതസ്മിന്തിരേ തത്ര ദേവോ രുദ്രഃ സമഭ്യഗാത *ഇതി* പദ്യാർധം ദൃശ്യതേ ഘ. പുസ്തകേ . 225 തമ് - ക . 226 സത്വരമ് - ഘ. . 227 ഏതദിച്ഛാമി വേദിതും - ഘ. . 228 തൗ മൃതൗ - ക. ഘ. . . 229 പ്രയാതൗ - ഖ. . 230 പ്രണേതാരൗ -ഘ. . 231 മയാ ദുഷ്കൃതകർമണാ - ഘ. .

ദേവദേവ ഉവാച
ശരീരം ചേന്മൃതസ്യാസ്തി തച്ഛക്യം232 ജീവിതേന ഹി .
സയോജയിതുമദ്യൈവ233 ദഗ്ധസ്യൈതന്ന വിദ്യതേ . . 8.52.120 . .
തയോർനചാസ്തി വൈ ദേഹോ234 ന ചാന്യത് കരണം235 തഥാ .
യാദൃക് ച സ പിതാ തുഭ്യം ഭ□□□സ്താദൃക് ഛരീരതഃ236 .
ശരീരമേതത്ത്വം യച്ഛ തതോ ജീവൗ237 ഭവിഷ്യതഃ238 . . 121 ..
കാഷ്ഠകൂട ഉവാച
താഭ്യാം239 വൈ നാസ്ത്യകർതവ്യം240 കർതവ്യം ചേന്മതം ഭവേത് (?) .
ശരീരം ച വിനാ ദൃഷ്ടമുത്ഥാനം വൈ ധ്രുവസ്യ 241 തു (?) .. 1 22. .
ന ചാപി മേ ശരീരേണ വിനാ താഭ്യാം242 രതിഃ പ്രഭോ .
തസ്മാദ് ഗൃഹാണ ദേവശ ശരീരം യദി മന്യസേ ..1 23 ..
തസ്യൈവേദം തഹാദേവ അങ്ഗാദങ്ഗഃ സമുത്ഥിതമ് .
തസ്മാദ്യച്ഛസ്വ ദേവേശ ന മേ കാര്യമനേന ഹി .. 1 24..
സനത്കുമാര ഉവാച
തതഃ സ ഭഗവാന്ദേവഃ പ്രഹസ്യ243 ഋഷിസത്തമ244 .
പ്രീതാത്മാ പ്രത്യുവാചേദം യുയുക്ഷുസ്തം245 ശുഭേന ഹി ..1 25..
ദേവദേവ ഉവാച
പരീക്ഷേയം കൃതാ പുത്ര തവ ധർമവൃതാം വര246 .
പിതൃഭക്ത്യാനയാ സമ്യക് തുഷ്ടോസ്മി ശൃണു മേ വചഃ ..1 26..
അക്ഷയശ്ചാവ്യയശ്ചാപി ജരാമൃത്യുവിവർജിതഃ247 .
ഐശ്വര്യേണ ച സംയുക്തഃ പ്രിയോ മേ ഗണപോ ഭവാൻ248 .. 1 27. .
കാഷ്ഠകൂട ഇതി ഖ്യാതഃ സർവയോഗബലാന്വിതഃ .
കാമഗേന വിമാനേന മത്കൃതേന ചരിഷ്യസി .. 1 28. .

232 ന ശക്യം ഃ ഘ.. 233 മന്യേന ഖ ഘ. . 234 ദേഹോ വൈ ഘ.. 235 കാരണം ക. ഖ.ഘ. . 236 സമീരിതഃ - ഘ . 23 '7 ജീവോ - ഘ. . 238 ഭവിഷ്യതി - ഘ . 239 തുഭ്യം - ഘ., നാന്യം - ക. . 24. നാസ്തി കർതവ്യം - ഘ . 241 ചാധ്രുവസ്യ - ഘ. . 242 വിജ്ഞാനാഭ്യാം - ഘ. . 243 പ്രഹൃഷ്ട - ഘ. . 244 സത്തമേ - ഘ. . 245 മുമുക്ഷുസ്തം - ഘ. . 246 പുത്രവതാം - ഘ. . 247 അജരോ മൃത്യുവർജിതഃ - ക. . 248 ഭവ - ഘ. .

ഇമേ ച ഋഷയഃ സർവ ആശ്രമേസ്മിൻ തപസ്വിനഃ .
തവൈവാനുചരാ ഭൂത്വാ ഭവിഷ്യന്തി ഗണേശ്വരാഃ . . 1 29. .
അക്ഷയാശ്ചാവ്യയാശ്ചൈവ249 മഹായോഗബലാന്വിതാഃ250 .
ഐശ്വര്യേണ ച തുല്യാസ്തേ ഭവിഷ്യന്തി ന സംശയഃ . . 8.52.130 . .

അയഞ്ച തേ പിതാ പുത്ര ഭൂമന്യുഃ സഹ ഭാര്യയാ .
തവൈവാനുചരോ251 ഭൂത്വാ ത്വത്സമഃ സമുപസ്ഥിതഃ . .1 31 . .
ശ്വേതഞ്ച പർവതം ദിവ്യം വിമാനൈരുപശോഭിതമ് .
കാമഗം സം252 പ്രയച്ഛാമി നിവാസം സ്വർഗസന്നിഭമ് . . 13 2..
സനത്കുമാര ഉവാച
തതഃ സ ഭഗവാന്ദേവ അനുഗൃഹ്യ തമൂർജ്ജിതമ് .
ജഗാമ മന്ദരം ഭൂയഃ സോപീഷ്ടം ദേശമാവ്രജത് . . 133 . .
യാവദ് ദേവീ തപോയുക്താ പിതുഃ253 ശിഖരമാസ്ഥിതാ 254 .
താവദ് ദേവ255 ഇദം സർവം ചകാര കഥിതം ഹി യത്256 ..1 3 4..
യ ഇദം257 ദേവദേവസ്യ ചേഷ്ടിതം ശൃണുയാന്നരഃ .
ശ്രാവയീത ദ്വിജാൻ വാപി258 ന സ ദുർഗതിമാപ്നുയാത്259 ..1 35..
നിത്യമേതദധീയാനഃ260 ശുചിഃ പ്രയതമാനസഃ .
ദേഹഭേദം സമാസാദ്യ രുദ്രലോകം സ ഗച്ഛതി .. 13 6. .
ഥ ഇമം ബഹുപാപനാശനം പരമം രുദ്രസമീപയോജനമ് .
പഠതേ ച ഗുണപ്രസാധനം സ മൃതോ യാതി ന ദീനസംഭവമ് . . 1 37..
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ കാഷ്ഠകൂടമഹാഭാഗ്യം നാമ ദ്വിപഞ്ചാശോധ്യായഃ 1152

വ്യാസ ഉവാച 53
ദേവീ ഭഗവതീ സാ ഹി ഹിമവത്തനയാവ്യയാ .
കിയന്തം കാലമചരത്തപഃ പരമദുശ്ചരമ് . .1 . .

249 അക്ഷയശ്ചാവ്യയശ്ചൈവ - ക. ഖ. . 250.. ന്വിതഃ - ക . 251 തഥൈവാനുചരോ - ഘ. . 252 തം - ക. . 253 ഗിരേ. - ഘ. . 254... മാശ്രിതാ - ക. . 255 താവദേവ - ക. ഖ. ഘ. . 256 ച - ഘ. . 257 ഇമം - ക. ഖ. ഘ. . 258 പാപാ - ഘ. . 259 ന ദുർഗതിമവാപ്നുയാത് - ഖ., മ സദ്ഗതിമവാപ്നുയാത് - ഘ. . 260 മേതദധീ[illegible]ശ്ച - ക. .

298
കഥം ലബ്ധവതീ ചാപി വരം വരശതാരണിഃ 1 .
ഏതദിച്ഛാമി കഥിതം സർവ വൈ ദ്വിജസത്തമ2 . .2. .
സനത്കുമാര ഉവാച
ശൃണു കാലേ വ്യതീതേ ഹി തപോ ദേവ്യാഃ സുദുശ്ചരമ് .
പ്രയതാ3 പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ സമാധായ മനസ്തഥാ ..3 ..
ദിവാകരേഭിസന്ധായ4 ചക്ഷുഷീ5 മന ഏവ ച .
തസ്ഥൗ വൃക്ഷാവബദ്ധേവ ദാർവർച്ചാനിമിഷേക്ഷണാ6 ..4..
സുവർചലേന7 സാദിത്യമീക്ഷതീ പര്യവർതത8 .

ഏകപാദോർധ്വബാഹുശ്ച നിരുച്ഛ്വാസാ ബഭൂവ ഹ9 . .5. .
ദിവ്യം വർഷസഹസ്രം സാ നിശ്ചലോപലവത് സ്ഥിതാ .
വ്യാഘ്രേദ്വിതീയാ രുദ്രാണീ തപോയുക്താ10 ശുഭവ്രതാ . . 6..
ന ചാസ്യാ ഗ്ലാനിരഭവന്ന ബലക്ഷയ ഏവ വാ .
പൂർവവച്ച ഹി11 സാ ദേവീ തപസോ വാവതിഷ്ഠത12 . .7..
തസ്യാസ്തപഃപ്രഭാവേണ സർവം സസ്ഥാണുജംഗമമ്13 .
അഭാവോപഹതം14 യദ്വജ്ജഗദാർത്തമതിഷ്ഠതേ15 . .8..
നാതിദീപ്തോഭവത് സൂര്യശ്ചന്ദ്രമാ ന പ്രകാശതേ16 .
ജ്യോതീംഷി തിമിരാണ്യാസൻ വ്യോമ്നി സിദ്ധാ ന യാന്തി ച ..9..
മല്ലുശ്ച ദേവമാല്യാനി വിമാനാനി ച പേതിരേ17 .
സ്വർഗേപി ന സുഖം തേഷാമൗത്സുക്യം ചാപി ജായതേ18 ..8.53.1 0 ..
ധൂമായന്തി ദിശഃ സർവാസ്ത്രൈലോക്യഞ്ചൈവ കൃത്സ്നശഃ .
വിദ്യാധൃതാം ഗതിർഭഗ്നാ പ്രജ്വലന്ത്യായുധാനി ച19 . .1 1 ..
മൃഗാ വ്യാഘ്രാശ്ച സിംഹാശ്ച വിഡാലോലൂകമൂഷികാഃ20 .
പന്നഗാ21 നകുലാശ്ചൈവ ഏകസ്ഥാഃ സഞ്ചരന്ത്യുത . .1 2 ..

1 ത്വന്യദുരാസദം - ഘ.,.. രണീ - ഖ . 2 ച വിപ്രസത്തമ - ഘ . 3 പ്രയതഃ - ക. ഖ. . 4.. .തിസന്ധായ - ഘ. . 5 ചക്ഷുശ്ച - ക. ഖ. . 6 സാ തദാനിമിഷേക്ഷണാ - ഘ . 7 ശനൈഃ ശനൈഃ - ഘ. . 8 പര്യവർതതേ - ക. . 9 ച - ക. . 10 തേന യുക്താ - ഖ . 11... ച്ചാപി - ഘ. . 12 തപസൈവാവതിഷ്ഠത - ക, തപസേ ചാവതിഷ്ഠത - ഘ. . 13 സ്ഥാവരഗംഗമമ് - ഘ. . 14 അഭവോപഹതം - ഖ . 15 ത്തം വ്യതിഷ്ഠത - ഖ. ഘ. . 16 കാന്തിഹീന- ശ്ച ചന്ദ്രമാഃ - ഖ. . 17 നിപേതിരേ - ഖ, നിപേദിരേ - ക. . 18 ചോപജായതേ - ഖ. . 19 ന ജ്വലന്ത്യായുധാനി ച - ഘ. . 20... പക്ഷിണഃ - ഖ. . 21 പക്ഷിണംഃ - ക. ഘ. .

299

തതോ ദേവാഃ സമാഗത്യ ഊചുഃ സർവേ പരസ്പരമ് .
വിപര്യയോയം നാകസ്മാത്22 ത്രൈലോക്യസ്യാസ്യ ദൃശ്യതേ23 ..1 3 ..
കാരണം മഹദത്രാസ്തി നേദം നിഷ്കാരണം ഭവേത് .
തസ്മാദ്വയമജാനന്ത ഏതം24 സർവ25 വിപര്യയമ്26 ..14..
കിന്തിഷ്ഠാമഃ സമുദ്വിഗ്നാ ഗച്ഛാമ27 ബ്രഹ്മണോന്തികമ് .
ഇത്യുക്ത്വാ തേ സുരാഃ സർവേ ബൃഹസ്പതിപുരോഗമാഃ ..15..
വൈരാജഭവനം ഗത്വാ ബ്രഹ്മാണം28 സംപ്രണേമിരേ29 .
പൂജിതാ ബ്രഹ്മണാ സമ്യഗുപവിഷ്ടാ യഥാർഹതഃ ..16..
പൃഷ്ടാസ്തേനാഗമേ ഹേതുമൂചു30 ര്ഹൃച്ഛോകപീഡിതാഃ .
ഭഗവൻ ലോകതത്ത്വം ച31 സർവം പ്രത്യക്ഷവദ്32 വിഭോഃ33 ..17..
ലോകോയം വിപരീതോദ്യ കിമർഥം ശംസ നഃ പ്രഭോ34 .

തേഷാം തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ഭീതാനാം സർവയോഗവിത് ..18..
ഉവാച മധുരം ശ്ലക്ഷ്ണമിദം ഗമ്ഭീരവദ്വചഃ .
ഏഷാ ഹൈമവതീ ദേവീ രുദ്രാണീ ലോകധാരണീ35 .
തപശ്ചരതി യുക്താത്മാ യോഗമാസ്ഥായ നിശ്ചലമ് ..19..
അദ്യ വർഷസഹസ്രം ഹി ദിവ്യം തസ്യാഃ സമാധിനാ .
വർഷാണാം ദ്വേ ശതേ ചൈവ തഥാന്യച്ഛരദാം ശതമ് ..8.53.20..
തപശ്ചരന്ത്യാ36 യോഗേന തസ്യൈഷാ37 തപസഃ സുരാഃ .
പ്രഭാവോ യേന ലോകാനാം വിപരീതത്വമാഗതമ് ..21. .
ദേവാ ഊചുഃ
യദി തസ്യാഃ പ്രഭാവേണ മഹോത്പാതഭയം ത്വിദമ് .
അതോ ഭൂയോ ദഹേല്ലോ□□□സ്തസ്മാത്താം സന്നിവാരയ ..22..

22 ത്രൈലോക്യേ - ഖ., ചാസ്യ - ഘ . 23 അകസ്മാത്സംപ്രദൃശ്യതേ - ഖ. . 24 ഏതാന, - ഖ., ഏതത് - ഘ. . 25 സർവം - ഘ,, സർവേ - ഖ. . 26 വിപര്യയാൻ - ഖ . 27 ഗച്ഛാമോ - ക. ഖ. . 28 വൈരാജം - ഘ. . 29 സംപ്രപേദിരേ - ഘ., ച.. - ഖ. . 30 ഹേതും തമൂചുഃ - ഘ. . 31 ലോകതത്വജ്ഞ - ഘ. . 32 സർവ ദൃഗക്ഷവദ് - ഖ. . 33 വിഭോ - ക. ഖ. . 34 കിംച തത്കാരണം ബ്രൂഹി യേന സർവേ വിമോഹിതാഃ - ഘ. . 35 ലോകധാരിണീ - ഘ. . 36 തപശ്ചരത്യാ - ക. ഖ. . 37 തസ്യൈവ - ഖ. .

300
സാ ഹി ദേവീ തപോയുക്താ അതോ ഭൂയോ വിഭാവരീ .
ലോകാനിമാൻ സഹാസ്മാഭിർദഹേദപി ന സംശയഃ . .23 ..
തസ്മാലലോകഹിതാർഥായ അസ്മാകം വചനാദപി .
തഥാ കുരു യഥാ സാധ്വീ38 വിനിവർത്തേത39 ശോഭനാ . .24..
പിതാമഹ ഉവാച40
ഏവം ഭവതു ഗച്ഛധ്വം നിർവൃതാ41 ഭവതാ42 നഘാഃ .
വരപ്രദാനേനേഷ്ടേന43 രുദ്രാണീം44 സ്ഥാപയാമ്യഹമ് ..25. .
ഗതേഷ്വഥ തു45 ദേവേഷു ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ .
വിമാനം കാഞ്ചനം ശുഭ്രം46 വേദികാശതസംകുലമ് ..26. .
കിങ്കിണീജാലസന്നദ്ധം മുക്താദാമാവഭാസിതമ് .
ഇന്ദ്രനീലമയൈഃ സ്തമ്ഭൈ47 ര്ജാലൈർജാമ്ബൂനദൈസ്തഥാ48 ..27..
ഘംടാഭിർവിശ്വരൂപാഭിഃ49 സമന്താത് പരിവാരിതമ്50 .
വജ്രേന്ദ്രനീല51 വൈദൂര്യമഹാനീലാദിഭാസിതമ് . . 28..
സ്തൂപികാഭിശ്ച യോഗ്യാഭിഃ സ്ഫാടികാങ്കാഭിരാവൃതമ്52.
സർവലോഹമയം53 തദ് വൈ സ്വയം ദേവേന നിർമിതമ് ..29 . .
പഞ്ച ഭൂതമയം54 തദ്ധി പ്രകൃതിസ്ഥമഥാപി ച .
ശബ്ദാഭിജാലസമ്ബദ്ധം ഘണ്ടേന്ദ്രിയസുശബ്ദവത് . .8.53.3 0 . .

മുക്താദാമാഷ്ടകൈര്യുക്തം കിങ്കിണീഷോഡശാവൃതമ് .
വിംശതി55 ര്വേദികാശ്ചാത്ര വിമാനം56 തന്മഹാപ്രഭമ് . . 31 . .
ശതാർദ്ധലക്ഷണൈ57 ര്ദിവ്യൈര്‍മണിമുഭി58 സ്തഥാചിതമ് .
ആസനൈർബഹുഭിര്യുക്തം ലോകസ്ഥാനൈഃ59 സമന്തതഃ60 . . 32 . .

38 ഹി - ഘ. . 39 വിനിവർത്തംതി - ക. ഖ ഘ. . 40 ബ്രഹ്മാ ഉ - ഖ . 41 നിവൃത്താ - ക ഖ, നിർവൃത്താ - ക . 42... ഥാ - ക . 3 വരദാനേന ഹസ്തേന - ഘ. . 48 രുദ്രാണാം - ഘ. . 585 ഗതേഷു തേഷു - ഘ . 46 ശുഭം - ഘ . 47ര്ജാലൈഃ - ഖ. . 48 ജമ്ബുനദമയൈസ്തഥാ - ഖ. . 49 വേശ്മരൂപാഭിഃ - ഘ., ര്ദിവ്യ... - ഘ. . 5. പരിനാദിതമ് - ഖ . 51 വജ്രനീലേന്ദ്ര - ക. ഖ ഘ . 52 സ്ഫടികാങ്കാഭിരാവൃതമ് - ഖ. . 53 സർവലോകമയം - ഖ. ഘ. . 54 പഞ്ചചൂഡമയം - ഘ. . 55 വിശന്തി - ഖ. . 56 കിംമാനം - ക., വിഹായം - ഖ. . 57 ശാതകുമ്ഭമയൈ - ഘ . 58 ഭൂതൈ ക., ഖ . 59 സ്ഥാനേ ക . 60 സുസംമിതമ് - ഖ, .

ആരുരോഹ വിമാനം തദ് ബ്രഹ്മാ സ്വമുനിഭി61 സ്സഹ .
വേദൈഃ62 സഹ63 തഥാ മന്ത്രൈഃ ശാസ്ത്രൈഃ64 സർവൈ65 സ്തഥൈവ ച . .3 3 ..
മധ്യേ തസ്യാസനം ദിവ്യം66 സ്വർണപദ്മോപഗം67 ദൃഢമ്68 .
സുഖോപവിഷ്ടസ്തത്രാസൗ69 ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ . . 34. .
തസ്യ പാർശ്വേ തു സാവിത്രീ ഗായത്രീ ചൈവ സുപ്രഭാ .
ഋഗ്വേദോ ദക്ഷിണേനാസ്യ യജുർവേദശ്ച70 പശ്ചിമേ ..3 5. .
ഉത്തരേ സാമവേദസ്തു അഗ്രതോഥർവണസ്തഥാ .
പ്രായശ്ചിത്താനി ധർമാശ്ച നിയമാശ്ച തപാംസി ച71 . .3 6. .
ദാനാനി ച വിചിത്രാണി ക്രതവഃ സേഷ്ടയസ്തഥാ72 .
സപ്തവ്യാഹൃതയഃ73 പുണ്യാസ്തഥാ ലോകാശ്ച സർവശഃ . . 37. .
പർവതാശ്ചൈവ നദ്യശ്ച തഥാ ലോകസ്യ മാതരഃ .
ലോകപാലാഃ പ്രജാധ്യക്ഷാ ദക്ഷോ ധർമസ്തഥൈവ ച ..38 . .
ഭൃഗുരത്രിർവസിഷ്ഠശ്ച74 പുലസ്ത്യഃ പുലഹഃ ക്രതുഃ .
മരീചിരങ്ഗിരാശ്ചൈവ രുചിശ്ചൈവ മഹായശാഃ ..3 9..
ഋഭുഃ സനാതനശ്ചൈവ വിരാജശ്ച മഹാതപാഃ .
പിതരശ്ചൈവ ദേവാശ്ച ബ്രഹ്മണോ യാഃ75 പ്രസൂതയഃ . .8.53.40 ..
പൃഥിവീ വായുരാകാശമാപോ ജ്യോതിസ്തഥൈവ ച76 .
ഏതേ ചൈവ യഥോദ്ദിഷ്ടാഃ സാഗരാ ദിശ ഏവ ച ..41 . .
വിദ്യാശ്ച ധർമകാരാശ്ച അഗ്രതസ്തേവതസ്ഥിരേ .
ബ്രഹ്മദണ്ഡശ്ച ദണ്ഡശ്ച കലശഃ കാഞ്ചനസ്തഥാ . .42 ..
കമണ്ഡലുശ്ച തസ്യാസീത് പാർശ്വയോരുഭയോരപി .

യജ്ഞോപവീതം ശ്രീമച്ച ഓങ്കാരശ്ച തഥാഗ്രതഃ . .43 ..

61 സ മുനിഭിഃ - ക. ഖ. ഘ. . 62 ദേവൈഃ - ഖ. . 63... രിഹ- ഘ, മഹാഭാഗൈഃ ര - ഖ. . 64 ചാപി - ക. . 65 സർവൈഃ ശാസ്ത്രൈ - ഘ. . 66 ഹൈമ - ഖ. . 67 പമം - ഘ. രി - ഖ. . 68 പ്രഭുഃ - ഖ. . 69ഉപോപവിഷ്ടസ്തത്രാസൗ - ക. ഖ. . 70... ദോസ്യ (ദസ്യ) . - ഖ . 71 തപാംസി വിവിധാനി ച - ക. ഘ. . 72 സഹ ഇഷ്ടിഭിഃ - ഖ., തപസ - ഘ., . 73 സർവവ്യാഹൃതയഃ - ഘ, തഥാ വ്യാഹൃതയഃ - ക. ഖ. . 74 ഭൃഗുർവസിഷ്ഠ അത്രിശ്ച ക. . 75 യേ - ക., ബ്രഹ്മണോപി - ഘ., യേ ച സൃഷ്ടയഃ - ഖ. . 76.. ശ്ച പഞ്ചമഃ - ഖ. .

302

അക്ഷസൂത്രം77 ച യോഗശ്ച78 ജപ്യം79 ചൈവാഗ്രതഃ സ്ഥിതാഃ80 .
സ്വാഹാ സ്വധാ വഷട് വൗഷ81 ഡഗ്നിശ്ചൈതാനി പാർശ്വതഃ82 ..44. .
യമാശ്ച നിയമാശ്ചൈവ സാധനാനി83 ബഹൂനി ച .
ധർമസ്യൈതാനി84 സർവാണി85 പാർശ്വസ്ഥാന്യഭ□□സ്തതഃ86 . .45. .
ദയാ കൃപാഥ87 ദാനഞ്ച ശ്രദ്ധാ ചൈവ ഹ്രിയാ88 സഹ .
ഋഷീണാം പാർശ്വഗാഃ സർവാ ദക്ഷിണാ യജ്ഞപാർശ്വഗാ89 . .46. .
തതോ ദേവാശ്ച യേ കേചിദ് ബ്രഹ്മലോകനിവാസിനഃ .
സർവേ സമധിരുഹ്യാശു സമന്താദവതസ്ഥിരേ . .47 ..
ഏവം തേഷു വിമാനം തത്90 സമാരൂഢേഷു സർവശഃ .
സുഖാസീനേഷു സർവേഷു ബ്രഹ്മാ സമനുചോദയത് . .48. .
തച്ചോദിതം യോഗവിദഗ്രഗാമിനാ91 മഹാവിമാനോത്തമസർവഗാമിനാ92 .
യയൗ പ്രഭാവേണ മനോനുഗാമിനാ യഥാ മനഃ സർവസൃജേവ93 ഹേതുനാ ..49. .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ ദേവീവരപ്രദാനേ ബ്രഹ്മണഃ പ്രയാണം നാമ ത്രിപഞ്ചാശത്തമോധ്യായഃ.

സനത്കുമാര ഉവാച
തതസ്തേന വിമാനേന സർവസൃക് ചതുരാനനഃ1 .
ജഗാമ മന്ദരം2 ധീമാൻ വിചിത്രോപലകന്ദരമ്3 .. 1 ..
സ തമാസാദ്യ വിസ്തീർണമനൗപമ്യമതിപ്രഭമ് .
ദൂരാദ് ദൃഷ്ടിസുഖം4 ദൃഷ്ടവാ സഭാസ്ഥാ5നിദമബ്രവീത് . .2..
ഇദം രുദ്രഗൃഹം ശുഭ്ര6മദൃശ്യം7 സുകൃതാമപി8 .
ദേവാനാമപി പശ്യധ്വം ഭാസ്കരാകാരവർചസമ് . .3 ..

77 ബ്രഹ്മസൂത്രം - ഘ. . 78 യോഗഞ്ച - ക. ഖ. . 79 ജാപ്യം - ഖ. . 80 സ്ഥിതം - ഘ . 81 വഷട് ചൈവ - ഖ., കാരഃ - ഘ. . 82 ശ്ചൈകപാർശ്വതഃ - ഖ. . 83 സധ (വ) നാനി - ഖ. . 84 ധർമാണ്യേതാനി - ക. . 85 മാർഗാണി - ഘ. . 86... നി സമംതതഃ - ഘ,... നാഭ□□സ്തതഃ - ക ഖ., തഥാ - ഖ. . 87 ക്ഷമാ ദീക്ഷാ ഥ -

ഘ. . 88 ക്രിയാ - ഖ. . 89 പാർശ്വം ത. - ഘ . 90 തം - ക ഖ. ഘ . 91 യോഗവിദാ സമാധിനാ - ക . 92 മഹാവിമാനം വൃഷസർവഗാമിനാ - ഘ. . 93 സർവസ്യജേന - ഖ. ഘ. .
1.. .സൂക്ഷ്മചതുർമുഖഃ - ഘ. . 2... മക്ഷരം - ഘ. . 3 ശോഭിതോത്പലകന്ദരമ് - ഘ. . 4 മുഖ - ഘ. . 5 സദ്യസ്താ - ഘ. . 6 ശുഭ - ഘ. . 7 സദൃഷ്യം - ഘ. . 8 ന കൃതാത്മഭിഃ - ഖ. .

ഇദം പ്രവിശ്യ ദേവാനാം9 യജ്ഞശ്രീ10 'ര്നാപസർപതി .
ജയശ്ച നിത്യം യുദ്ധേഷു ധർമശ്ച സുമഹാനപി . .4. .
ഏതത് സൃഷ്ടം സ്വയം തേന11 മനസാനുപമദ്യുതി .
ന ഹ്യസ്യ സദൃശം കിഞ്ചിദണ്ഡേസ്മിൻ വിദ്യതേ ഗൃഹമ് . .5..
ഇദം പ്രവിശ്യ ധർമാത്മാ ഭൂയോ12 ദുഃഖം13 ന വിന്ദതി14 .
ന ചാപി ജന്മ പ്രാപ്നോതി15 നിത്യമൈശ്വര്യഗോ ഹി സഃ . .6. .
അനിർദേശ്യമിദം യോഗാദ് യോഗിനാമപി നിത്യശഃ .
അന്യസ്തു കുത ഏവേദം വർണയീത മഹാനപി ..7. .
ഏതദസ്മദ്വിമാനസ്യ വായുനാഭ്യാഹതം രുഷാ .
വർധതേ ഗിരിണാ സാർധം വിന്ധ്യസ്യ ശിഖരം യഥാ . .8..
ഏതദസ്മദ്വിമാനസ്യ മാർഗമാവൃത്യധിഷ്ഠിതമ് .
ഊർധ്വം തിര്യഗധസ്താച്ച ദേവദേവസ്യ തേജസാ .. 9..
ഏതദന്ധം16 തമഃ കൃത്വാ മേധോസൗ ജീവനഃ സ്വയമ് (?) .
വജ്രോദ്യതകരഃ സ്രഗ്വീ പ്രത്യുദ്യാത്യഭിനാദയൻ . . 8.54.10 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
തതഃ സ ഭഗവാന്ദേവോ ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ .
വിഷ്ടഭ്യ തത്17 വിമാനാഗ്ര്യമവതസ്ഥേ കൃതാഞ്ജലിഃ . . 11 ..
തുഷ്ടാവ ച18 തദാ ദേവം ശർവമുഗ്രം കപർദിനമ് .
തേ ചൈവ ഋഷയഃ സർവേ വിമാനസ്ഥാ സുസംയതാഃ . .1 2 . .
പ്രകാശം ചക്രിരേ സർവം ജഗത് സ്ഥാവരജംഗമമ് .
തതസ്സ മേഘഃ സ്വം സ്ഥാനമഗമദ് വൃഷ്ടിസർജനഃ . .1 3 ..
ദിശശ്ച വിമലാഃ സർവാഃ പ്രകാശശ്ചാഭവദ് ഭൃശമ് .
തം ജപന്തം വിദിത്വാ ച ഭഗവാൻ ഗോവൃഷധ്വജഃ19 .. 14. .

9 പ്രവിശ്യ താം ദേവ - ഘ., ദേവാശ്ച - ക. . 10 യദ്ഭീതോ - ഘ,... -ര്നോ - ഖ. . 11 ദുരാരോഹം - ഘ. . 12 ദുഃഖം - ഖ. . 13 ഭൂയോ - ഖ., വിന്ദേന്ന - ക . 14 ന വിദ്യാ - ഖ., ദുഃഭാക് - ക. . 15 ജായതേ ഭൂയോ - ഖ. . 16 ഏതദന്തം - ഖ. . 17 തം - ക. ഖ. . 18 സ - ഘ., തദേവം ഹി - ഖ. . 19 സ വൃഷധ്വജഃ - ക. .

നന്ദിനം ദ്വാരദേശസ്ഥമിദമാഹ സുരേശ്വരഃ20 .

ഏഷ ബ്രഹ്മാ വിമാനേന മാമിഹ ദ്രഷ്ടുമാഗതഃ . . 1 5. .
ബ്രൂഹി യേനാഗതോസീഹ കാര്യേണ വിദിതോസി മേ .
കുരു തദ് ഗച്ഛ ശീഘ്രം തു21 കാലസ്തസ്യായമാഗതഃ . . 1 6. .
സനത്കുമാര ഉവാച
സ ഏവമുക്തോ രുദ്രേണ നന്ദീ പ്രമഥനായകഃ22 .
ദ്വാഃസ്ഥ23 ഏവ24 വിമാനസ്ഥം ബ്രഹ്മാണമിദമബ്രവീത്25 ..17. .
നന്ദ്യുവാച
യൂയം ജ്ഞാതാ ഭഗവതാ യേന കാര്യേണ ചാഗതാഃ .
കുരുധ്വം കില26 തച്ഛീഘ്രം കാലോയം27 തസ്യ വർതതേ . .18. .
സനത്കുമാര ഉവാച
തതഃ സ കൃത്വാ മനസാ നമസ്കാരം ഹി ശമ്ഭവേ .
പ്രദക്ഷിണമുപാവൃത്യ28 മന്ദരം പ്രജഗാമ ഹ . .1 9. .
സ മന്ദരഗിരിം സർവം പരിഹൃത്യ മഹാമനാഃ .
ശാകദ്വീപസ്യ മധ്യേന ജമ്ബൂദ്വീപമുപാഗമത്29 ..8.54.2 0 . .
സ ദൃശ്യമാനോ ദേവൈശ്ച30 മുനിഭിശ്ച യതവ്രതൈഃ .
ഹിമവന്തം ഗിരിശ്രേഷ്ഠമുപാഗമ്യേദമബ്രവീത്31 . . 31 ..
ഏതദ്ധിമവതഃ ശൃങ്ഗമുച്ഛ്രിതം കാന്തിമത് സ്ഥിതമ് .
യുഗാന്താദിത്യസംകാശം ദൂരാത് സമഭിലക്ഷ്യതേ ..22 . .
അത്ര32 സാ ജഗതോ33 ധാത്രീ ധാത്രീ34 പുത്രമിവൗരസമ് .
പാലയന്തീ ജഗത് സർവം തപസ്തപ്യതി35 ശൈലജാ . .23 . .
അഹോ നു36 ശിഖരം പുണ്യം ഭാഗ്യവച്ചാപി സർവഥാ .
യദേനം37 ഗിരിപുത്ര്യർഥേ38 വരൈര്യോക്ഷ്യതി കാമഹാ . .24..

20 മഹേശ്വരഃ - ഖ. . 21 ത്വം - ഖ. . 22 പ്രഥമനായകഃ - ക. . 23 സ്വയം - ഘ. . 24... മേവ - ക. ഖ. ഘ. . 25... സ്ഥമിദം ബ്രഹ്മാണമബ്രവീത് - ക. ഘ. . 26 കിം ന - ഘ. . 27 കില തച്ഛീഘ്രകാലോയം തപസഃ - ഖ. . 28 മുപാസൃത്യ - ഖ. . 19 മയാഗമത് - ക . 30 ദേവേണ - ഖ. . 31 മുപഗമ്യേദമബ്രവീത് - ഖ . 32 യത്ര - ഘ. . 33 ജഗതാം - ഘ. . 34 കാലം - ഘ. . 35 സ്തപ്സ്യതി - ക. . 36 മഹാംതം - ഘ. . 37 യദേതദ് (?) . 38 ഗിരിപുത്ര്യർഥം - ഖ. .

305

പശ്യധ്വം തപസോ വീര്യം ദേവ്യാഃ സുചരിതസ്യ വൈ .
യദേതച്ഛിഖരം ദൃഷ്ടവാ ന പശ്യാമ39 പുനർഭവമ്40 . .25..
സ ഏവം കഥയന്നേവ വിമാനേന41 ചതുർമുഖഃ .
ഋഷിഭിഃ സഹിതഃ സർവൈഃ ശിഖരദ്വാരമാഗതഃ . . 26 . .
തത്രൈനം42 രുദ്രസചിവാ ഉദ്യതായുധപാണയഃ43 .
ഭർത്സയന്തോഭ്യവർതന്ത തിഷ്ഠതിഷ്ഠേതിവാദിനഃ . . 27. .

താൻ ബ്രഹ്മാ ശ്ലക്ഷ്ണായാ വാചാ സാന്ത്വപൂർവമുവാച ഹ .
പ്രശംസമാനസ്താൻസർവാൻ44 പ്രാഞ്ജലിർമുക്തമാനസഃ ..28. .
ബ്രഹ്മോവാച
യൂയം സർവേ മഹാത്മനാന ഐശ്വര്യേണ സമന്വിതാഃ .
അക്ഷയാ45 ഹ്യമരാശ്ചൈവ തഥാപ്രതിഹതാശ്ച ഹ . . 2 9. .
മഹായോഗബലോപേതാ അജയ്യാ യുധി കേനചിത്. .
കോ യുഷ്മാനതിവർതേത46 ശക്രോപി47 പ്രവരേശ്വരാഃ48 .. 8.54.30 ..
ദേവദേവാജ്ഞയാ യോഹമാഗതോ49 മന്ദരാദിഹ .
ദേവ്യാ വരപ്രദാനാർഥമനുജ്ഞാ ക്രിയതാം മമ50 . . 31 . .
ഗണേശ്വരാ ഊചുഃ51
ദേവ്യാ ദാതാ സ്വയം ദേവോ വരാനിഷ്ടാൻ മഹാമനാഃ .
വരം ഹി52 ദേവീ ത്വന്യസ്മാൻ53 മനസാപി54 ന ചിന്തയേത് ..3 2..
ശക്തോ ദേവോനുഗ്രഹീതും ജഗത്സർവം മഹേശ്വരഃ55 .
ത്വാമപ്യേഷോനുഗൃഹണാതി കിമു ദേവീം56 ജഗത്പതിഃ57 .. 33 . .
പിതാമഹ58 ഉവാച
അശക്തോ ന മഹാദേവോ വരം ദാതും മഹാമനാഃ .
യ ഏവം ചിന്തയേദ് ദേവം ന ഭവേത് സ കഥഞ്ചന ..34..

39 പശ്യാമഃ - ഘ. . 40 പാർവതീ പുനഃ - ഘ.,... ര്ഭയം - ക.,.. ര്വയം - ഖ. . 41 വിമാനേവ (വൈ) - ക. . 42 തത്ര തേ - ഘ. . 43 ആയുധോദ്യതപാണയഃ - ക ഖ. ഘ., ഉക്ഷതായുധ... (?) . 44 പ്രവേപമാനസ്താൻ സർവാൻ - ക. . 45 അക്ഷരാ - ഖ . 46. .നഭിവർതേത - ഖ . 47 ശക്തോപി - (?) . 48. ശ്വരഃ - ക. . 49 സോഹമായാതോ - ഖ- . 50 താമിതി - ഖ . 51 ഗണേശ ഉവാച - ക., ഗണേശ്വര ഉവാച - ഖ. . 52 ന ചൈവ - ക. ഘ . 53 യുഷ്മത്തോ - ഖ, ത്വദ്വിധാൻ - ഘ. . 58 തു - ക, ഹി - ഘ. . 55 സർവമശേഷതഃ - ഖ. . 56 കിമുതാംവൈ - ഖ., കിന്ന - ഘ. . 53 ജഗസ്ഥിതിമ് - ക . 58 ബ്രഹ്മോ - ഖ .

306
ന ദേവീ ഭഗവത്പാർശ്വാദിച്ഛതേ കില പാർവതീ59 .
വരാനിഷ്□□□സ്തതോ ദേവോ മാമിഹ പ്രൈഷയച്ഛിവഃ60 . .3 5 ..
സനത്കുമാര ഉവാച
അഥ തേ61 യുക്തമനസോ62 യുക്തം പ്രത്യക്ഷമീശ്വരാഃ .
മഹേശ്വരമപശ്യന്ത കൃതാനുജ്ഞം ച64 ലോകപമ്65 ..3 6. .
നിയുക്താശ്ച66 പുനഃ67 സർവേ ബ്രഹ്മാണം ലോകകാരണമ് .
ഊചുർഗണേശ്വ□□□സ്തത്ര68 വിദിതാർഥാ69 മഹാമുനേ70 . .37. .
പ്രേഷിതോ ദേവദേവേന ജ്ഞാതോസ്മാഭിഃ പിതാമഹ .
ത്വം വിശസ്വാധുനാ ദേവ പാർവത്യാ വരദിത്സയാ71 ..38. .
അവതീര്യ വിമാനാത്തു തതഃ ശീഘ്രം പിതാമഹഃ .

നിലില്യേ72 ശിഖരേ തസ്മിന്നാനാധാതുവിചിത്രിതേ . .3 9. .
അഥ സോപലധാതുനിർഝരോ73 ഗിരിരാജോതിമഹാശിലോച്ചയഃ74 .
വിനിസൃഷ്ടദിവാകരാമലോ75 ദിദിവേ76 ദിവ്യ ഇവോദയാചലഃ77 . .8.54.40 .. .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ ദേവ്യാ വരപ്രദാനേ ബഹ്മാഗമനം നാമ ചതുഷ്പഞ്ചാശത്തമോധ്യായഃ ||54

55

സനത്കുമാര ഉവാച
അഥ തം സഹസായാതമപശ്യത്സാചലാത്മജാ .
ഋഷിഭിസ്തൈർമഹാഭാഗൈസ്സമന്താത്പരിവാരിതമ് . .1 . .
രശ്മിഭിസ്തേജസാം യോനിം മധ്യാഹ്ന ഇവ ഭാസ്കരമ് .
സാ തമർഘ്യേണ1 പാദ്യേന മധുപർക്കേണ ചൈവ ഹി2 .
പൂജയാമാസ രുദ്രാണീ ചതുർവക്ത്രമുപാഗതമ് ..2..

59 ന ദേവീം ഭഗവാൻ ദദ്യാന്നേച്ഛതേ കിം ന പാർവതീ . - ഘ. . 60 പ്രേശയച്ഛിവഃ - ക. ഖ. . 61 തം - ക. ഖ. . 62 യുക്തമനസാ - ഘ. . 63 യുക്താ - ഘ. . 64 കൃതാനുജ്ഞാശ്ച - ഖ. ഘ. . 65 ലോകപഃ - ഖ. . 66 ബുദ്ധ്വാ കാര്യം - ഖ. . 67 തതഃ - ഘ. . 68.. സ്സർവേ - ക. ഖ ഘ. . 69 വിദിതാത്മാ - ഘ. . 70 മഹാത്മനി - ഘ. . 71... ലിപ്സയാ - ഖ. . 72 നിലിഖ്യ ക. . 73 സോത്പലധാതുനിർഝരോ - ഖ. . 74 ശിലോച്ചയേ - ക. . 75... ലഃ - ഖ.,.. .ലം - ക.,... ലഃ - ഘ. . 76 സ ഗിരിം - ക., സ ഗിരിർദിവ്യ - ഖ. ഘ. . 77 ഇവോദയാകരഃ - ക. ഖ. ഘ. .
1... മർഘ്യേണ - ക . 2 ഹ - ഖ. .

ബ്രഹ്മോവാച
ലോകസ്യ ജനനീ ഭൂത്വാ ധാരയിത്വാ ജഗത്തഥാ .
കിമിദം തപസാ ഭൂയോ ലോകം ദഗ്ധുമിഹേച്ഛസി . . 3 . .
മാ സൃഷ്ട്വാ ജഗദേതത്ത്വം തപസ്യന്തീ വിനാശയ .
ബുദ്ധ്യൈവം3 ധാരയസ്വേമം ലോകം ദേവി നമസ്തവ . .4..
ത്വത്തോ രുദ്രേണ ലോകോയമഹഞ്ചൈവ പുരാനഘേ .
സൃഷ്ടാഃ സ്മോ4 വരദേ ദേവി മാ നഃ കൃത്വാ വിനാശയ ..5. .
തപസാ തവ5 രുദ്രാണി ജഗത് സ്ഥാവരജങ്ഗമമ് .
തപ്യതേ ഗ്രീഷ്മമധ്യാഹ്നേ ജലാത്6 പദ്മമിവോദ്ധൃതമ് . .6 ..
കിം വാ തേ ഹൃദയേ ദേവി യദ്യപി7 സ്യാത് സുദുഷ്കരമ് .
വരം വൃണീഹി സർവാണി ദാതാസ്മി ഹിമവത്സുതേ . .7. .
ദേവ്യുവാച
വരദോസി യദീശാന മമ ദേവ ചതുർമുഖ .
അയം ഭക്തോനുരക്തശ്ച മമ നിത്യം പ്രിയഃ പ്രഭോ . .8..

വ്യാഘ്രോസ്യ8 താവദ്യച്ഛസ്വ തതോ ദാസ്യസി മേ വരമ് .
അദ്യ വർഷസഹസ്രം വൈ സ്ഥിതസ്യാസ്യ മമാഗ്രതഃ . . 9. .
ധ്യായതോ നിമിഷസ്യൈവ സ്തബ്ധകർണസ്യ ലോകപ .
അസ്മൈ ധത്സ്വ വരം ദേവ നാസ്മി താവദ്വരാർഥിനീ . .8.55.1 0 ..
പിതാമഹ9 ഉവാച
ഏഷ തിര്യഗ് ദുരാത്മാ ച ത്വാം ഭക്ഷയിതുമാഗതഃ .
നാസ്യ ശുദ്ധം മനോ ദേവി ക്രൂരോയം പാപചേതനഃ10 .
പശ്യൈനം ദുഷ്ടമനസം11 നാസ്യ ശ്രേയോ മനസ്ത്വയി12 .. 11 ..

3... മം - ക.,. വ - ഘ. . 4 സ്മ - ക. ഖ. ഘ. . 5 .. തീവ - ക. . 6 ദിനാത് - ഘ. . 7 യദപി? . 8 വ്യാഘ്രസ്യ - ക. ഖ. . 9 ബ്രഹ്മ - ഖ, ദേവ - ഘ. . 10 പാപചേതസഃ - ഘ. . 11 ദുഷ്ടചേതാസൗ - ഖ. . 12 മനസ്വിനി - ഖ. .

സനത്കുമാര ഉവാച
അഥ സാ തദ്വചഃ ശ്രുത്വാ രുദ്രാണീ ലോകഭാവനീ13 .
ദിവ്യേന ചക്ഷുഷാപശ്യദജ്ഞാനാത് കൃതസാഹസമ് ..12..
അനന്യഭക്തഃ14 പൂർവഞ്ച15 ജാതിദോഷേണ ദൂഷിതഃ16 .
വിദിതാർഥാ തതോ ഭൂത്വാ ഉവാച ഹിമവത്സുതാ . .13..
ഭഗവൻ കോ17 ഹി ലോകേഷു18 തിര്യക്ത്വേ സതി നിശ്ചലഃ19 .
സ്തബ്ധകർണേക്ഷണോ ദിവ്യമഹോപ്യേകമഭോജനഃ ..14..
അവതിഷ്ഠേത കിം യോയം സഹസ്രമവതിഷ്ഠത .
വർഷാണാം സുമഹാതേജാ നായം തിര്യക്ഷു സംസ്കൃതഃ20 ..1 5..
ഭവത്വയം ദുഷ്ടചേതാസ്ത്വദുഷ്ടോ21 വാ മഹാബലഃ22 .
മമാനുഗ്രാഹ്യ ഇത്യേവ23 വരോ ഹ്യസ്യ24 പ്രദീയതാമ് ..16..
സനത്കുമാര ഉവാച
തതഃ സ ഭഗവാൻ ദേവശ്ചതുർവക്ത്രഃ പിതാമഹഃ .
ഉവാച വചനം ദേവീമൃഷീണാം ശൃണ്വതാം തദാ ..17..
ആര്യാണാം ദസ്യവോപീഹ25 സംസർഗാത് സിദ്ധിമാപ്നുയുഃ .
യഥായം ക്രൂരകർമാപി26 സിദ്ധിം പ്രാപ്സ്യത്യനുത്തമാമ്27 ..18..
തസ്മാദാര്യാഃ സദാ സേവ്യാ നിത്യം പാപകൃതാപി28 ഹി .
സിദ്ധിമേതി നരഃ ക്ഷിപ്രമപാപാനാം സമീപഗഃ29 . .1 9..
അനുഗ്രാഹ്യസ്തവാനിന്ദ്യേ പാപോയം ദുഷ്ടചേതനഃ .
അതോസ്മൈ30 ബ്രൂഹി ദേവേശേ വരോ യസ്തവ രോചതേ ..8.55.20 ..
ദേവ്യുവാച

അമരോ ജരയാ ത്യക്ത അക്ഷയശ്ചാവ്യയസ്തഥാ .
മഹായോഗബലോപേതോ മഹദൈശ്വര്യസംയുതഃ31 .
ഗണേശ്വരോ മമേഷ്ടശ്ച ഭവത്വേഷ യദീച്ഛസി ..21..

13 ഭാവിനീ - ഘ. . 14 അത്യന്തഭക്ത - ഖ. . . 9 പൂർവമ്മേ - ഖ . 16 ദൂഷിത - ഖ. . 17 ഭഗഭക്ഷോ - ക . 18 ലോകോയം - ക. . 19 നിശ്ചലം - ക . 20 സംവൃതഃ (സംഭൃതഃ) - ഖ., സ്വയം ഗതഃ - ഘ. . 21 അദുഷ്ടോ - ഖ. ഘ. . 22 മഹാമനാഃ - ഘ. . 23 ഇത്യേവം - ഖ. . 24 ഹ്യസ്മൈ - ഖ., ഹ്യേഷ - ഘ . 25 ദർപ(ശ്ശ) നാദേവ - ഖ. . 26 ഹി കുകർമാപി - ഖ, കുരുതേകർമ - ഘ. . 27 യാസ്യത്യനുത്തമാമ് - ഖ. ഘ . 28 പാപകൃതോപി - ക. ഘ. . 29 സമീപത - ഘ. . 30 അതോ മേ - ഘ. . 31 മഹദാശ്ചര്യമയുതഃ? - ഘ. .

പിതാമഹ32 ഉവാച
ഏവം ഭവതു ഭദ്രം തേ സർവമേതദ് ഭവിഷ്യതി .
ജാനാസി ബ്രഹ്മബന്ധൂനാം ബ്രഹ്മദത്തസ്യ മംത്രിണമ് . .22 . .
ത്വയി ഭക്തിഃ33 പുരാപ്യസ്യ ശാപാദ് വ്യാഘ്രഗതിം ഗതഃ .
പഞ്ചാലസ്യ ച യക്ഷോയം പ്രതീഹാരോഭവത് പുരാ . . 23 ..
ത്വയാ മയാ യദദ്യാസ്യ കൃതേയം നന്ദിരീദൃശീ .
തസ്മാദ് ഗമിഷ്യതി ഖ്യാതിം സോമനന്ദീതി നാമതഃ . .24. .
യശ്ചൈനം34 കീർതയേദ് ദുർഗേ കാന്താരേഷു ഭയേഷു35 ച .
ശാർദൂലസിംഹദ്വീപിഭ്യോ ന ഭയം തസ്യ ജാനതേ . . 25. .
വദ36 ത്വമപി ചേശാനി37 യസ്തേ പ്രിയമനോരഥഃ .
യാവദ്38 ദദാമി39 സർവന്തേ40 നിയോഗാത് പാരമേശ്വരാത്41 . .26..
ദേവ്യുവാച
ഇച്ഛാമി ഭഗവൻ ദിവ്യം വർണം കനകസപ്രഭമ് .
ഗൗരീതി42 ലോകേ ഖ്യാതാ ച ഭവേയം കമലോദ്ഭവ . .27. .
പിതാമഹ43 ഉവാച
ഏവമസ്തു ജഗന്മാതര്യദിച്ഛസി തപോധനേ44 .
അന്യം വരയ ഭദ്രന്തേ45 വരം46 ദേവി ദദാമി47 തേ . .28. .
മഹദ്ധീദം തപസ്തപ്തം ഭവത്യാ ലോകഭാവനമ് .
നാനുരൂപോ വരസ്തസ്യ തസ്മാദന്യോപി മൃഗ്യതാമ് ..29. .
ദേവ്യുവാച
ഇച്ഛാമി ഭഗവൻപുത്രം സർവധർമഭൃതാം48 വരമ് .
മഹാബലം മഹോത്സാഹം49 സർവലോകനമസ്കൃതമ് . .8.55.3 0 . .

32 ബ്രഹ്മോ - ഖ. . 33 ഭക്തിം - ഘ . 34 യഥൈവം - ഖ . 35 വനേഷു - ഘ. . 36 വരം - ഘ. . 37 യാചസ്വ - ഘ. . 38 താവദ് - ഘ. . 39 ദദാനി - ക ഘ. . 40 ദേവേശി - ഘ. . 41 പരമേശ്വരാത് - ഘ. . 42 സൗരീതി - ഖ. . 43 ബ്രഹ്മോ - ഖ. . 44 മഹാമതേ - ഖ, മഹാധനേ - ഘ. . 45 വരം പ്രയച്ഛാമി - ഖ . 46 ബ്രൂഹി - ഖ . 47 യത്പ്ര ദദാനി - ക ഖ . 48 ലോകധർമഭൃതാം - ഖ 49 മഹാത്മാനം - ഘ. .

310

പിതാമഹ ഉവാച

പുത്രസ്തേ ഭവിതാ ദേവി മഹായോഗബലാന്വിതഃ .
അജേയ50 സ്സർവഭൂതാനാമഷ്ടൈശ്വര്യഗുണാന്വിതഃ51 . .3 1 ..
ജേതാ ഹന്താ തഥാ ദേഷ്ടാ52 അജരോവധ്യ ഏവ ച .
അനാദേശ്യശ്ച53 സതതം സർവേഷാം പ്രാണിനാം വരഃ .. 3 2. .
സദാ ബാലോഥ സുഭഗോ ധർമജ്ഞോ ധർമവത്സലഃ .
ദേവബ്രാഹ്മണഗോപ്താ ച വിദ്വാൻ സർവജ്ഞ ഏവ ച . . 33 ..
ഷണ്മുഖോ ദ്വാദശഭുജഃ ശക്തിപാണിസ്തഥൈവ ച .
ബ്രഹ്മണ്യശ്ച ശാരണ്യശ്ച54 ദേവദ്വിട്സംഘഹാ തഥാ .. 34. .
അയോനിജോ മഹാതേജാ55 ലോകാനാം സുഖകൃച്ച ഹി56 .
ശനൈരേതദുവാചാസൗ തതശ്ച വിരരാമ ഹ . .3 5. .

സനത്കുമാര ഉവാച

വരാൻ സ57 ദത്ത്വാ ദേവേശഃ കൃത്വാ ചാപി58 പ്രദക്ഷിണാമ്59 .
വിമാനം തം സമാരുഹ്യ സ്വം ലോകമഗമത്തദാ60 .3 6..
രുദ്രാണ്യപി ഗതേ തസ്മിൻ സോമനന്ദിപുരഃസരാ .
സ്ഥിതാകാശം സമാസ്ഥായ രോഹിണീവ ബുധാനുഗാ . .37 . .
മന്ത്രാനുഗേവ ഗായത്രീ ജയന്തേന ശചീ യഥാ .
തഥാ സാ ഭാതി രുദ്രാണീ സോമനന്ദിപുരഃസരാ . . 38 . .
യ ഇമം പഠതേ സദാ വിപശ്ചിത് പുരുഷഃ പ്രാതരതന്ദ്രിതോ ഹി കശ്ചിത്61 .
കുരുതേ ന ഭയം ഹി സോമനന്ദിർവരദസ്തസ്യ ഹരശ്ച സോമനന്ദീ62 .. 39 ..
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ സോമനന്ദിദേവ്യോർവരപ്രദാനം നാമ പംചപംചാശത്തമോധ്യായഃ 55

50 അജയ്യഃ - ഖ . 51 സമന്വിതഃ - ക. . 52 തഥാ ചേഷ്ടാ - ക. . 53 അനാവേശ്യശ്ച - ഖ. . 54 സദാ ദേവി - ഘ. . 55 മഹാതേജോ - ക ഖ . 56 ത്സദാ - (?) . 57 ദത്ത്വാ ച - ഘ. . 58 ചാഭി... - ഘ. ക. . 59 പ്രദക്ഷിണം - ക ഖ. ഘ. . 60 സ്വർലോകമഗമത്തദാ - ഘ. . 61 കർഹിചിത് - ഘ. . 62 സോമനന്ദിരിതി - ഘ. .

56

311

വ്യാസ ഉവാച

ഭഗവൻ യത്ത്വയാഖ്യാതം പൂർവം നരകവർണനേ1 .
ദുഷ്കൃതം കർമ കൃത്വാ തു നരാ നരകഗാമിനഃ2 . .1 ..
ഭവന്തി3 സുകൃതാഃ സർവേ4 സ്വർഗസൗഖ്യസമായുതാഃ5 .
ബ്രാഹ്മണാ ദുഷ്കൃതം കൃത്വാ ഗത്വാ ദുർഗതിമാപദമ് ..2. .
കഥം ഭൂയഃ സമായന്തി സ്വർഗ7സൗഖ്യഫലം മഹത് .
യോനീർവാ കഥമാഗമ്യ ബഹ്വീഃ സംകരജാതിഷു .
ഭൂയഃ സുകൃതിനോ ഭൂത്വാ പ്രാപ്നുവന്തി ശുഭാം ഗതിമ് ..3 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
ശൃണു വ്യാസ പുരാവൃത്തം8 ദശാർണേഷു തു യച്ഛ്രുതമ്9 .
സപ്താനാം10 ദ്വിജശിപ്യാണാമശുഭം ശുഭമേവ ച . .4. .
ആസീത് സുപർവാ വിഖ്യാതഃ കൗശികോ ബ്രാഹ്മണഃ ശുചിഃ .
ധാർമികശ്ച വദാന്യശ്ച വിദ്വാൻ വിപ്രൈഃ സപൂജിതഃ . .5 . .
തസ്യ ശിഷ്യാ ബഭൂവുർഹി സപ്ത ദുർമേധസശ്ച തേ11 .
ഗുരുശുശ്രൂഷണേസക്താ12 നാമതസ്താന്നിബോധ മേ ..6. .
ആത്രേയഃ കണ്ഡരോ13 നാമ ഉപമന്യുശ്ച ദാമനഃ14 .
ശാണ്ഡില്യശ്ചൈവ ഹാലോഭൂദ് ഗാർഗ്യശ്ച15 വിദലസ്തഥാ . .7..
ശൈശിരോ ഗൗതമശ്ചൈവ ദണ്ഡകീലശ്ച കാശ്യപഃ .
വിദർഭശ്ചൈവ ഹാരീത ഇതീമേ സപ്ത വിശ്രുതാഃ . .8 ..
ഉപാധ്യായോഥ താന്വിപ്രാൻ പ്രോവാചേദം മഹാതപാഃ .
അചിരാദ് ഗാമിതോ ഗത്വാ യാജ്യദത്താം സുരൂപിണീമ് . .9..
ഗത്വാനയത ഹോമാർഥേ16 ശീഘ്രം മാഹിഷ്മതീം പുരീമ് .
ത ഏവമുക്താസ്തേനൈവ മാഹിഷ്മത്യാസ്ത്വതന്ദ്രിതാഃ . . 8.56.10 ..

1 നരകവർണനം - ഘ. . 2 - - നിർഭയാഃ - ഖ. . 3 തരന്തി - ഘ. . 4 സ്വർഗേ - ക. ഖ . 5 സർവസൗഖ്യസമായുതാഃ - ക. ഖ. . 6 ബ്രാഹ്മണം - ക. . 7 സ്വർഗേ - ക. . 8 യഥാവൃത്തം - ഘ. . 9 യച്ഛുഭം - ക. ഖ., ദ്വിജന്മനാം - ഘ. . 10 മർത്യാനാം - ഘ. . 11 സ്തു - ഖ., സ്തഥാ - ഘ. . 12 ഭക്താ - ക., രക്താ - ഖ., ശുശ്രൂഷണരതാഃ - ഘ. . 13 കുണ്ഡുരോ - ഘ . 14 നാമതഃ - ക. ഖ. ഘ. . 15 ... ർഭശ്ച - ഘ. . 16 ഹോമാർഥം - ഖ. .

ഗാമാദായ നിവർതന്തോ17 മൃത്തികാവതിമന്തശഃ18 .
അനാവൃഷ്ട്യാ തതസ്തേതു ദുർഭിക്ഷേ പരിവർതതി19 .. 11 . .
ക്ഷുധാപരിഗതാഃ സർവേ കിംഭക്ഷാഃ സംബഭൂവിരേ .
സപ്തമേഹനി20 സംജാതേ21 നിരാഹാരാഃ സുദുഃഖിതാഃ .. 12 ..
അമന്ത്രയന്ത22 ഗാമേതാം ഭക്ഷയാമ കിമാസ്യതേ .
തേഷാം യഃ കണ്ഡരോ23 നാമ ആത്രേയകുലസംഭവഃ .. 13 ..

സ താനുവാച മാ ധേനും ഭക്ഷയാമ ഗുരോരിമാമ് .
ഗുരോരർഥേ ഹി നഃ ശ്ലാഘ്യാ24 മൃത്യുരപ്യവിചക്ഷണാഃ . .14..
മാ ഗുരോഃ ക്രോധനിർദഗ്ധാ യാസ്യാമ നിധനം വയമ് .
തേ യദാ തദ്വചോ നൈവ ജഗൃഹുഃ ക്ഷുത്പ്രപീഡിതാഃ .. 15. .
സ തദോവാച ഭൂയസ്താനിദം വചനമർഥവത് .
യദി വോവധൃതം25 വിപ്രാ ഭക്ഷണേസ്യാസ്തപോധനാഃ .. 1 6..
മാ വൃഥാ ഭക്ഷയാമൈനാം പിത്രർഥേ26 പ്രോക്ഷയാമഹേ .
മാ നോ ദോഷദ്വയേനേഹ ലോപോ27 ഭവതു ശോഭനാഃ .. 17..
ഏവം ഹ്യല്പേന ദോഷേണ28 വയം യോക്ഷ്യേമ29 സർവഥാ .
ത ഏവമുക്താഃ സമ്യക്തു വചസ്തസ്യാവധാര്യ ച30 . .18. .
പ്രോക്ഷയാമാസുരവ്യഗ്രാ പിത്രർഥേ താം31 പയസ്വിനീമ് .
തതഃ സംസ്കൃത്യ വിധിവദ് നിവേദ്യ ച മഹാമുനേ33 . .1 9..
ഹുതാഗ്നയസ്തതോ ഭൂത്വാ പ്രത്യേകമുപഭുജ്യ34 ച .
വത്സമേകം ഗലേ ബദ്ധ്വാ ആനിന്യുർഗുരവേ35 തദാ . .8.56.2 0 . .
അഥ ദൃഷ്ടവാ സ36 തം വത്സം ധേനും പപ്രച്ഛ37 താന്ദ്വിജഃ .
ത ഊചുഃ പഥി ശാർദൂലോവധീത്താമിതി നിർഘൃണാഃ38 ..21 ..

17 വർതന്തേ - ഘ. . 18 മൃത്യുകാലവശം ഗതാ - - ഘ.,. തരഃ - - ക. . 19 പരിവർതത - ക. . 20 മാസി - ഖ. . 21 ജാതേ ച - ക., ഏതേ ച - ഖ. . 22 ആമന്ത്രയന്ത - ഖ. ഘ . 23 കാണ്ഡരോ - ക. . 24 ശ്ലാഘ്യോ - ഖ. . 25 വോവഭൃതം - ക,, വാ നിശ്ചിതം - ഘ . 26 പിത്ര്യർഥേ - ക, പിത്ര്യർഥം - ഖ., പിതൄണാം - ഘ. . 27 ലേപോ - ക., ലോഭാദ്. ഘ . 28 ശ്രിയാ പുഷ്ട്യാ തതസ്തേ തു - ഘ, ത്വ (സ്വ) - ക. . 29 യോക്ഷ്യ - ഖ., യോക്ഷ്യാ - ക., മോക്ഷാ -ഘ. . 30 വചസ്തസ്യ പ്രധാര്യ ച - ഘ. . 31 തു - ഖ. . 32 തപസ്വിനീമ് - ഖ. . 33 മഹാത്മനേ - ക. ഖ. . 34 മുപ. - ഘ. . 35 ബദ്ധമാനിന്യുർഗുരവേ (?) . 36., .ധാര്യ ച - ഖ. . 37 യച്ഛ മേ - ഖ. . 38 തമൂചൂസ്തസ്യ വൈ ശിഷ്യാ ന ലബ്ധാ ഗോരിതസ്തതഃ - ഘ. .

313

അഥ തേഷാം വചഃ ശ്രുത്വാ ശംകയാ ച ദുരാത്മനാമ് .
ദിവ്യേന ചക്ഷുഷാപശ്യദ് ഭക്ഷിതാം തൈർമഹാതപാഃ . . 22 . .
സതഃ സ രോഷാദ് രക്താക്ഷോ39 നിർദഹന്നിവ □□□സ്തദാ40 .
ഉവാച വത്സം ദൃഷ്ടവാ ച41 കൃപയാ ഭൃശദുഃഖിതഃ42 ..2 3 . .
യുഷ്മാഭിർഭക്ഷിതാ സാ ഹി തഥ്യം43 ന കഥിതം ച മേ .
കർമണാ തേന തസ്മാദ്വോ ഗതിഃ കഷ്ടാ44 ഭവിഷ്യതി45 . .24. .
പ്രസാദിതഃ സ തൈഃ ശിഷ്യൈർബ്രാഹ്മണഃ സുമഹാദ്യുതിഃ46 .
കൃപയാ സ ച താനാഹ ഭൂയഃ സർവാനിദം വചഃ ..25..
യദുക്തം47 തന്മയാ തഥ്യം48 ന49 തന്മിഥ്യാ50 ഭവിഷ്യതി .
യേഷാം തു കൃതവന്തഃ51 സ്ഥസ്തേധ്യവസ്യന്തി52 യച്ഛുഭമ്53 ..2 6..

മത്സമീപേ ച ന സ്ഥേയമിദാനീം വഃ കഥഞ്ചന .
ദൃഷ്ടവാ വത്സമിമം ബാലം മാ വോ ധക്ഷ്യാമി ഗച്ഛത54 ..27..
അഥ തേ സഹിതാഃ സർവേ നഷ്ടസംജ്ഞാ വിചേതസഃ55 .
കാലേന സമയുജ്യന്ത ചിന്തയന്തോ ഗുരോർവചഃ . .28. .
ദശാർണാ നാമ സാ വ്യാസ സരിത് പുണ്യജലാ ശുഭാ56 .
തസ്യാസ്തീരേ വനം ദിവ്യം വിശ്രുതം തത് സുഭാസ്വരമ് ..29. .
തത്ര വ്യാധോഭവച്ഛൂരഃ ക്ഷുപകോ57 നാമ വീര്യവാൻ .
തസ്യ പുത്രാഭ□□സ്തേ വൈ ചിതകായാം മഹാബലാഃ ..8.56.3 0 ..
ചിതകാ സംപ്രസൂതാ58 തു പു□□□□□സ്താൻ സപ്ത സംമതാൻ .
വ്യാധാഃ സർവേഭവംസ്തേ വൈ ചൈതകാ ഇതി വിശ്രുതാഃ .. 3 1. .
ചരന്തി സധനുഷ്കാസ്തേ നിഘ്നന്തോ59 മൃഗപക്ഷിണഃ .
സിംഹാൻ വ്യാഘ്രാൻ ഗ□□□ശ്ചൈവ60 വരാഹാ□□□ശ്ച സർവശഃ61 . .3 2..

39 രോഷതാമ്രാക്ഷോ - ഘ. . 4. തേജസാ - ഖ. . 41 തു - ഘ. . 42 ച സുദുഃഖിതഃ - ഖ., ദുഃഖപീഡിതഃ - ക ഘ. . 43 തയാ - ഘ. . 44 നഷ്ടാ.. - ഘ. . 45 സംസാരാൻ പ്രതിപദ്യ (ത്സ്യ) ഥ - ഖ . 46 ബ്രാഹ്മണൈസ്സ മഹാദ്യുതിഃ - ക. ഖ ഘ . 47 യദ്യുക്തം - ഘ. . 48 ചോക്തം - ഘ. . 49 ച - ഖ. . 50... ഥ്യം - ക . 51. ന്തോ - ക . 52 യോധ്യ... - ക. . 53 യോധ്യവസ്യത - ഖ. . 54 വ്യാധത്വം സമഗച്ഛത - ഘ. . 55 വിസംജ്ഞാ നഷ്ടചേതസഃ - ക. ഘ. . 56 പുണ്യജലാ സദാ - ക. . 57 ക്ഷുപജോ - ഖ. . 58. തേ - ഘ. . 59 ഘ്നന്തോ വൈ - ക. ഖ. . 60 ഗ□□□ശ്ചൈവ - ഘ. . 61 വരാ□□□ശ്ച സുദാരുണഃ - ഘ. .

തേഷാം നാമാനി യാനി സ്മ വ്യാധത്വേ62 താനി മേ ശൃണു .
കാണ്ഡാരോർജുനകോ നാമ ദമനഃ സിംഹകോഭവത്63 . .3 3 ..
ഹാലോഭൂദ് വ്യാഘ്രകശ്ചൈവ വിദലഃ64 ശരഭസ്തഥാ .
ശൈശിരോ ഹിമ□□□ശ്ചൈവ ഹസ്തികോ ദണ്ഡകീലകഃ . .34..
വിദർഭോ65 വജ്രകശ്ചൈവ നാമാന്യേതാനി തേഷു ഹി66 .
ഏകശ67 സ്തേടവീം ഘോരാം ചരന്തി68 പിശിതാശനാഃ69 . .35..
ഹിംസ്രാഃ സത്വാന്തകാഃ സർവേ യോനിം ദുഷ്ടാമുപാഗതാഃ .
കദാചിദ്വിചരന്തസ്തേ മൃഗാൻ ഘ്നന്തസ്തഥൈവ ച . .3 6 ..
ഉപാധ്യായാശ്രമം പ്രാപ്താഃ കർമണാ70 സുകൃതേന ഹ .
തത്ര71 തേഷാം ഭയോദ്വിഗ്നാഃ സർവ ഏവാഭവൻ മൃഗാഃ . .37. .
മൃഗാൻ ഭീതാൻ സമാലക്ഷ്യ സ വിപ്രഃ സുമഹാതപാഃ .
ന്യവൈക്ഷത72 ദിശഃ സർവാ വ്യാ□□□ശ്ചാപശ്യദാഗതാൻ .. 38..
സ്വശി□□□□□സ്താൻ73 പരിജ്ഞായ ധ്യാനാദ് വ്യാധത്വമാഗതാൻ74 .
പ്രോവാച കരുണാവിഷ്ടസ്തേഷാമേവ ശുഭേപ്സയാ75 . .3 9..
ശുശ്രൂഷിതഃ പുരാ വിപ്രൈര്യുഷ്മാഭിരഹമാദരാത്76 .

കർമണാ തേന ചേദാനീം ഗോബധ്യാകൃതശാപതഃ . .8.56.40 . .
വ്യാധത്വമിഹ സംപ്രാപ്താഃ കുത്സിതം ഹിംസ്രവൃത്തി യത്77 .
സാ ച78 ഗൗഃ പിതൃകാര്യേണ ഭക്ഷിതാ വോ ന ഹിംസയാ . .41 ..
തസ്മാദ് യൂയമിതോ ഭ്രഷ്ടാ79 ജാതിസ്മരണസംയുതാഃ .
മൃഗാഃ കാലഞ്ജരേ ഭൂത്വാ80 ചക്രവാകാഃ പുനഃ81 സരേ ..42 . .
ദ്വീപേ തതഃ പുനർഹംസാ ഭൂത്വാ വൈ മാനസേ ഹ്രദേ .
ഭൂയശ്ച മാനുഷാ ഭൂത്വാ ജാതൗ ജാതൗ82 സചേതനാഃ ..43 . .
യോഗയുക്താ മഹാത്മാനോ മത്പ്രസാദാദതന്ദ്രിതാഃ .
സർവകിൽബിഷനിർമുക്താ ബ്രഹ്മലോകമവാപ്സ്യഥ . .44..

62 വ്യാധാനാം -ഘ. . 63 ശിശിരോ ഹിമ□□□ശ്ചൈവ വിരൂപോ വിശ്വരേതനഃ . വീരോ വീരതരുഃ സ്വേദോ നാമാന്യേതാനി തേഷു ച- ഘ. . 64 വിശദഃ - ഖ. . 65 വിഭർഗോ - ക, വിഭഗ്നോ - ഖ. . 66 ച - ഘ. . 67 ഏകദാ - ക. ഘ. . 68 ചരന്തഃ - ഘ. . 69 പിഷിതൈഷിണഃ - ഘ. . 70 കർമ സ്മ (സ്വ?) - ഘ. . 71 തസ്യ - ഘ. . 72 അവൈക്ഷത - ഖ . 73 സ ശി□□□□□സ്താൻ - ഖ., സ മുനി - ഘ. . 74 ധ്യാനാത്മാ സമുപസ്ഥിതാൻ - ഘ. . 75 ശുഭം വചഃ - ഘ. . 76... രിദമാതരാത് - ഘ. . 77 ഹിംസ്രവൃത്തിമത് - ഖ. ഘ. . 78 സാധു - ഘ. . 79 ഭൂയ ഇയമിതോ - ഖ, തസ്മാത് ശാപാത് പരിഭ്രഷ്ടാ - ഘ. . 80 ഭൂതാ - ഘ. . 81 പുരാ - ഘ. . 82 യാതാഃ - ഘ. .

315

ഏതച്ഛ്രുത്വാ തതസ്തേഷാം പൂർവാ സ്മൃതിരജായത .
ഉപാധ്യായോയമസ്മാകമിതി ബുദ്ധൗ83 തദാ84 ഭവത് ..45..
തതഃ കർമ ജുഗുപ്സന്തഃ പൂർവ85ജാതികൃതം ച യത്86 .
പ്രദക്ഷിണമുപാവൃത്യ ദശാർണാമഭിതോ87 യയുഃ ..46. .
ദശാർണാതീരമാസാദ്യ സംമന്ത്ര്യ ച പരസ്പരമ് .
ജാതിം പൂർവാം88 സ്മരന്തസ്തേ മൃത്യുമേവ പ്രവവ്രിരേ ..47..
നിശ്ചിതാനാം89 തതസ്തേഷാം കാണ്ഡരോ90 യോഭവദ് ദ്വിജഃ .
വ്യാധോർജുനകനാമാ91 സ ഇദം വചനമബ്രവീത് ..48..
ഭവന്തോ യന്മയാ92 പൂർവമുക്താസ്തന്ന കൃതം ഹി വഃ .
ഇദാനീം സമനുപ്രാപ്തം മാവമന്യത മേ വചഃ ..49..
ശ്രേയോ വോഹം പ്രവക്ഷ്യാമി ശൃണുധ്വം കുരുതൈവ ച .
ജാതിമേതാം വിമോക്ഷ്യാമ യേന ഹാസ്യാമ ന സ്മൃതിമ് . .8.56.50 ..
പുത്രാനിച്ഛന്തി പിതരഃ പുഷ്ട്യർഥം താരണായ ച .
വയം ച ജനിതാസ്തേന വ്യാധേന സുമഹാത്മനാ ..51 . .
സംവർദ്ധിതാശ്ച ക്ലേശേന മാത്രാ പിത്രാ തഥൈവ ച .
അനാപൃച്ഛ്യ93 കഥം തൗ തു മൃത്യുമിച്ഛാമഹേ വയമ് ..52. .
തേ യൂയം94 യദി മന്യധ്വം താവാപൃച്ഛ്യ95 വിസർജിതാഃ96 .

യോക്ഷ്യാമ ശ്രേയസാത്മാനമേതദ്വോ97 ഹിതമുത്തമമ് . .53 . .
ന ചേദ്വിസർജയേതാം തൗ98 തയോഃ99 ശുശ്രൂഷണേ രതാഃ .
തതസ്താവദ്ധി തിഷ്ഠാമോ യാവത് കാലേന തൗ മൃതൗ . .54. .
തതോ വയം കൃതാത്മാനോ ഹ്യനൃണാഃ100 സർവഥാപി ച .
ഗമിഷ്യാമോ ഗതിം101 പുണ്യാമേതന്നഃ ശ്രേയ ഉത്തമമ് ..55. .
ഏവമസ്ത്വിതി തേ സർവേ ഗൃഹീത്വാ തസ്യ തദ്വചഃ .
ചിന്തയന്തഃ പുരോ102 ജന്മ ഗൃഹാനേവാഭിജഗ്മിരേ ..56. .

83 ബുദ്ധി - ഘ . 84... സ്തതോ - ഘ. . 85 ജുഗുപ്സമാനാസ്തേ പൂർവം - ഖ . 86 തത് - ഘ. . 87 ദശാർണ- മഭിതോ - ക ഘ. . 88 പൂർവാം ജാതിം - ഖ. . 89 നിശ്ചിന്താനാം - ക. . 9. കാണ്ഡാരോ - ഖ. . 91 ജനകനാമാ - ഘ. . 92 യേ മയാ - ഖ. . 93 ദൃഷ്ട്വാ - ക., ദൃഷ്ടാ - ഖ. . 94 തദ്യൂയം - ഖ., തേ മൃത്യും - ഘ. . 95 മാ പൃഷ്ട്വാ തൗ - ക. ഖ. ഘ. . 96 വിവർജിതാഃ - ഖ. . 97 ശ്രേയസേ മാനമേതദ്വോ - ഖ. . 98 തം - ഘ. . 99 താഭ്യാം - ക. ഖ. ഘ. . 100 കൃതാത്മാന അനൃണാഃ - ക. ഖ . 101 മതിം - ക. . 102 പുരാ - ക. ഘ. .

താനാഗതാൻ പിതാ ദൃഷ്ട്വാ മാതാ ച ചിതകാ തദാ .
തുഷ്ട്യാ പരമയാ103 യുക്താ ഇദം താനൂചതുർവചഃ104 ..57. .
പുത്രകാഃ സുചിരാദദ്യ യൂയമഭ്യാഗതാ ഗൃഹമ്105 .
അദ്യാവാം106 സുദൃഢം മൂഢൗ107 കിം ചിരം കൃതമിത്യുത108 ..58..
ചിതകോവാച
ക്ഷുധാവിഷ്ടഃ പിതാ വോദ്യ109 പുത്രസ്നേഹേന പുത്രകാഃ .
നാത്തി മാംസമിദം110 പക്ബം സുരാഞ്ച ന പിബത്യയമ് . .59..
സനത്കുമാര ഉവാച
തേപി ജാതിം ജുഗുപ്സന്തഃ സർവേ വൈ പാപയോനയഃ .
ഇദമൂചുഃ ക്ഷുപം ചൈവ ചിതകാഞ്ച ശുഭം വചഃ .. 8.56.60 . .
ഭവന്തോശ്നന്ത്വവിഘ്നേന പുഷ്ടയേ ശാന്തയേപി ച .
നാശ്നീമോ111 വയമദ്യേഹ112 ശ്വോ ഭോക്ഷ്യാമോ113 ന സംശയഃ ..61 . .
തതസ്തൗ വൃദ്ധഭാവേന ന ബുഭുക്ഷാസഹൗ തദാ .
ആഹാരയേതാമാഹാരം സുതുഷ്ടൗ ച ബഭൂവതുഃ .. 62. .
തൗ തു തുഷ്ടൗ സമാലക്ഷ്യ സർവേഥ ശിരസാ നതാഃ .
ഊചുഃ പ്രയതതോ114 വാക്യമൈക115മത്യേന തേ തദാ . . 63 . .
പിതരൗ പരിനിർവിണ്ണാ വയമേതേന ജന്മനാ .
ഇച്ഛാമസ്തത് പരിത്യക്തും116 തന്നഃ സംമന്തുമർഹഥഃ117 ..64..
തേഷാം തദ്വചനം ശ്രുത്വാ പിതാ താനിദമബ്രവീത്118 .
പരിഷ്വജ്യ സുതാൻ119 സർവാൻ ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണഃ120 . .65. .

അഹമാസം പുരാ പുത്രാ ബ്രാഹ്മണഃ ശംസിത121വ്രതഃ122 .
ദിവോദാസസ്യ രാജർഷേഃ സഖാ പരമസംമതഃ . .66. .

103 ച പരയാ - ഘ. . 104 താവൂചതുർവചഃ - ക. . 105 ഗൃഹാൻ - ക. . 106 അദ്യ വഃ - ഖ. . 107 കിംചിത് - ഖ., ഭൂമൗ - ഘ. . 108 ചൈവം കൃത്യമിത്യുത - ഘ., ചിരാദാഗമ്യതേത്യുത - ഖ. . 109 ചാദ്യ - ഘ. . 110 മാംസമിമം - ക. ഖ. . 111 മ - ക, നാശ്നീയാ - ഖ. . 112. .മദ്യാഹം - ക. ഖ. . 113 വയമദ്യ ന ഭുംജാനാ ഭക്ഷാത്മാനോ - ഘ.,.. മ - ക. ഖ. . 114 പ്രയതതോ - ക, പ്രമനസോ - ഖ ഘ . 115 മേകമത്യേന - ക. ഖ. . 116. സംപരിത്യക്തും - ക.,.. സ്തൗ - ഖ., ഇദം തു സം... - ഘ . 117 ശംസിതുമർഹഥഃ - ഘ. . 118 മാതാ സമബ്രവീത് ഖ, . 119 സ താൻ - ഘ . 120... ലേക്ഷണൗ - ഖ . 121 സം ശിതവ്രതഃ - ഘ . 122... വ്രതാഃ - ക. .

സ കദാചിദ്വനേ രമ്യേ ധനുഷാ കുരുതേ ഭൃശമ് .
.... 67. .
യോഗ്യാത്തമഹമാഹേദം123 ന ത്വം124 വേത്സി ധനുർനൃപ .
അജാനൻ125 കിമിദം ക്ലേശം വ്യർഥമേവ126 കരോഷി ച ..68. .
പ്രോവാച രാജാ വിപ്രാണാം മന്ത്രജ്ഞാനം വിധീയതേ .
ആമന്ത്രണേ ഭോജനേ ച വാചാ ച കുശലാ ദ്വിജാഃ127 ..69..
- . . . . - .
സ മയാ ഹസതാ128 പ്രോക്ത ആനയസ്വ ധനുർമമ ..8.56.70 . .
യാവത് ക്ഷിപാമി ലക്ഷ്യായ129 ശരം യത്ര ബ്രവീഷി മാമ്130 .
സ തഥോക്തസ്തദാ131 മഹ്യം സശരം ധനുരർപയത് ..71. .
തേനോക്തം ലക്ഷ്യമുദ്ദിശ്യ132 ശരഃ ക്ഷിപ്തോ മയാ തതഃ .
തത്രാഭവത് സ്ഥിതോ വിപ്രോ മൃഗചാരീ ദൃഢവ്രതഃ ..72 . .
സ തേന വിദ്ധസ്തേജസ്വീ മമാര സഹസൈവ ച .
സോഹം133 തം മൃതമാലക്ഷ്യ134 രാജ്ഞാ തേന വിസർജിതഃ . .73 ..
ബ്രഹ്മവധ്യാഭയാദ് ഘോരാത് പിതരം പരിപൃഷ്ടവാൻ .
പ്രോവാച ന ഭയം തേസ്തി ബ്രഹ്മവധ്യാ കുതസ്തവ ..74..
ജാത്യന്തരശതം135 ഗത്വാ ദൃഷ്ടമേതത്136 സ്വയംഭുവാ .
തതോഹം പരയാ ഭക്ത്യാ പിതൃശുശ്രൂഷണേ രതഃ ..75. .
അനയാ ഭാര്യയാ സാർധം137 സ്ഥിതോ വൈ138 ബഹുലാഃ സമാഃ .
സ കദാചിത് പിതാ ചാപി മമ കാലേന സംയുതഃ139 .76..
അവതസ്ഥേ ച തത്രൈവ അനയൈവ സഹാനഘാഃ .
അഥ കാലേന മഹതാ ഗവാഹം വിനിപാതിതഃ ..77. .

123 യോ സ്വാന്ത... - ഖ, യോ ധ്യാതു മൃഗകാമേ - ഘ. . 124 തത്ത്വം - ഖ. . 125 ന ജാനൻ - ഘ., അജ്ഞാനം- (നാത്) . - ഘ. . 126 വ്യർഥം കർമ - ഘ. . 127 സദാ - ക. ഘ., തദാ - ഖ . 128 സഹസാ - ഖ. . 129 ലക്ഷായ - ക. ഖ. ഘ . 130 ഹി - ഖ . 131 തദോക്തസ്തദാ - ക. ഖ. ഘ . 132 ലക്ഷമുദ്ദിശ്യ - ക ഖ. . 133 സാഹ - ഖ. . 134 മൃഗമാലക്ഷ്യ - ക. ഖ ഘ . 125 ജാത്യന്താരഗതം - ഖ., ജ്ഞാതം - ഘ. . 136 ഹൃഷ്ടമേതത് - ക., ദൃഢമേതത് - ഖ . 137 സാകം - ഘ . 138. ഹം - ഖ. . 139 സംവൃതഃ - ഘ. ..

അഗ്നിസ്ഥം ചാവരൂഢൈഷാ രുദന്തീ മാം140 ശുഭേക്ഷണാ .
സോഹം ഗവാ ഹതശ്ചേതി മൃഗചാരിവധേന ച . . .78 ..
വ്യാധജന്മനി വിപ്രത്വാദ് ഭ്രഷ്ടഃ141 പാപേന ജജ്ഞിവാൻ .
ജാതോസ്മി142 ജന്മനാം പുത്രാഃ സഹസ്രം ഭൃശദാരുണമ് ..79. .
പിതൃഭക്ത്യാ ച ഹി തയാ സമ്യഗാരാധനേന ച .
നാനശന്മേ143 സ്മൃതിഃ പുത്രാ ജ്ഞാനം ചാപി പ്രവർതതേ144 . .8.56.80..
ജാനാമി ബ്രാഹ്മണാൻ ഭ്രഷ്ടാൻ145 സർവാൻ വൈ ഗോകൃതേന വഃ146 .
ഗുരോശ്ചൈവാനുശാപേന ഭ്രഷ്ടസ□□□□□സ്തഥൈവ ച147 . .81 . .
പശ്ചാത്തദാജ്ഞയാ പുത്രാൻ സർവാന്വൈ മുക്തചേതസഃ .
ലബ്ധസം□□□□□സ്തഥാ ചൈവ സർവാനദ്യ മഹാബലാഃ148 ..82..
മാതാ ചേയം149 ഹി വോ150 വേത്തി സാധ്വീ നിത്യം പതിവ്രതാ .
യദഹം വോ ബ്രവീമ്യദ്യ തത്കുരുധ്വം മമ പ്രിയമ151 . .83 ..
അവാപ്സ്യഥ152 തതഃ ശ്രേയഃ സർവേ യൂയമതന്ദ്രിതാഃ153 .
അനാമയാ വിശോകാശ്ച154 ന ച സംജ്ഞാം പ്രഹാസ്യഥ155 . .84. .
പുത്രാ ജന്മേദമന്ത്യം മേ156 മനുഷ്യേഷ്വ157 ന സംശയഃ .
ഇതോ മൃതേന ഗന്തവ്യം മയാ ബ്രഹ്മസദഃ ശുഭമ് . .85. .
തേ158 യൂയം മാം പ്രതീക്ഷധ്വം കംചിത്കാല159മതന്ദ്രിതാഃ160 .
സ്വർഗതേ മയി യച്ഛ്രേയസ്തത്കരിഷ്യഥ മാ ശുചഃ . ..86..
അവശ്യഞ്ച സുതൈർമാതാ പിതാ ചൈവ സുദുഃഖിതൗ161 .
ശുശ്രൂഷിതവ്യൗ162 നാന്യോസ്തി ധർമോസ്മാദ്163 ബലവത്തരഃ ..87. .
സനത്കുമാര ഉവാച
തതസ്തേ വിസ്മിതാ ഭൂത്വാ നഷ്ടശോകാ വിമത്സരാഃ .
തം164 കാലം പര്യുപാസന്ത യാവത്തൗ ജഹതുസ്ത്വസൂൻ165..88..

140 രുദതീ - ക. . 141 വിപ്രത്വഭ്രഷ്ടഃ - ഖ. . 142. .സ്മിൻ - ഖ. ഖ. . 143 ന നാശം മേ - ക. . 144 മേ സംപ്രവർതതേ - ഖ., ചാപ്യപ്രവർതതേ - ക., പ്രവർതത - ക. . 145 തുഷ്ടാൻ - ഘ. . 146 സർവാനാഗ (സ്) .. കൃതേന വഃ - ഘ. . 147 ഭ്രഷ്ടസം□□□സ്തഥൈവ ച - ഘ. . 148 മഹാബലാൻ - ഘ. . 189 മാത്രേയം (യീ) - ഖ. . 150 നോ - ഘ. . 151 കുരുധ്വമതന്ദ്രിതാഃ - ക . 152 അവാപ്സ്യത - ഘ. . 153.. മതന്ത്രിതാഃ - ഘ. . 154 വികോശാശ്ച - ഖ . 155 പ്രഹാസ്യതേ - ഘ . ഇതഃ പൂർവം ക്ഷുപ ഉ.

ഇതി ക. - ഘ. . 156 മമേദം- യജ്ജന്മ - ഘ. . 157 മനുഷ്യത്വേ - ഖ. . 158 തദ് - ഖ . 159 കിംചിത്കാല. - ക. ഖ. ഘ. . 160... മതംത്രിതാഃ - ഘ, . 161 സുദുഃഖിതൈഃ - ക., സുഖേധിതൈഃ - ഖ. . 162 ശുശ്രൂഷിതവ്യോ - ക. ഖ ഘ . 163 ധർമോന്യോ - ഖ . 164 തത് - ക. ഖ. . 165... സ്തനൂമ് - ഘ. .

തയോരതീതയോഃ സമ്യക്166 കൃത്വാ തേ ഹ്യൗർധ്വദേഹികമ്167 .
ദശാർണായാം മഹാനദ്യാം വിധിനാനശനേന168 ഹ ..89. .
അസാധയന്ത ആത്മാനം വ്യാധാഃ സപ്താപി തേ തദാ169 .
കാലഞ്ജരേ ഗിരൗ170 ഭൂയോ മൃഗാഃ സപ്തൈവ ജജ്ഞിരേ . .8.56.90 ..
സ്മരന്തസ്തത്ര തേ ജാതിം മരുത്പ്രപതനേന ഹ .
സാധയിത്വാ തദാത്മാനം ചക്രവാകേഷു171 ജജ്ഞിരേ172 ..9 1 . .
മൃഗത്വേ യാനി നാമാനി തേഷാം താനി നിബോധ മേ .
ദീർഘജീവീ ഹ്യനാധൃഷ്ടോ വായുവേഗോഭികമ്പനഃ173 ..92 ..
ശ്രീപാർശ്വഃ ശംഖപാച്ചൈവ സോമലക്ഷ്യശ്ച174 സപ്തമഃ .
ജാതിം സ്മരന്തസ്തേ പൂർവാമന്യോന്യമഭിമാന്യ175 ച . .93 . .
സഹിതാഃ സഹസാ പ്രാണാൻ മരുത്പ്രപതനാജ്ജഹുഃ .
തേ സപ്തസംഖ്യാ വ്യാധേഷു മൃഗേഷു ച തഥാ പുനഃ . .94..
ജന്മ പ്രാപ്യ പുനർജാതാഃ ശരദ്വീപേ ഖഗാസ്തതഃ .
ശരദ്വീപമിതി ഖ്യാതം176 കാമ്പില്യേഷു സരഃ ശുഭമ് . .95..
തത്രാപി ചക്രവാകാസ്തേ സപ്താജായന്ത സോദരാഃ .
മരുദ്ദേവഃ177 ശിഖംഡീ ച രഥനേമിസ്വരസ്തഥാ178 .
ശിഖീ ജീവോഥ വൃക്ഷശ്ച ധ്വജ ഇത്യേവ തേ സ്മൃതാഃ ..96 ..
തേഷാം തത്രോപപന്നാനാം കദാചിദണുഹഃ സ്വയമ് .
കാമ്പില്യകോ മഹാതേജാ രാജാ തം ദേശമാഗമത് . .97. .
സ തത്സരഃ സമാസാദ്യ സ്ത്രീഭിഃ സഹഃ179 മുദാന്വിതഃ .
രേമേ മന്ദാകിനീം പ്രാപ്യ അപ്സരോഭിരിവാമരഃ ..98. .
തം ക്രീഡമാനം സംദൃശ്യ മരുദ്ദേവസ്യ തത്ര വൈ .
ചക്രവാകസ്യ തസ്യാസീത്180 സ്പൃഹാ താൻ വിഷയാൻ പ്രതി181 ..99. .

166 സദ്യഃ - ക. . 167 ഹ്യൂർധ്വദൈഹികമ് - ക, ഹ്യൂർധ്വദേഹികമ് - ഖ. . 168 നസനേന - ഘ., നാശകേന - ക. ഖ. . 169 സപ്തവ്യാധാസ്തഥാപി തേ - ഖ. . 170 കാലാഞ്ജരഗിരൗ - ഖ . ച 71 ചക്രവാകാശ്ച - ഖ. . 172 ജഗ്മിരേ - ഘ. . 173... തികോപനഃ - ഖ . 174... ക്ഷ്യോഥ - ക. . 175 മതിമാന്യ - ഖ. . 176 ഇതി ഖ്യാതഃ - ക. ഖ. . 177 മനോദേവ - ഘ. . 178 രഥനേമിസ്വനസ്തഥാ - ഘ, . 179 സഹസ്ത്രീഭിഃ - ഖ. . 18. തത്രാസീത് - ഖ. . 181 വിഷയാനപി (ഭി) - ക., വിഷയം പ്രതി - ഖ. .

യദ്യസ്യാഹം182 സുതഃ സ്യാം വൈ പ്രാപ്നുയാം രാജ്യമേവ ച183 .
തതോഹം വിഷയാനേതാൻ പ്രാപ്നുയാം നാത്ര സംശയഃ . .8.56.1 00 ..
തസ്യ തച്ചിന്തിതം ജ്ഞാത്വാ ദ്വിതീയശ്ചക്രസാഹ്വയഃ .
ശിഖംഡീതി സമാഖ്യാതഃ സ തമാഹ തദാ ഹസൻ . . 101 . .
ഭവതാ രാജപുത്രത്വം രാജ്യം ചൈവ വിചിന്തിതമ് .
തത്രാഹം തേ184 പുരോധാഃ സ്യാം മമാപ്യേഷ മനോരഥഃ .. 10 2. .
താഭ്യാം185 തച്ചിന്തിതം ജ്ഞാത്വാ രഥനേമിസ്വരസ്തതഃ186 .
അചിന്തയത തത്രാഹം സചിവഃ സ്യാം തവ പ്രഭോ187 . .1 03 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
തേഷാം തഥാ ചിന്തയതാം ത്രയാണാമിതരേ തതഃ188 .
ചക്രാഹ്വയാസ്തദാ ക്രുദ്ധാ ഇദം താനബ്രുവൻ വചഃ .. 1 04..
അചിന്തനീയം യുഷ്മാഭിശ്ചിന്തിതം വിഷയാർഥിഭിഃ .
തസ്മാദ് യൂയമിതോ189 മുക്താ അവാപ്സ്യഥ മനോരഥമ് . .1 05. .
താഞ്ഛപ്ത്വാ190 ദീനമനസഃ സമാലക്ഷ്യ പുനശ്ച തേ .
യേന തദ്രാജപുത്രത്വം ചിന്തിതം രാജ്യമേവ ച . .1 0 6..
കൃപയാ തമിദം വാക്യമബ്രുവന്നഷ്ടചേതസമ് .
ബഹുസാന്ത്വഗുണോപേതം191 സ്വയം ദുഃഖിതവദ്യഥാ192 . . 1 07..
വയം തവ പ്രഭാവേണ തീർണാഃ കൃച്ഛ്രമിദം പ്രഭോ .
ഭവാൻ മതിപ്രദോസ്മാകം സേതുഭൂതോ മതോ ഹി നഃ ..1 08. .
ഭവാൻ യദി193 ഹി ന ബ്രൂയാത് പിതൄണാം ഗൗർനിവേദ്യതാമ് .
ശുശ്രൂഷേമശ്ച ന194 പിതൄൻ ന സ്മ195 സംജ്ഞാ തതോ ഭവേത് . .1 09..
തവ പ്രഭാവാദേതന്നോ196 യൗഗൈശ്വര്യപ്രവർതനമ് .
തതോ വയം പുനഃ197 ശ്രേയസ്തവ ബ്രൂമഃ ശൃണുഷ്വ നഃ198 ..8.56.1 10 ..

182 അദ്യാസ്യാഹം - ക. . 183 പ്രാപ്നുയാദ്രാജ്യമേവ ച - ക. ഖ. . 284 ത്വത് - ഘ. . 185 തസ്യ - ഘ. . 186... സ്വനസ്തതഃ - ഘ. . 187 പ്രഭോഃ - ഖ . 188... മിതരേതരം - ഘ. . 189 ഭൂയ ഇതോ - ഖ. . 190 താന്ദൃഷ്ടവാ - ഘ . 191 ബഹുശാസ്ത്രഗുണോപേതം - ഘ. . 192 ത്തഥാ - ഘ. . 193 ഭവാനപി - ഘ. . 194 ശുശ്രൂഷധ്വമപി - ഘ. . 195 നഷ്ട (ാ) സംജ്ഞാ -ക . 196 തസ്മാത്തവ പ്രഭാവാന്നോ - ഘ. . 197 ഭൂയോപ്യഥ വയം - ഘ. . 198 സ്തു ശൃണ്വത ഖ , തത് ഘ .

താവത്ത്വം സക്തഹൃദയോ199 ഭവിഷ്യസി നരാധിപ .
യാവദസ്മദ്വചസ്തഥ്യം ന ശ്രോഷ്യസി സഹായവാൻ .
യോഗജ്ഞാനമവാപ്യൈവ200 പ്രാപ്സ്യസേ ച ഗതിം ശുഭാമ201 . .1 11 ..
സനത്കുമാര ഉവാച
തതസ്തേ സഹിതാഃ സർവേ യുക്താത്മാനോ202 മഹാഖഗാഃ .

ഖഗത്വം സംപരിത്യജ്യ203 യോനിമന്യാം204 പ്രപേദിരേ. ..1 12..
സർവേ തതസ്തേ മുനികോപദഗ്ധാ വ്യാധാ മൃഗാശ്ചക്രസമാഹ്വയാശ്ച .
ജാതാഃ പുനർമാനുഷവിഗ്രഹേഷു യോഗേശ്വരാസ്തേ ത്രയ ഏവ രാജ്യേ ..1 13 . .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ സപ്തവ്യാധോപാഖ്യാനേ കൗശികശാപേ ഷട്പഞ്ചാശോധ്യായ

സനത്കുമാര ഉവാച
ചത്വാരസ്തേ തു ശാസ്താരഃ1 ഖഗാഃ സ്വച്ഛന്ദതഃ പുനഃ .
യായാവരസ്യഃ വിപ്രസ്യ സുതാ ജാതാ2 മഹാത്മനഃ . . 1 ..
തേഷു ജാതേഷു വിപ്രോസാവക്ലേശേന3 മഹാതപാഃ .
വൃത്തിം സമാനയാമാസ4 തേഷാം ഭാഗ്യപുരഃസരഃ . . 2. .
ചീർണവേദവ്രതാസ്തേ തു വേദാൻസാങ്ഗാനധീത്യ ച .
യോഗമേവ ന്യഷേവന്ത6 തന്നിഷ്ഠാസ്തത്പരായണാഃ ..3 . .
ഇതരേപി7 ത്രയോ വ്യാസ കർമണാ സ്വേന ചോദിതാഃ8 .
പ്രത്യപദ്യന്ത തജ്ജന്മ യത് പുരാ തൈ9 ഃിചിന്തിതമ് ...4..
പ്രഥമോ ഹ്യണുഹാജ്ജജ്ഞേ ബ്രഹ്മദത്ത ഇതി സ്മൃതഃ .
ഏകോണുഹസ്യ പുത്രോഭൂദ് ദ്വിതീയസ്തത്പുരോധസഃ . .5..

199-സത്വഹൃദയോ ഖ, ശക്രഭവനേ - ഘ . 200 മഥാപ്യേവം - ഘ..... മവാപ്യൈനം - ക. ഖ. . 201 ശുഭാം ഗതിം - ഖ . 202 ... മുക്താത്മാനോ - ഘ. . 203 യോഗജ്ഞത്വം പരിത്യജ്യ - ഖ. . 204 ഗതിമന്യാം - ഖ. . ശപ്താരഃ -ഖ . 2, ജജ്ഞേ - ക., ജജ്ഞു.. - ഖ., ജഗ്മു.. - ഘ. . 3... സൗ ക്ലേശേന ച - ക., സാ ബഹുമാന- പുരഃസരഃ - ഘ. . 4 സംജനയാമാസ - ഖ. . 5 ദാംതാ ദേവവ്രതാസ്തേപി - ഘ. . 6 -.. നാഭ്യസേവന്ത -ഖ. . 7 അപരേപി - ഘ. . 8 തേജസാ - ഖ. . 9 പുരാ തൈര്യത്, - ഘ .

322
തൃതീയഃ സചിവസ്യാഥ ത്രയസ്തേ ജന്മ തദ്10 ഗതാഃ .
ത്രയോഗ്നയ ഇവാസംസ്തേ ലോകാസ്ത്രയ11 ഇവാഥവാ .
അവർദ്ധന്ത മഹാത്മാന12 സ്ത്രയസ്തേ സാഗരാ ഇവ . .6..
തേഷാമവാപ്തവിദ്യാനാം യോഗ്യാനാം ച സ്വകർമണി13 .
പിതരഃ സ്വാനി കർമാണി14 പ്രദദുർഹൃഷ്ടമാനസാഃ ..7..
അണുഹഃ പ്രദദൗ രാജ്യം ബ്രഹ്മദത്തായ പുഷ്കലമ് .
കീർതിമത്യാ ച സഹിതസ്തതോ വനമഗാച്ച്യ സഃ ..8. .
പുരോധാ ധൃതരാതസ്തു15 പുത്രം സ്വേ കർമണി പ്രഭുഃ .
സ്ഥാപയിത്വാ ജഗാമാഥ16 പംചാലം ശംസിതവ്രതഃ . .9..
സചിവോപി സുധന്വാ തു ബ്രഹ്മധന്വാനമച്യുതമ്17 .
പുത്രം സ്വേ കർമണി സ്ഥാപ്യ ജഗാമ സഹ ഭാര്യയാ .. 8.57.1 0. .

ഗതേഷു തേഷു □□□□ല്ലോകാൻ18 ബ്രഹ്മദത്തഃ പ്രതാപവാൻ .
പഞ്ചാലബ്രഹ്മധന്വഭ്യാം19 സഹ രാജ്യം ചകാര ഹ ..1 1 ..
പ്രശാസതസ്തഥാ രാജ്യം യജതോ ഭുഞ്ജതശ്ച ഹ20 .
ജഗ്മുഃ സുഖേന ബഹുലാഃ സമാഃ സുകൃതിനസ്തദാ21 ..12..
അഥ കാലേന മഹതാ സഭാര്യഃ സസുഹൃജ്ജനഃ .
തസ്ഥൗ സ വേശ്മനി22 സുഖം കുബേര ഇവ പുഷ്പകേ23 . .13 ..
തതഃ സർവരുതജ്ഞാതാ24 പിപീലം കാമകാരണാത്25 .
പിപീലികായാഞ്ചാടൂനി26 കുർവാണം സോന്വപശ്യത27 .. 14. .
സ തു ജ്ഞാനാദ്28 വിനിശ്ചിന്ത്യ29 കൃമിയോനാവപീദൃശമ് .
വിവൃതം30 ശബ്ദവച്ചൈവ ഹാസമുത്സൃജതാനഘ31 . .1 5. .

10 താം - ഘ . 11 ലോകപാലാ ഘ., ഭൂയസ്തേ - ക. . 12 ശിവാത്മാന - ഘ. . 13 സ്വേന കർമണാ - ഘ. . 14 സ്വാമികർമാണഃ - ഘ. . 19 ധൃതരാഷ്ട്രസ്തു - ഖ., ശ്രുതവാഗസ്തു - ഘ. . 16 ജഗാമാശു - ഖ . 17... പ്രച്യുതഃ - ഘ- . 18 സ്വർലോകാൻ - ഘ. . 19... ന്യാഭ്യാം - ക. ഖ., സത്വാഭ്യാം - ഘ. . 20 ജയതസ്തസ്യ തൈഃ സഹ - ഘ. . 21 സ്തഥാ - ഖ ഘ. . 22 സ്വവേശ്മനി - ക. . 23 പുഷ്കരേ - ഘ. . 24 സർവരുതം ജ്ഞാത്വാ - ക. ഖ. ഘ . 25 പിപീലകമകാരണാത് - ഘ., കാമകാരിണം - ക. . 26... ശ്ചാടൂനി - ക. ഖ., ... ഞ്ചാശക്തമാനസം - ഘ. . 27 സോനുപശ്യത - ക. ഘ . 28 ജ്ഞാത്വാ - ക. ഖ. ഘ. . 29 വിനിശ്ചിത്യ - ഖ, ഘ.. . 30.. നിമിത്തം - ഖ. . 31... നഘ - ക. .

323

തത്തസ്യ ഹസിതം ദൃഷ്ട്വാ പത്നീ നീലോത്പലേക്ഷണാ32 .
ചുകോപ കിമിദം മേദ്യ വികൃതം ലക്ഷിതം ത്വയാ .. 16 ..
താം സ രാജാ സ33മാവിഗ്നഃ34 പ്രിയാം പ്രാണൈർഗരീയസീമ് .
പ്രസാദയ35ന്ന ചൈവാസ്യ പ്രസീദത36 ശുഭാനനാ ..17..
സാ യദാ ബഹു തഥ്യഞ്ച37 ഉച്യമാനാ ന തുഷ്യതി .
തദാ തസ്യാഃ പ്രസാദാർഥേ 38 സ വിഷ്ണും സംപ്രസാദയത് . .18..
ദേവം39 സാലവനം40 ഗത്വാ പഞ്ചാലേന സഹൈവ സഃ .
ബ്രഹ്മധന്വപുരോവാഹോ രഥേന മഹതാ മഹാൻ41 . .1 9. .
തത്രാസൗ സപ്തമേ ത്വഹ്നി42 വിഷ്ണുനാഭിവിസർജിതഃ .
ജഗാമ നരശാർദൂലഃ കാമ്പില്യം43 സ്വം പുരോത്തമമ്44 ..8.57.20 ..
ഏതസ്മിന്നേവ കാലേ തു ചത്വാരോ ബ്രാഹ്മണാഃ ശുഭാഃ .
യോഗേന മഹതാ യുക്താ ഇദമൂചുഃ പരസ്പരമ് ..21 . .
വയം കൃതാർഥാഃ കിം കാര്യമിഹ തിഷ്ഠാമ മാനുഷേ .
ഗച്ഛാമ45 ബ്രഹ്മയോനിം സ്വാം മുച്യാമോസ്മാന്മഹാഭയാത്46 ..22..
അവസീദന്തി തേ ചൈവ47 ത്രയോസ്മാകം48 സഹവ്രതാഃ .
ബോധയാമേഹ49 □□□ശ്ചൈവ യഥാ നേയുഃ പരാഭവമ്50 ..23 ..

തതസ്തേ പിതരം സർവേ പ്രണമ്യോചുർദ്വിജാതയഃ .
വയം യോഗേശ്വരാസ്താത സിദ്ധാ വൈ51 സ്വേന കർമണാ . .24..
ആപൃച്ഛാമോ ഗമിഷ്യാമഃ സ്വാം യോനിം ബ്രഹ്മനിർമിതാമ് .
ത്യക്ത്വേമാൻ52 മാനുഷാൻ ദേഹാന്ന53 വിസർജയ നമസ്തവ ..25..

32 നിലോത്പലേക്ഷണം - ഘ. . 33 രാജാന - ഖ. . 34 സമാശ്വാസ്യ - ഘ., സമാവിഗാം- ഖ. . 35 അഢഭവി ആർഷ? . 36 പ്രസീദതി - ഘ. . 37 ബഹുധാ തേന - ഘ. . 38 പ്രസാദാർഥം - ഘ. . 39 ദേവ - ക. . 40 സപ്തനംദം - ഘ. . 41 തദാ - ഘ. . 42 ചാഹിനി - ഘ. ഖ. . 43 കമ്പില്യം - ക. ഖ. . 44 സ്വപുരോത്തമമ് - ക. . 45 ഗച്ഛാമോ ഗതിമിഷ്ടാം സ്വാം - ഘ. . 46... പി മുച്യാമോ മഹാഭയാത് - ഘ. . 47 ചൈവാത്ര - ഘ. . 48 യേസ്മാകം ച - ഘ. . 89 അവബോധേമ - ക. ഖ., ആരാധയാമ - ഘ. . 50 പരാഭവഃ - ഘ. . 51 സിദ്ധാശ്ച - ഘ, . 52 ത്യക്ത്വേമം - ഖ. . 53 മാനുഷ ദേഹം - ഖ. .

324

പിത്രോവാച
പുത്രാനിച്ഛന്തി പിതരസ്താരയിഷ്യന്തി നോ ഭയാത് .
ഭയം തച്ചൈഹികം പുത്രാഃ പരത്ര ച ദുരാസദമ് . .26..
തേ യൂയമൃണസംയുക്താ54 അമുക്ത്വാ സ്വം55 നിബന്ധനമ് .
കഥം ഗച്ഛഥ56 ഭദ്രം വോ നാധർമം പരിപശ്യഥ57 . .20..
സുതാ ഊചുഃ
വയം യോഗേശ്വരാസ്താത ലോ□□□സ്തുഭ്യമനാമയാൻ58 .
പ്രയച്ഛാമോ59 ന സംദേഹോ യത്ര60 ഗത്വാ ന ശോചസി61 ..28..
അസ്മാഭിസ്ത്വം കഥം പുത്രൈർബ്രഹ്മത്വം നാപ്നുയാഃ പിതഃ .
ഇഹാപി ലോകേ ദ്രവ്യം തേ വിധാസ്യാമസ്തഥാ62 ശൃണു ..29..
ഇദം63 ത്വം64 പത്രമാദായ65 ബ്രഹ്മദത്തസ്യ ദർശയ .
സ വാചയന്നേവ66 നൃപോ വൃത്തിം തേ സംവിധാസ്യതി ..8.57.3 0 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
പ്രഭാവജ്ഞസ്തതസ്തേഷാം67 പിതാ സ മുനിപുങ്ഗവ68 .
മേനേ തദ്വൈ69 തഥാ സർവമനുമേനേ ച തത്പുനഃ . .3 1 ..
അഥാസനാനി ബദ്ധ്വാ തേ യുക്താ ജഗ്മുസ്തപോധനാഃ70 .
ജ്യോതിർഭൂതാനപശ്യച്ച പിതാ തേഷാമതിദ്യുതിഃ . .32..
സ തു ലേഖം സമാദായ പുത്രാൻസ്വാനഭിചിന്തയൻ71 .
കാമ്പില്യമഗമത്തൂർണം ദിദൃക്ഷുർനൃപസത്തമമ് .. 33 ..
സ ച രാജാ സാലവനാ72 ദാഗതഃ പ്രാവിശത്73 പുരമ് .
ബ്രാഹ്മണോ ദൂരത74 ശ്ചാസ്യ തം ലേഖം സമദർശയത ..34..

54 യൂയം മൃഗസംമുക്താ?- ഘ. . 55 അനുക്രോശ - ഘ. . 56 ഗച്ഛത - ഘ. . 57 പവിപശ്യത - ക ഖഃ- പരിപച്യത- ഘ . 58 -.. സ്ത്വദ്യ നിരാമയാൻ - ഘ. . 59 പ്രയച്ഛാമ - ക. ഖ. . 60 യേഷു - ക., ഘ . 61 ന ശോചതി - ഘ . 62 തഥാ - ഖ . 63 ഇമ - ക ഖ. . 64 ത - ഘ. . 65 പുത്രമാദായ - ക- ഖ മംത്രമാദായ - ഘ . 66 ധാരയന്നേവ - ഘ . 67 പ്രഭാവാന്നിർഗതസ്തേഷാം - ഘ. . 68 മുനിപുങ്ഗവഃ - ക., ഖ. . 69 തച്ച - ഘ . 70 യുക്താത്മാനസ്തപോധനാ. - ഘ. . 71 പരിചിന്തയൻ - ഘ . 72 രാജാ സാലവനാത് തസ്മാത് ഘ- . 73 പ്രവിശൻ - ക. . 74 ബ്രാഹ്മണൈർദൂരത - ക. .

325

നിമിത്താനി ച സംലക്ഷ്യ ശുഭാനി സ നരാധിപഃ .
ലേഖമാനയതേത്യുക്ത്വാ ധാരയാമാസ തം രഥമ് ..3 5. .
സ പുരദ്വാരസംസ്ഥസ്തു രഥേന മഹതാ തദാ .
ബ്രഹ്മധന്വ75 ധൃതച്ഛത്രഃ76 പഞ്ചാലാ77 വീജിതാനനഃ ..3 6 ..
ഗൃഹീത്വാ ലേഖമവ്യഗ്രമവാചയത78 തം തദാ .
ശ്ലോകദ്വയം79 ചാപ്യഭവത്തസ്ല്ലേഖേ ശുഭപ്രദമ് ..37..
യേ തേ ഗുരുകൃതാച്ഛാപാദ് ഗോവധേനാവപീഡിതാഃ .
പിതൃഭക്ത്യാ കൃതജ്ഞാനാ80 ജാതാഃ സർവേ ശുഭോദയാഃ ..38. .
സപ്തവ്യാധാ ദശാർണേഷു81 മൃഗാഃ കാലഞ്ജരേ ഗിരൗ .
ചക്രവാകാഃ ശരദ്വീപേ82 ഹംസാഃ സരസി മാനസേ ..3 9. .
തേപി ജാതാഃ കുരുക്ഷേത്രേ ബ്രാഹ്മണാ വേദപാരഗാഃ .
പ്രസ്ഥിതാ ദീർഘമധ്വാനം യൂയം കിമവസീദഥ . .8.57.40 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
ശ്ലോകദ്വയം84 തഥാ85 ശ്രുത്വാ ത്രയസ്തേ വിഷപീതവത് .
മോഹം തദാ തു86 സംപ്രാപ്യ ലബ്ധസംജ്ഞാ വിശൻപുരമ് ..41..
തേ പ്രവിശ്യ പുരഞ്ചൈവ വേശ്മ87 ചൈവാപ്യതന്ദ്രിതാഃ .
ഇതി ചേതി ച സംചിന്ത്യ88 വനായ ദധിരേ മനഃ . .42. .
സാ ച89 പത്നീ മഹാഭാഗാ അഭിഗമ്യ90 നരാധിപമ് .
ഇദമാഹ മുദാ യുക്താ രാജാനം സസുഹൃജ്ജനമ് . .43..
ഭവാൻ യോഗേശ്വരോ ഭൂത്വാ സക്തോ ഭോഗേഷു സർവശഃ .
പ്രബോധാർഥം തതോഹന്തേ ക്രോധമാഹാരയന്തദാ ..44..

75 പുരോധസാ - ഷ . 76 ധൃതം ഛത്രം - ക. . 77 പാഞ്ചാലീ - ഖ. . 78 അവാചയത് - ക. . 79 ശ്ലോക്ത്രയമിത്യന്യത്ര . 80 ഹൃതജ്ഞാനാ - ക. . 81 തു - ക. . 82 സരദ്വീപേ . 83 തേഭ്യഃ - ക. ഖ. . 84 ശ്ലോകത്രയമിത്യന്യത്ര . 85 തദാ- - ഖ; . 86 നു - ഖ. . 87 വേശ്യം - ഖ . 88... നുതാ - ക. വേനായ - ഖ. . 89 സാപി - ക. . 90. അധിഗമ്യ ഖ; .

326

ജാനാമി ത്വാം രുതജ്ഞഞ്ച91 ജാനാമി ത്വാം ഖഗന്തഥാ .

അതോഹം ജാനതീ രാജൻ പ്രതിബോധാർഥമുദ്യതാ ..45..
തസ്മാദ്വിപ്രമിമഞ്ചൈവ തേഷാം പിതരമവ്യയമ് .
ധനേന യോജയസ്വാദ്യ പുത്രം92 രാജ്യേഭിഷിച്യ ച93 . .46. .
ശ്വോ ഗച്ഛാവ94 വനം രാജന95 മാ കാലം പ്രതിപാലയ .
രാജാ തത്കൃത്യമഖിലം96 കൃത്വാ പത്ന്യാ സഹവ്രതഃ97 . .47. .
ജഗാമ വനമുദ്ദിശ്യ യോഗേന ച ദിവം യയൗ .
പംചാലോപി ഗതേ തസ്മിൻ തപഃ കൃത്വാ സുദുശ്ചരമ്98 ..48 . .
ചകാര പാരണം99 ചൈവ യക്ഷത്വം100 ചാപ്യവാപ101 ഹ .
ബ്രഹ്മധന്വാ ച കാലേന102 സുമഹാത്മാ103 ദൃഢവ്രതഃ ..49. .
ഹിമവത്തനയാം ദേവീം തപസാ സമപശ്യത104 .
വരദാം താം തദാ ദൃഷ്ടവാ105 ബ്രഹ്മധന്വാബ്രവീച്ഛുഭാമ് ..8.57.50 ..
ഇച്ഛാമി കാമരൂപിത്വം106 ത്വദ്ഭക്തിം ചൈവ107 നിത്യദാ .
കൃച്ഛ്രം മഹച്ച പ്രാപ്തസ്യ108 ത്വയൈവോദ്ധരണം തതഃ ..51 ..
ഏവമസ്ത്വിതി സാ ചോക്ത്വാ ജഗാമേഷ്ടാം ഗതിം തദാ .
ബഹ്മധന്വാപി മത്തോഭൂന്മദനേന ദുരാത്മവാൻ109 ..52. .
സ ഭൂത്വാ ധാർമികഃ പൂർവമധർമേണാഭിപീഡിതഃ110 .
അഭിമേനേ111 സ കന്യാശ്ച112 ഋഷീപത്നീശ്ച സർവശഃ ..53 . .
ഭർതൃരൂപേണ ഗത്വാ ച കാമേന സ വിമോഹിതഃ .
ന ച കശ്ചിദ്വിജാനാതി113 തഥാ114 വർതന്തമന്തശഃ . .54. .
അഥ ഹാല115 ഇതി ഖ്യാതോ മൃഗചാരീ മഹാതപാഃ .
തസ്യ പത്നീ സുധർമാഭൂന്നാമ്നാ രൂപവതീ116 ദൃഢമ് ..55..

91 മൃഗീ തം ച - ഘ. . 92 പുത്രോ - ഖ. . 93... ഭിഷേച്യതാം - ഖ.,. .തേ - ഘ. . 94 ഗച്ഛാവോ -ക., ഗച്ഛാമ - ഖ ഘ .. 95 രാജ്യാ (ത്) - ക. . 96 തത്സർവമഖിലം - ഘ. . 97 ദൃഢവ്രതഃ - ഘ. . 98 സുദുസ്തരമ് - ഘ.. . 99 പരമം - ഖ., പാവനം - ഘ. . 100 പഞ്ചത്വം - ഘ. . 101 ചൈവമാപ - ഘ. . 102 കാമേന - ഘ. . 103 സ മഹാത്മാ - ഘ. . 104 താമപശ്യത - ഘ . 105 ബ്രഹ്മന - ഘ. . 106 കാമരൂപത്വ - ഘ. . 107 ത്വദ്ഭക്തത്വം ച - ഖ . 108 കൃച്ഛ്രേ മഹതി സംപ്രാപ്തേ - ഘ. . 109 ദുരാത്മനാ - ഘ. . 110 തിപീഡിതഃ -ഖ . 111 അഭിമാനേ - ഖ., അഭിരേമേ - ഘ. . 112 ശകല്യാശ്ച - ഘ., കാമാച്ച - ഖ. . 113 ന കശ്ചിത്തം-വിജാനാതി - ഘ. . 114 വൃത്തം - ഘ. . 115 കാല - ഘ. . 116 ധർമവതീ - ക, .

327

കഥയന്തി ഹി താം ദേവാഃ സിദ്ധാശ്ച സഹ ചാരണൈഃ .
അസമാ രൂപതോന്യാഭി117സ്ത്രിഷു118 ലോകേഷു ഭാമിനീ119 .. 56. .
ന ച തസ്യ സഭാര്യസ്യ120 അന്തരം സ ബുബോധ ഹ .
കസ്മിൻ121 കാലേ ഭവേത്തസ്യാ122 വിരഹഃ123 പതിനാ സഹ ..57.
സ ബ്രഹ്മധന്വാ താം ശ്രുത്വാ തഥാ രൂപവതീം സതീമ് .

പത്യാസ്യാ വിരഹാകാംക്ഷീ വ്യാഘ്രരൂപം ചകാര ഹ ..58 ..
കൃത്വാ ച സുമഹദ്രൂപം വികൃതം ഭൈരവം തദാ .
അത്രസയത് മൃഗാൻ വ്യാസ ദർശനേന സുബാലിശഃ124 ..59. .
തദ്125 വ്യാഘ്രഭയസംത്രസ്തമൃഗയൂഥം തദാ വിഭോ .
മനോനിലജവവ്യഗ്ര126മദൃശ്യം സംപ്രപദ്യത ..8.57.60 . .
മൃഗൈഃ സഹ ച ഹാലോപി127 ജീവിതൈഷീ തദാ ഗതഃ .
സുധർമാ128 ബ്രാഹ്മണീ സാപി129 ഭയാദ് വ്യാഘ്രസ്യ ഭാമിനീ130 ..6 1 . .
സ്ത്രീസ്വഭാവാച്ച പതിതാ131 നാന്വഗച്ഛന്മൃഗവ്രജമ് .
ഏകാകിനീഞ്ച താം ദൃഷ്ടവാ ബ്രഹ്മധന്വാ ദുരാത്മവാൻ ..62..
വ്യാഘ്രരൂപം സമുത്സൃജ്യ താമിദം പ്രത്യഭാഷത .
മൃദുനാ സാന്ത്വയുക്തേന132 വചസാ ഭയപീഡിതാമ് ..3 3 ..
മാ ഭീർഭവതു തേ ഭദ്രേ133 പതിസ്തേഹം സുമധ്യമേ .
മൃഗരാജോ ഗതോസൗ ച സമാശ്വസ മമ പ്രിയേ .. 64..
തം സമാശ്വസ്യ സാപശ്യത് പതിരൂപം മഹായശാ .
ഹൃദാ ചാചിന്തയദ്134 ദൃഷ്ടോ മയാസൗ തൈർമൃഗൈഃ സഹ ..65 ..
ജീവിതൈഷീ പലായൻ വൈ135 കുതോയം പുനരാഗതഃ .
ദേവേന്ദ്രോ മാ ദുരാചാരഃ സദാ ധർഷ136ത്യതന്ദ്രിതഃ ..66..

117 രൂപേണാസമതാം - ഖ., അഭിരേമേ സ താം ചാപി - ഘ. . 118 സ്ത്രീഷു - ഘ. . 119 ഭാവിനീ - ഖ. ഘ. . 120 ന സ തസ്യാഃ ശുഭാപാംഗ്യാ - ഖ ഘ. . 121 തസ്മിൻ - ക., യസ്മിൻ - ഖ. ഘ. . 122... ഭവത്തസ്യാ - ഘ. . 123 വിവാഹഃ - ഘ . 124 ദിവാനിശം - ഘ . 125 തം - ഘ. . 126 മനോനിലവദവ്യഗ്ര - ക. ഖ., മനോനീ.. - ഘ. . 127 സഹചരഃ സോപി - ഘ. . 128 സുധന്വാ - ഘ. . 129 ചാപി - ഘ. . 130 കാമിനീ - ഖ. . 131 പതിനാ- ഘ. . 132 ശന്തിയുക്തേന ഘ. . 133 ഭദ്രം മേ (തേ) - ക ഖ . 134... പചിന്തയദ് - ഖ. . 135 പലാ[illegible]ശ്ച - ഖ. . 136 ധർത്തു - ക. ഖഃ. . ധർഷം? .

328

സോയം കാമയിതും പ്രാപ്തഃ കിന്ന സ്യാദന്തരൈഷിവാൻ .
തസ്മാദ് ദ്രക്ഷ്യാമ്യഹം സമ്യഗ് ദുഷ്ടം ദിവ്യേന ചക്ഷുഷാ..67..
സനത്കുമാര ഉവാച
ഏതസ്മിന്നന്തരേ സോഥ ബ്രഹ്മധന്വാ കരേഗ്രഹീത് .
താമിദം ചോചിവാൻ ഹഷ്ടഃ137 കിം ത്വം ചിന്തയസേ ഹൃദാ ..68. .
ന മാമാലിങ്ഗസേദ്യ ത്വം138 മൃത്യോരാസ്യാദ്വിനിർഗതമ്139 .
നനു തേഹം പ്രിയോ ഭർതാ മാ ക്രുധോ വരവർണിനി ..69..
തതസ്താം സ തദാ ദൗഷ്ട്യാത് കപോലേ സമജിഘ്രത .
പരിഷ്വജ്യ ച ദുഷ്ടാത്മാ ഗാത്രൈർഗാത്രാണ്യപീഡയത് ..8.57.70..
നീവീം വ്യസ്രം സയച്ചൈവ140 അധരം ചാപിബദ് ബലാത് .

ബുബുധേ സാ ച തം ദുഷ്ടം കർമണാ തേന ശോഭനാ ..71 ..
സുധർമോവാച
ന ത്വം മമ പതിർമൂഢ ശക്രസ്ത്വം നാത്ര സംശയഃ .
ന ഭൂയോ141 മദനസ്യാസ്മി142 വിഷയോഹം143 സുദുർമതേ..72..
സ തയാപ്യേവമുക്തസ്തു അവധൂതശ്ച സർവശഃ .
പപാത ധരണീപൃഷ്ഠേ സ്വം ച രൂപം പ്രപദ്യത ..73. .
തതഃ സാ ക്രോധതാമ്രാക്ഷീ ധക്ഷ്യമാണേവ ചക്ഷുഷാ .
നിരീക്ഷ്യ വദനം സുഭ്രൂരിദം വചനമബ്രവീത് ..74. .
ഋഷിപത്ന്യസ്ത്വയാ ബഹ്വ്യോ വ്യംസിതാഃ ദുഷ്ടചേതസാ114 .
ന മാദൃശീ ത്വയാ കാചിദന്യാ ഹ്യസാദിതാ145 പുരാ ..75..
ഇദാനീം കർമണസ്തസ്യ പൂർവമാചരിതസ്യ തേ146 .
ഫലം പ്രാപ്തമിദം പശ്യ മത്സകാശാദ് ദുരാസദമ്147. ...76..

137 ദൃഷ്ടവാ - ഖ., ധൃഷ്ട? . 138 സോഹമാലിംഗ ഹേഭദ്രേ - ഖ. . 139 വിനിർഗതഃ - - ഖ. . 140 വിസ്രംസയച്ചൈവ - ക. ഖ., വിസ്രംസശ്ചൈവ - ഖ. . 141 ന ഭയേ -ഖ, ഉഭയോ. ക. . 142. .സ്തി -.ക. വ. . 143 ബിക്ഷയോർധ്വം - ഖ, വിഷമേർധ്വം - ക. . ' 144 ദുഷ്ടചേതസഃ - ക, . 145.. .പ്യാസാദിതാ - ഖ. . 146 ച - ഖ. . 147 ദുരാസദ - ക. ഖ. .

329

യദേവ രൂപം കൃത്വാ ത്വം148 മൃഗാനത്രാസയോ149 ബലാത് .
വിചരിഷ്യസി തേനൈവ രൂപേണ ബഹുലാഃ സമാഃ . .77. .
അശക്തശ്ചാപി ഹന്തും ത്വം ഭവിതാ മാനുഷം150 ക്വചിത് .
ഷഷ്ഠേ ച കാലേ സംപ്രാപ്തേ മൃഗം ഭക്ഷ്യമവാപ്സ്യസി ..78. .
സനത്കുമാര ഉവാച
അഭിവ്യാഹൃത്യ തം ക്രൂരം ശുഭാചാരാ മനസ്വിനീ .
ജഗാമ താന്മൃസ്ത്വേവ തതഃ പതിമപശ്യത . .79. .
സോപി ദുഃഖേന സന്തപ്തോ മന്വാനസ്താം ഹതേതി151 ച .
വിലപന്നേവ152 താം ദൃഷ്ടവാ പരിഷ്വജ്യേദമബ്രവീത് ..8.57.80 ..
ദിഷ്ട്യാ ത്വമസി സംപ്രാപ്താ മൃത്യോരാസ്യാദ്വിനിഃസൃതാ .
കച്ചിന്ന തേന ദൃഷ്ടാസി മൃഗരാജേന ശോഭനേ . .81 . .
സുധർമോവാച
നാസൗ മൃഗേന്ദ്രോ ദുർബുദ്ധിഃ കോപ്യസൗ കാമരൂപവാൻ .
മദർഥം153 സമനുപ്രാപ്തോ മയാ154 ദഗ്ധഃ പതങ്ഗവത് ..82. .
സ ശാപാന്മമ ദുഷ്ടാത്മാ155 ശാർദൂലപ്രകൃതിം ഗതഃ .
രാജേവ ശക്തിശാപേന സൗദാസോ രാക്ഷസീം തനുമ് . .83 . .

സനത്കുമാര ഉവാച
തസ്യാസ്തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ഹാലോ ധർമാർഥതത്ത്വവിത് .
ദിവ്യേന ചക്ഷുഷാപശ്യദ് ബ്രഹ്മധന്വാനമവ്യയമ്156 . .84..
താമുവാച സതീം ഭാര്യാമിദം സ കരുണാത്മകഃ .
കൃതം ദുഷ്ടം ത്വയാത്രേയി സദ്ഭിഃ കർമ വിഗർഹിതമ്157 ..85..
മഹതസ്തപസസ്തേദ്യ ക്ഷയോയം സുമഹാൻ കൃതഃ .
ന ദുഷ്യന്തി സ്ത്രിയഃ സാധ്വി നദ്യോ യദ്വദ് വിഗാഹനൈഃ158 ..86..

148 സോ (ദൗ?) - ക., തു - ഖ. . 149... നത്രാസയദ് - ക ഖ . 150 മാനുഷാൻ - ക. . 151 മത്വാതസ്താം ഹതേതി ച - ക., പ്രിയാം പത്നീമചിന്തയത് - ഖ. . 152 വിലലാപ ച - ക. . 153 മദനം - ക . 554 സമനുപ്രാപ്തസ്തതോ - ക. . 155 ശാപാദ് ദുഷ്ടകർമാസൗ - ഖ. . 156.. മപ്യുത - ഖ. . 157 സർവം - ക . കർമസങ്ഗിൻ വിഗർഹിതമ്? . 158 ദ്ധിജന്തുഭിഃ - ക., ദ്വിജാന്തവൈഃ - ഖ. .

ന ചൈവ ശക്യം159 ധർമേണ സംഗുപ്താം ത്വാം പ്രമർദിതുമ്160 .
യഥാ വിഷേണ സംഛന്നമന്നം ഭോക്തും ഹി മാനവൈഃ . .87. .
അത്ര തേ വർത്തയിഷ്യാമി പുരാവൃത്തം മഹാതപേ .
യത് പതിവ്രതയാ പൂർവം കൃതം ദീപ്തേന തേജസാ ..88. .
ആസീദ് ഭലന്ദനോ161 നാമ ഋഷിഃ പരമധാർമികഃ .
വി□□□□□ശ്ചൈവ162 ദയാ□□□ശ്ച പൃഥിവീവദ് വ്യവസ്ഥിതഃ163 . .89 ..
ഋഗ്നാമ്നീ164 തസ്യ ഭാര്യാഭൂദ് വാസിഷ്ഠീ പുണ്യലക്ഷണാ .
രൂപേണാപ്രതിമാ സാധ്വീ ന തസ്യാഃ സ്ത്രീഃ165 സമാ ക്വചിത് ..8.57.90 . .
പതിവ്രതാ മഹാഭാഗാ സർവധർമവിദുത്തമാ .
തസ്യാഃ പതിമൃതേ നാന്യദ്ദൈവതം ഭുവി വിദ്യതേ .. 91 . .
അപശ്യത കദാചിദ്ദൈവ ദേവാസ്തൗ കമലേക്ഷണാമ് .
തസ്യാ രൂപഗുണോന്മത്താ166 ലേഭുർന167 ധൃതിമേകശഃ . .92. .
ന ശക്യതേ ച സാ പ്രാപ്തും ന ദൂതീഭിർന കർമണാ168 .
ന ദാനേന169 ന സംമാനൈ170 ര്ന ബലേന ന സേവയാ ..93 ..
വഹ്നിസ്താമഗ്ന്യഗാരസ്ഥാം171 പ്രവിഷ്ടാമഗ്രഹീച്ഛുഭാമ്172 .
ന ചാപി173 സാഹമസ്മീതി174 ന ച നാസ്മീത്യഥാ175ബ്രവീത് ..94..
ന ക്രോധോ നാപി ദർപോസ്യാ ന മാനോ176 ന ച മത്സരഃ177 .
തസ്യാഃ പ്രിയമഭൂന്നാന്യത് പതിമേവാന്വചിന്തയത്178 . . 95 ..
വിഭാവസുരപി179 വ്യക്തമിയം മാമിച്ഛതീതി ഹ .
അഭ്യുപേത്യ ന180 ദുഷ്ടേതി181 ഭാവേന സുരസത്തമഃ182 ..96. .
അഥ ഹിത്വാ സ്വകം ദേഹമദേഹഃ183 സമപദ്യത .

ഏവം വൈ ഭാസ്കരോ വായുർവരുണശ്ചന്ദ്ര ഏവ ച ..97. .

159 ശക്തോ - ക ഖ. . 160 പ്രധർഷിതും - ഘ . 161 ഭലന്ദലോ - ക, ഭഗന്ദലോ - ഖ. . 162 സിദ്ധശ്ചൈവ - ഖ. . 163 പൃഥിവ്യാമധ്യവാസ്ഥിതഃ - ഖ. . 164 ഋന്നാമ? - ക, ഋഗ്നാമാ - ഖ. . 165. സീത് - ഖ. . 166 രൂപഗു- ണൈർമത്ത-. - ഖ. . 167 ലേഭിരേ നൈകശോ ധ്യുതിമിതി ലേഭിരേ നൈവ തേ ധ്യുതിമിതി വാ പാഠഃ സാധീയാൻ സ്യാത്. 168... ഭൂതൈർന കർമണാ - ക. ഘ. . 169 ദാന്യേന - ക . 170 - -ചാന്യേന - ക. 171... മഗ്രതീരസ്ഥാം - ഖ. . സ്ഥഃ? . 172 മതനീച്ഛുഭാമ് ഖ. 173 ചാഹം ഖ. 174 മസ്തീതി ക., മാസ്മേതി (?), 175 തഥാ - ഖ . 176 ന ച മാനോ ക, ഖ. 177 ന മത്സരഃ - ക ഖ. . 178... ഭ്യചിന്തയത് - ഘ. . 179.. മപി - ഖ . 180..ന്ന - കഃ, ന്നു - ഖ. . 181 ന - ഖ . 182 മം - ഖ. . 183 ദേഹം വിദേഹഃ - ഘ. .

331

സർവേ വിദേഹാഃ സംവൃത്താസ്തതസ്താം സംപ്രസാദയൻ .
സാപി താന്നാവദത് കിഞ്ചിത് പുരുഷാനഘശംകയാ184 . .98 . .
ഭർതുശ്ചാകഥയത് സർവം സ താനിദമുവാച185 ഹ .
ഇയം പത്നീ മഹാഭാഗാ മമ സർവാങ്ഗസുന്ദരീ . .99. .
നേയം കുപ്യതി യുഷ്മാകം ജാനേ186 ഹ്യസ്യാ വ്രതം ശുഭമ് .
മത്തോപി വോ ഭയം നാസ്തി നാഹം കുപ്യേ കഥഞ്ചന .. 8.57.100 ..
മത്പ്രസാദാദ്വിദേഹാപി ദേഹവന്തോ ഭവിഷ്യഥ .
തതസ്തേ ദേഹവന്തോ വൈ തുഷ്ടുവുസ്തം ഭലന്ദനമ്187 . . 101 . .
ഊചുർവരം വൃണീഷ്വാദ്യ തുഷ്ടാഃ സ്മസ്തവ188 സർവഥാ .
സോവാച രജസാ189 നാര്യഃ190 ശുദ്ധ്യന്തു191 മദനുഗ്രഹാത് .. 102 ..
കർമണാ ച വിമുച്യന്താം192 വ്യവഹാര്യാ ഭവന്തു ച .
സർവശൗചാ ഭവേയുശ്ച അദുഷ്ടാഃ സർവകർമസു193 .. 103 . .
ഹാല194 ഉവാച
തതസ്തേ തം നമസ്കൃത്യ സഭാര്യം195 ബ്രഹ്മവാദിനമ് .
ജഗ്മുർദേവാഃ പ്രശംസന്തഃ സർവേ196 വഹ്നിപുരോഗമാഃ . . 1 04. .
ഏവം ത്വമപി ധർമജ്ഞേ197 നിത്യം പതിമനുവ്രതാ .
കസ്ത്വാം സമർഥോ ദേവോപി സ്പ്രഷ്ടു198മന്യേ199 കുതോ ജനാഃ200 ..1 05. .
തീർഥഭൂതാഃ സ്ത്രിയശ്ചാപി ന ദുഷ്യന്തി കഥഞ്ചന .
മദ്രൂപം കൃതവാൻ യസ്മാത്തസ്മാച്ഛാപം ന ചാർഹതി201 . .1 0 6. .
തസ്മാത്കരിഷ്യേ തസ്യാഹമദൃഷ്ടസ്യാപി202 ശോഭനേ203 .
അനുഗ്രഹം ധർമയുക്തം യേന ശ്രേയോ ഹ്യവാപ്സ്യതി204 .. 1 07. .

184 നൃർത്തി... - ക.,.. ത്മനഃ - ഖ, പരിശംകയാ - ഘ. . 185 താമിദമുവാച - ക. . 186 സത്വം - ഘ. . 187 ഭലന്ദലം - ക., ഭഗന്ദലം - ഖ . 188 തവ - ക . 189 വചനം - ഘ. . 190 സ്ത്രീണാം - ഖ. . 191 ശുദ്ധിഃ സ്യാന്യ... - ഖ. . 192 മനോവാക്കർമഭിർമുക്താ - ഖ. . 193 പവിത്രാഃ സർവതഃ ശുദ്ധാഃ സ്ത്രിയ ഏവ ഹി കർമസു - ഖ. . 194 സന. - ക. . 195 സംഭാഷ്യ - ഘ. . 196 ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ - ഘ . 197 ധർമജ്ഞാ - ക. . 198 ദ്രഷ്ടും - ഘ. . 199... മന്യത് - ക. ഖ., മന്യഃ - ഘ . 200 ജനഃ - ക. ഘ . 201 ച നാർഹതി - ക. ഘ. . 202... മദുഷ്ടസ്യാപി - ഘ.,.. ന്ദുഷ്ടസ്യാപി കരിഷ്യതി - ഖ . 203 ഹി ശോഭതേ - ഖ. . 204 യമാപ്സ്യസി - ഖ. .

332

വ്യാഘ്രസ്യാപി പ്രിയേ തസ്യ സ്മൃതിർനിത്യം ഭവിഷ്യതി .
സർവകാര്യേഷു205 ധർമേഷു206 ധർമേണ ച ചരിഷ്യതി207 ..1 08..
യതോസ്യ208 കാമരൂപിത്വം യേന മത്തഃ സദാ ഹ്യഭൂത് .
തത ഏവ പുനഃ ശ്രേയഃ പ്രാപ്സ്യതേ മദനുഗ്രഹാത് .. 109..
സനത്കുമാര ഉവാച
സ ഏഷ വ്യാസ209 ദുഷ്ടാത്മാ വിശ്വാമിത്രാശ്രമേ രതഃ .
അഗ്രാരണ്യേ210 സദാ ഹ്യാസീദ്ദേവ്യാ ഗണാപതിഃ കൃതഃ ..8.57.1 1 0..
യ ഇദം211 തസ്യ മാഹാത്മ്യം ധാരയേച്ഛ്രാവയീത വാ .
സതതം ബ്രാഹ്മണം212 വ്യാസ യോഗൈശ്വര്യമവാപ്നുയാത് ..1 1 1..
യോഗേശ്വരത്വം കാംക്ഷദ്ഭിരേതദധ്യേയമന്തശഃ .
ജന്മാന്തരം സമാസാദ്യ പ്രാപ്നുവന്തി ന സംശയഃ ..112..
ശൃണുയാച്ച ഇമം സതതം പ്രയതഃ ശുചിരേകമനാ മനുജഃ213 .
പ്രിയവത്സ ഹി ശക്രസമാനവപുഃ സുകൃതേന കൃതേന പുമാൻ214 ..1 1 3..
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ സപ്തപംചാശോധ്യായഃ

വ്യാസ ഉവാച
വരാൻ ഗൃഹീത്വാ രുദ്രാണീ1 തസ്മിഞ്ഛിഖരിസത്തമേ2 .
അകരോത് കിമിതി ബ്രൂഹി സർവം ദേവ്യാ വിചേഷ്ടിതമ് ..1..
സനത്കുമാര ഉവാച
സ്വയമ്ഭുവി ഗതേ ദേവീ തപസോ വിരരാമ ഹ .
സാ തുഷ്ടാ വരലാഭേന4 ചിന്തയന്തീ തദാ വരമ് ..2..
ന്യവൈക്ഷത5 ദിശഃ സർവാഃ പ്രസന്നവദനേക്ഷണാ .
കസ്യൈതത്6 കഥയാമീതി ദേവം ഹിത്വേതി ചാബ്രവീത് ..3 ..

205 സർവാഃ കാര്യേഷു - ക. . 206 ഷ്വധഃ?, ധർമ്യേഷു? . 207 കരിഷ്യതി ച - ഘ., കരിഷ്യതി - ക, തത്ഥഥാ - ഘ. . 208 ജാതോസ്യ - ഘ. . 209 ഏഷ ഏവ സ - ഘ. . 210 അഗ്ന്യാരണ്യേ - ഘ . 211 ഇമം - ക ഖ. ഘ . 212 ബ്രാഹ്മണാൻ - ഘ. 213.. പ്രിയ. - ക. . 218 മനുജസ്സ ജഹാതി അധർമകൃതം

സസുരേന്ദ്ര- പുരം വ്രജതേ - ക. ഘ ഖ .
1 ശർവാണീ - ഘ. . 2 ശിഖര - ക. . 3 ദേവ്യാ സർവ - ഘ. . 4 വരദാനേന - ക ഖ ഘ . 5 ന്യവേക്ഷത - ഖ, ന്യരീക്ഷത - ക, നിരീക്ഷ്യ ച - ഘ. . 6 കസ്യൈനം (നത് ?) - ക. .

ശാസ്ത്രജ്ഞം കഞ്ചിദുദ്ദിശ്യ7 യഥാർഥം8 ശാസ്ത്രചിന്തകഃ9 .
പുത്രലദ്ഭകൃതം10 ഹർഷം ചിന്തയന്ത്യാ മുഹുർമുഹുഃ . .4..
അപതജ്ജലമത്യർഥം11 ശീതലം സു12 സുഗന്ധി ച .
ബഹ്വഭൂത് സരസി സ്വച്ഛം തസ്യാസ്തത്തേജസാ ജലമ് . . 5 . .
ശിഷ്യേ ബുദ്ധിഗുണേനേവ13 ഗുരുണാ ജ്ഞാനമാഹിതമ് .
വിഗാഹമാനാ സാ ദേവീ തത്സരോ വിമലോദകമ് . . 6 . .
രേജേ വിയന്മധ്യഗതാ ദീപ്തേവ സവിതുഃ പ്രഭാ .
വിഗാഹമാനാ വ്യജഹത് കൃഷ്ണാം കോശീം തദാനഘാ . .7. .
സാ വിരേജേ തയാ മുക്താ കലേവേന്ദോർഘനാത്യയേ .
തസ്യാഃ14 കോശ്യാഃ15 സമഭവത് കൗശികീ ലോകവിശ്രുതാ .
വിശ്വം സിസൃക്ഷതോ ധാതുർദേഹാദിവ പുരാ നിശാ . .8. .
വിമ്ബാധരാ തീക്ഷ്ണസുചാരുദംഷ്ട്രാ പ്രസന്നതാരാധിപചാരുവക്ത്രാ .
സുജാതനീലാംചിതദീർഘകേശീ കിഞ്ചിത്സമഭ്യുന്നതരോമരാജീ ..9. .
സുസംസ്ഥിതാഭ്യാം ചരണാമ്ബുജാഭ്യാം പ്രദക്ഷിണാവർതനിമഗ്നനാഭിഃ .
വിഗൂഢജാന്വസ്ഥിശിരാ സുഗുൽഫാ വിനാകൃതേവാമ്ബുരുഹേണ16 ലക്ഷ്മീഃ . . 8.58.10 ..
പ്രസന്നരൂപാ പ്രഥമോദ്ഗതസ്തനീ പ്രഫുല്ലനീലാമ്ബുജചാരുലോചനാ17 .
സുസംസ്കൃതൈർവജ്രമണിപ്രവേകിഭിർവിഭൂഷിതാ ചാഭരണൈ18 സ്സുമധ്യമാ .. 11 ..
സാങ്ഗദാ ബദ്ധകേയൂരാ19 കടകോദ്ഭാസിതത്വിഷാ20 .
ബിഭർത്തി സാ ഭുജാനഷ്ടൗ സായുധാനപരാജിതാ .. 12 . .
ബദ്ധഗോധാങ്ഗുലിത്രാണാ കവചം ബിഭ്രതീ ശുഭമ്21 .
ദുർഭേദ്യം22 സഹജം ഭാസ്വത് സേന്ദ്രൈരപി സുരാസുരൈഃ ..1 3 ..
നിബദ്ധതൂണീരയുഗാ23 പ്രഗൃഹീതശരാസനാ .
വസാനാ പദ്മകിഞ്ജൽകരുചിരേ വാസസീ തദാ . .14. .

7 കിംചിദുദ്ദിശ്യ - ഘ. . 8 യഥാർഹം - ഘ. . 9... ചിന്തകമ് - ഘ . 10 പുത്രലാഭകൃതം ഘ . 11.. ച്ച ജലം സദ്യഃ- ഘ. . 12 ച (?) . 13 ശിഷ്യൈർബഹുഗുണേനൈവ - ക. . 14 തസ്യാം - ക . 15 കോശ്യാം - ക. . 16... വാമ്ബുരൂഹേവ - ക . 17 പ്രസന്നനീലാമ്ബുജചാരുനേത്രഃ- - ഘ. . 18 വിഭൂഷിതേവാഭരണൈഃ - ഖ., വിഭൂഷിതൈർവാ - ക,?.. തൈരാഭരണൈഃ - ഘ . 19 വജ്രകേയൂരാ - ഘ. . 20 കരകോദ്ഭാസിതത്വിഷാ - ക ഖ. . 21 ശുഭാ - ഘ. . 22 ദുർഭേദം - ഘ . 23... യുഗ്മാ - ഘ .

334

ജാനുഭ്യാമവനിം ഗത്വാ ശിരസ്യാധായ ചാഞ്ജലിമ് .
വ്യജ്ഞാപയത സാ ദേവീ ബ്രൂഹി കിങ്കരവാണി തേ .. 1 5. .
മൂർധ്ന്യുപാഘ്രായ താം ദേവീം പരിഷ്വജ്യ ച പീഡിതമ്24 .
ഭവാനീ പ്രാഹ സംഹൃഷ്ടാ25 മൂർത്തിസ്ഥാനം26 മമാവ്യയേ ..1 6. .
ജരാമരണഹീനാ ത്വം ശോകദുഃഖവിവർജിതാ .
ഭവിഷ്യസി മഹായോഗാ സംയുഗേഷ്വപരാജിതാ .. 17. .
കൗശികീതി ച നാമ്നാ ത്വം ലോകേ ഖ്യാതിം27 ഗമിഷ്യസി .
അന്യൈശ്ചനാമഭിഃ ശ്ലാഘ്യൈർഗുണകർമാഭിസംശ്രയൈഃ ..18..
തവ ഭക്താഃ28 സ്മരിഷ്യന്തി യേതി29 ദുർഗേഷു സംസ്ഥിതാഃ .
ദുർഗാണി തേ തരിഷ്യന്തി ത്വത്പ്രസാദാദ്വരാനനേ . .19. .
വരാ വരേണ്യാ വരദാ ദുർഗാ30 സർവാർഥസാധനീ .
ഇത്ഥം ത്വാം നാമഭിർദിവ്യൈഃ സ്തോഷ്യന്തി മുനയഃ സദാ . .8.58.20 ..
ജാപൈഃ പ്രണതിഭി31ര്ഹോമൈരുപഹാരൈഃ പൃഥഗ്വിധൈഃ .
പ്രാണിനഃ പൂജയിഷ്യന്തി ഭവതീം ഭുവി സർവദാ ..21 ..
സിംഹയുക്തം തതോ32 ദേവീ33 രഥമാദിത്യവർചസമ് .
സസർജ സപതാകം ച കിംകിണീജാലമണ്ഡിതമ് .
വിന്ധ്യം ഗിരിവരം ചാസ്യാ നിവാസായ സമാദിശത് ..22. .
സനത്കുമാര ഉവാച
സൈവ34 മുക്താ തദാ ദേവീ പ്രണമ്യ ഭുവനേശ്വരീമ് .
ആരുരോഹ രഥം ദിവ്യം കാർതസ്വരമയം ശുഭമ് . . 23 ..
വ്യോമഗേന രഥേനാഥ നാനാരത്നാംശുമാലിനാ .
ജഗാമാശു തതോ വിന്ധ്യം നാനാദ്രുമലതാന്വിതമ് . .24. .

24 നിപീഡിതമ് - ഖ., നിപീഡിതാം - ഘ. . 25 സംയുക്താ - ക ഖ, ഘ . 26 മൂർത്തിസ്ഥാസി - ഘ. . 27 ഖ്യാംതി- ലോകേ - ഘ. . 28 ഭക്ത്യാ - ക. . 29 യേപി - ഖ . 30 വരേണ്യാ വരദാ ദുർഗാ വരാ - ഖ. . 31 ജപ്യൈഃ പ്രണാമൈഃ - ഘ. . 32 മഹദ് - ക, മഹാ - ഘ. . 33 ദിവ്യം - ക ഖ. ഘ. . 34 ഏവമുക്താ - ക. ഖ. ഘ. .

335

വിഹങ്ഗവിരുതൈ35ര്വിന്ധ്യഃ സ്വാഗതേനേവ36 കൗശികീമ് .
അപൂജയദമേയാം താം തത്ര പ്രാപ്താം തദാനഘാമ്37 . .25..
വാരിഭിർവിമലൈഃ ശോക്തംനിർഝരോദരനിഃസൃതൈഃ38 .
സ പുഷ്പനികരൈഃ പുണ്യൈരർഘഞ്ചാസ്യൈ ദദന്നിവ . . 26. .
അഥ മൃഗപതിനാഗം ത്രസ്തപര്യന്തനാഗം

ചകിതഹരിണയൂഥക്ഷുണ്ണദർഭാങ്കുരാഗ്രമ് .
വരമഹിഷവിഷാണച്ഛിന്നഗുല്മാവതാനം
ഗിരിവരമതി രമ്യം കൗശികീ സാഭ്യപശ്യത് . .27..
വ്യരോചയത സാ39 ദേവീ വാസായ ശിഖരം ഗിരേഃ40 .
ഉത്ഫുല്ലം41 പാദപാലീനവിഹങ്ഗഗണനാദിതമ്42 . .28. .
നിർഝരോദകസംപർകഹരിതോപലശാദ്വലമ് .
നാനാദ്രുമലതാപുഷ്പസുരഭീകൃതമാരുതമ് .. 29 ..
തുഹിനനികരശീതൈർനിർഝരാമ്ബുപ്രവാഹൈ-
ർനിചിതപൃഥുനിതമ്ബോത്തുങ്ഗപര്യന്തസാനുമ് .
ഗിരിവരശിഖരം തത്സാധ്യുവാസാഥ ദേവീ
കുസുമിതതരുശാഖാശ്ലിഷ്ടമത്തദ്വിരേഫമ് . .8.58.3 0 . .
യ ഇദം43 പഠതേ നിത്യം ശൃണുയാദ്വാ സമാഹിതഃ .
കൗശിക്യാഃ സംഭവം സമ്യക് സ യാതി പരമാം ഗതിമ് ..3 1 ..
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ കൗശികീസമ്ഭവോ നാമ അഷ്ടപഞ്ചാശത്തമോധ്യായഃ 158

59

സനത്കുമാര ഉവാച
തതസ്താം കൗശികീം തത്ര പ്രസ്ഥാപ്യ ഹിമവത്സുതാ .
വിരേമേ തപസസ്തീവ്രാത് സസ്നൗ ച വിധിവത്തദാ ..1 . .

35 വികലൈ (വിഹങ്ഗമകലൈ?) - ഘ. . 36.. നേഹ - ക. . 37 ഉമാമ് - ഘ . 38 നിർഝരോദകനിഃസൃതൈഃ - ക. ഖ. . 39. .ത്തദാ - ഘ. . 40 ഗിരൗ - ക. . 41 തത് ഫുല്ല ഘ. . 42... വാദിതമ് - ക, ഖ. . 43 ഇമം - ക. ഖ. .

വസാനാ വാസസീ ശുക്ലേ1 ദിവ്യ2 സ്രഗനുലേപനാ .
പാർശ്വസ്ഥം പർവതം വീക്ഷ്യ പ്രോവാച വരദാസ്മി തേ . . 2..
ഏവമുക്തവതീം4 ദേവീം5 ശിഖരീ6 മൂർത്തിമാൻ7 തദാ .
പ്രണിപത്യ വരം വവ്രേ മയി സാന്നിധ്യമസ്തു8 തേ ..3 . .
നാമ ചൈവ മമ ഖ്യാതിം തവ നാമാ9 ഭിലക്ഷിതമ് .
യാതു ലോകേഷു സർവേഷു ത്വത്പ്രസാദാന്മഹേശ്വരി . .4..
അഗ്നിശ്ച വരദാം വവ്രേ മാഗാഃ കോപം മയീശ്വരി .
സദാ പുഷ്പഫലത്വം ച വൃക്ഷാസ്താം തത്ര വവ്രിരേ ..5. .
സുപ്രസന്നാ ഭവാസ്മാകം ത്വയി ഭക്തിശ്ച നോസ്ത്വിതി .
തതസ്താം വവ്രിരേ ദേവീം സർവാശ്ച പരിചാരികാഃ10 . .6 ..
ഉപാസ്യമാനാ ബഹ്വീഭിർദേവതാഭിർഗിരീന്ദ്രജാ .

അഭിഭൂയാന്യതേജാംസി ഭാനവീവ11 ബഭൗ12 പ്രഭാ . .7..
ഹൃദയേപി സ്ഥിതാ പത്യുഃ പത്യൗ13 ഹൃദയസംസ്ഥിതേ .
സാ വൈ ഗിരീന്ദ്രതനയാ വിയുക്താ14 സ്മീത്യമന്യത ..8. .
അഥ സാ തേജസാം ധാമ15 പതിം സർവജഗത്പതിമ് .
വരദാ വരദം ദ്രഷ്ടും ഗമനായോപചക്രമേ . .9..
നമസ്കൃതാ തദ്വനദേവതാഭിഃ16 പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ സമിദ്ധമഗ്നിമ് .
ഋ□□□സ്തതോ വന്ദ്യതമാഭിവന്ദ്യ ജനഞ്ച തേഷാം പ്രതിപൂജ്യ പൂജ്യമ് ..8.59.1 0 . .
ഉത്പപാത തതോ വ്യോമ സാ സാർദ്ധം സോമനന്ദിനാ .
സിംഹേന ച17 ജഗദ്ധാത്രീ ഗണൈഃ പരിജനേനേ ച . . 11 . .

1 ശുഭ്രേ - ഘ . 2 ദിവ്യഗന്ധാനുലേപനാ - ഘ. . 3.. സ്ഥമചലം - ഘ.,... സ്ഥമഥ സംവീക്ഷ്യ - ക. . 4.. മുക്തവതീ - ഖ. ഘ. . 5 ദേവീ - ക. ഖ ഘ. . 6 ശിഖരോ - ഘ., ശിഖരം - ഖ. . 7 മൂർതിമത് - ക. ഖ. ഘ.,... □□□സ്തദാ - ഘ. . 8 സാന്നൈധ്യമസ്തു - ക. . 9 നാമ്നാ - ഘ . 10 പരിചാരകാഃ - ക. . 11 ഭവാനീ - ക., ഭവാനീ ച - ഘ. . 12 വിബഭൗ - ക., ദദൗ - ഘ. . 13 പതൗ - ക . 14 വിമുക്താ - ക. . 15 ധാമം - ക. . 16 സാ വരദേവതാഭിഃ - ഘ. . 17 സിംഹേനൈവ - ക.,.. .നൈവ - ഘ. .

337
വിയതി ജലദവൃന്ദാൻ വിക്ഷിപന്തീ സ്വധാമ്നാ
ഹിമജലകണശീതൈർവീജ്യമാനാ മരുദ്ഭിഃ .
ഗിരിവരതനയാ സാ പത്യുരേവ സ്മരന്തീ
മദനദഹനമൂർതേരാശു പാർശ്വം ജഗാമ .. 12 . .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ ഊനഷഷ്ടിതമോധ്യായഃ //59

60

സൂത1 ഉവാച
അഥാസൗ ബ്രഹ്മണഃ പുത്രം വ്യാസഃ പ്രാഹ കൃതാഞ്ജലിഃ .
കിമർഥം കൗശികീ വിന്ധ്യം ദേവ്യാ സംപ്രേഷിതാ തദാ . . 1 . .
ഏവമുക്തസ്തദാ ധീമാൻ വ്യാസേന ബ്രഹ്മണഃ സുതഃ .
യഥാവൃത്തം പുരാ സർവമാഖ്യാതുമുപചക്രമേ ..2 . .
ആരിരാധയിഷുർദേവീം വിന്ധ്യസ്തേപേ പുരാ തപഃ .
തതസ്തുഷ്ടാബ്രവീന്വിന്ധ്യം പാർവതീ വരദാസ്മി തേ . .3 . .
മയി വാസോസ്തു തേ നിത്യമേവമാദിത്യരോധനഃ .
വവ്രേ ഗിരീന്ദ്രതനയാം പ്രാഹ സാ ച തഥാസ്ത്വിതി ..4..
സ്വതനും സാ ദ്വിധാഭൂതാ2മഗ്നേർദീപ്താം ശിഖാമിവ .
ദാഹായ ദാനവേന്ദ്രാണാം പ്രാഹിണോത് കൗശികീമതഃ3 . .5 . .
അഥ തം ബ്രഹ്മണഃ സൂനുമുവാച മുനിസത്തമഃ .
ഗിരിർവിന്ധ്യോ മഹാപ്രജ്ഞ4 കഥമാദിത്യരോധനഃ . . 6. .

സനത്കുമാരഃ പ്രോവാച പൃഷ്ടോ വ്യാസേന ധീമതാ .
ശൃണു യസ്മാദഭൂദ്വിന്ധ്യോ ഗിരിരാദിത്യരോധനഃ . .7 ..
പുരാ വിന്ധ്യോഽബ്രവീത് സൂര്യം കസ്മാത്ത്വം ന കരോഷി മാമ്5. .
പ്രദക്ഷിണം യഥാ മേരും കാ തേവജ്ഞാ മയി പ്രഭോ6 . .8..

1 വ്യാസ ഉ. - ക, സനത്കുമാര ഉ. - ഘ. . 2 ദ്വിധീഭൂതാ - ക ഖ. . 3 കൗശികീ തതഃ - ഘ. . 4 മഹാപ്രജ്ഞഃ - ക. . 5 കിമവജ്ഞാം കരോഷി മാം - ഘ. . 6 പ്രഭോ - ക. .

സ ഉവാച തദാ വിന്ധ്യം നൈവം കർതും ഹി ശക്യതേ .
പ്രത്യാഖ്യാതഃ സ സൂര്യേണ വിന്ധ്യോ ഗിരിരവർധത .
രുദ്ധാ തസ്യ സ്ഥിതോ മാർഗം7 തസ്മാദാദിത്യരോധനഃ . .9 ..
നഷ്ടാലോകേ തതോ ലോകേ ദേവാഃ സംവിഗ്നചേതസഃ .
അഗസ്ത്യമുപസംഗമ്യ വാക്യമൂചുഃ സമാഹിതാഃ . . 8.60.10 . .
സവിതുർമാർഗമാവൃത്യ ഗിരിർവിന്ധ്യോ വ്യവസ്ഥിതഃ .
തം വാരയ മഹാപ്രാജ്ഞ ഗതിർനഃ സർവദാ ഭവാൻ . . 11 ..
തതോ8ഗസ്ത്യോ ഗിരിം ഗത്വാ പ്രോവാചേത്ഥം മഹാതപാഃ .
യാസ്യാമി ദക്ഷിണാമാശാം പന്ഥാനം ദേഹി പർവത .. 1 2..
യാവത്പ്രതിനിവർത്തേയം9 താവച്ച10 സ്ഥാതുമർഹസി .
തതഃ പ്രഭൃതി ചൈവേഹ നാഭൂദാഗമനം മുനേഃ ..1 3..
അഥ പപ്രച്ഛ തം വ്യാസഃ പിതാമഹസുതം പ്രഭുമ് 11 .
കൗശികീ പ്രഹിതാ വിന്ധ്യം ദാനാവാനാം വിനാശനേ ..14..
കേ തേ12 കസ്യ കിമർഥം വാ കൗശിക്യാ ദാനവാ ഹതാഃ .
ഏതത് സർവം സമാസേന മുനേ13 മേ വക്തുമർഹസി ..1 5..
പിതാമഹസുതോ ധീമാൻ വ്യാസേനൈവം14 പ്രചോദിതഃ .
പ്രശ്നമേതം15 സമാസേന വ്യാഖ്യാതുമുപചക്രമേ .. 16 . .
ദേവാസുരേ പുരാതീതേ സംയുഗേ പരമാദ്ഭുതേ .
സുന്ദോ നിസുന്ദശ്ച സുതൗ നിശുമ്ഭസ്യ ബഭൂവതുഃ . . 17. .
ഹതാൻ നിശമ്യ തൗ ബന്ധൂൻസുരൈഃ സർവാന്മഹാഹവേ .
ദേവാൻപ്രതി സുസംക്രുദ്ധൗ ഗർജന്തൗ ഗോവൃഷാവിവ .. 18 ..
സിംഹാവിവ മഹാസത്ത്വൗ ഹൃതദംഷ്ട്രാനഖായുധൗ16 .
ശ്വസന്തൗ സവിഷാവുഗ്രൗ ഭഗ്നദംഷ്ട്രാവിവോരഗൗ .. 19..
അശക്തൗ തൗ സുരൈര്യോദ്ധും ഹതപക്ഷൗ മഹാസുരൗ .
സുപർണാവിവ സംക്രുദ്ധൗ ഛിന്നപക്ഷൗ മഹാബലൗ ..8.60.2 0 ..

7 മാർഗേ - ഘ. . 8 തസ്യാ - ക., അഗസ്ത്യഃ സുമഹാതേജാസ്തത്ര ഗത്വാബ്രവീദ്വചഃ - ഘ . 9 യാവച്ച ന നിവർതേയം (?) . 10 ത്വം - ഘ. . 11 പ്രഭുഃ - ക. . 12 കൃതേ - ഘ. . 13 മുനേ - ഘ., പ്രശ്നം - ക. ഖ. . 14 വ്യാസേനൈവ - ക. . 15 പ്രശ്നമേനം - ഘ. . 16 കൃതദംഷ്ട്രാനാഖായുധൗ - ഘ. .

- - - ണഃ17 സുതൗ ചൈതൗ18 ഗോകർണം പ്രതി ജഗ്മതുഃ .
ആരിരാധയിഷൂ ദേവം ബ്രഹ്മാണമമിതൗജസൗ . .2 1 ..
അഥോവാച തതോ വ്യാസോ ഗോകർണം കഥയസ്വ മേ .
കസ്മിന്ദേശേ കിമർഥം വാ കേന വോത്പാദിതം19 പുരാ ..22..
പ്രോവാച ബ്രാഹ്മണഃ സൂനുർവ്യാസേനൈവം പ്രചോദിതഃ .
ശ്യണു വത്സ സമാസേന പുണ്യം ഗോകർണസംഭവമ് ..23 . .
ഹതേ ത്രിശിരസി ത്വഷ്ടാ പുത്രേ ജ്യായസി വജ്രിണാ .
ബ്യത്രം20 നാമ തതഃ21 പുത്രമസൃജത്തപസാം നിധിഃ22 . .24. .
പ്രലമ്ബബാഹും വൃത്താസ്യം പീനവിസ്തീർണവക്ഷസൻ .
സുശ്ലിഷ്ടജാനു സഹനും ജലദധ്വാനനിസ്വനമ് ..25. .
സ്വക്ഷം സുപാർശ്വം സുകടിം ദീർഘരക്താന്തലോചനമ് .
സമരേ സർവദേവാനാം ജേതാരമപരാജിതമ് . .26 ..
സ നിർജിത്യാമരാൻ സർവാൻ ജഗ്രാസേന്ദ്രം മഹാദ്യുതിഃ .
തതോ മഹർഷിഭിഃ സൃഷ്ടാ ജൃമ്ഭികാ തം സമാവിശത് ..27..
തസ്യാഥ ജൃമ്ഭമാണസ്യ നിർജഗാമ ശതക്രതുഃ .
വദനാദാശു23 സംക്ഷിപ്യ സ്വാം തനും യോഗമായയാ . .28 ..
തസ്യ യോഗബലം ദൃഷ്ട്വാ വീര്യം ശൗര്യം ച സംയുഗേ .
തതോ ഭീതാഃ സുരാഃ സർവേ ബ്രഹ്മാണം ശരണം യയുഃ . .29. .
താന്ദൃഷ്ട്വാ സ തദാ ഭീതാനമരാൻ സുരവിദ്വിഷഃ .
പ്രോവാചാശു24 പ്രജേശാനഃ പദ്മയോനിഃ പിതാമഹഃ ..8.60.3 0 . .
പരാജിതാൻ വോ ജാനാമി വൃത്രേണ രണമൂർധനി .
ഉപായം തം ന പശ്യാമി യേനാസൗ ജീയതേ യുധി . .3 1ഃ .
യാസ്യാമ25 സഹിതാഃ സർവേ ദേവം ദ്രഷ്ടുമുമാപതിമ് .
വിശ്വേശ്വരം വിധാതാരം വരദം ഭക്തവത്സലമ് ..3 2..

17 ന പശ്യംതൗ (തപസ്യന്തൗ?) - ഘ . 18 ചേതൗ - ക., ചോഭൗ - ഘ. . 19... ത്പാദിതഃ - ക. . 20 വൃന്ദം - ക. . 21 പുനഃ - ഖ . 22 നിധിമ് - ക. ഖ. . 23 വരദാനാത്തു - ഘ. . 24 പ്രോവാചാസൗ - ഘ. . 25 യാസ്യാമഃ - ഖ. .

സ നഃ പ്രണാമൈർഭക്ത്യാ ച സ്തുത്യാ ചാരാധിതഃ പ്രഭുഃ .

മഹാദേവോ മഹായോഗീ26 ശമ്ഭുഃ ശാന്തിം വിധാസ്യതി ..33..
അഥോത്തസ്ഥുഃ സുരാഃ സർവേ ദേവദേവം ദിദൃക്ഷവഃ .
അപശ്യന്തോ വിചേരുശ്ച മഹീം സോദധിപർവതാമ് ..34..
അഥ വിഷ്ണുർമഹായോഗീ ദേവീം ഹിമവതഃ സുതാമ് .
അപശ്യത് പാംശുദിഗ്ധാങ്ഗീമാസീനാം ബാലരൂപിണീമ് . .35..
ലേഖാമിവ നവാമിന്ദോഃ പ്രാതഃ സൂര്യപ്രഭാമിവ .
ഹവിഷാ ഹൂയമാനസ്യ തന്വീമഗ്നേഃ ശിഖാമിവ ..36..
വിജ്ഞായ സ തദാ യോഗാന്മഹായോഗാം സുരേശ്വരീമ് .
ഈശ്വരോ ജഗതോ വിഷ്ണു27ര്ജിഷ്ണുസ്തുഷ്ടാവ പാർവതീമ് ..37..
വിഷ്ണുരുവാച
ത്വം സ്രഷ്ട്രീ28 സർവഭൂതാനാം സംഹർത്രീ ത്വം സുരേശ്വരി .
ത്വമസ്യ ജഗതോ ധാത്രീ നിത്യാ പ്രകൃതിരവ്യയാ . .38..
ത്വം പ്രഭാ ശർവരീ ജ്യോത്സ്നാ കീർതിസ്തുഷ്ടിരുമാ ധൃതിഃ .
ബുദ്ധിമേധാ സ്മൃതിഃ പ്രജ്ഞാ സന്ധ്യാ കാന്തിഃ സ്തുതിർമതിഃ ..39..
ത്വമീശാ ദേവി ദേവാനാം ഗണമാതാ ഗണാമ്ബികാ .
ഭദ്രകാലീ മഹാഗൗരീ കൗശികീ വിന്ധ്യവാസിനീ ..8.60.40 . .
ദുർഗാ ഖ്യാതിർമഹാവിദ്യാ ഗായത്രീ ത്വം സരസ്വതീ29 .
സ്വാഹാ സ്വധാ മഹാമായാ ലക്ഷ്മീര്യോഗേശ്വരേശ്വരീ ..41 ..
ഉൽകാ സതീ ഗിരേഃ പുത്രീ മൈത്രേയീ ബ്രഹ്മചാരിണീ .
താപസീ30 രേവതീ ഷഷ്ഠീ വരാവരസഹസ്രദാ31 . .42 . .
കുന്ദകാർമുകസാരങ്ഗകോകിലാശോകപല്ലവൈഃ .
തുല്യാസി32 ദന്തഭ്രൂ നേത്രസ്വരപാണിഭിരീശ്വരി33 . .43 ..
പ്രമത്തോത്ഫുല്ലപൂർണന്താൻ നാഗോത്പലനിശാകരാൻ .
വിശിനക്ഷി സദാ ദേവി ഗതിലോചനകാന്തിഭിഃ ..44. .

26 മഹായോഗഃ - ക. ഖ . 27 ധാതാ - ഘ. . 28 സൃഷ്ടിഃ- - ക. . 29 സുരേശ്വരീ - ക . 30 താമസീ? . 31 ചരാചരസഹസ്രദാ - ഘ. . 32 തുല്യാസ്യ - ക. . 33... രീശ്വരീ - ക. .

341
ശിരോഭിർമഹിഷോദ്ഭ്രാന്തരക്തപര്യന്തലോചനൈഃ .
നൃഭിഃ ക്ഷിതിതലന്യസ്തകരജാനുമിരിജ്യസേ34 ..45..
മത്താന്യപുഷ്ടാകലവൽഗുഭാഷിതാ ദ്വിരേഫമാലാസിതചാരുമൂർധജാ .
പ്രഫുല്ലപുഷ്പസ്തബകോദ്ഗതസ്തനീ വിരാജസേ കല്പലതേവ പുഷ്പിതാ ..46..
ദേവി ദേവീഭിരനിശം ഭക്ത്യാഭിവന്ദ്യസേ ദിവി .
ഇജ്യസേ35 മുനിഭിഃ ശശ്വദ് ഗിരിജേ ഗിരിമൂർധസു ..47..

അർച്യസേ ദ്ധിഗന്ധർവൈർഗന്ധപുഷ്പോത്കരൈഃ സദാ .
സദാഗതിപഥം പ്രാപ്താ36 പ്രാപ്ത്യാ ച സ്തൂയസേനഘേ ..48..
ഭാസി സിംഹം സമാരൂഢാ ചലത്പിങ്ഗലകേസരമ് .
ദീപ്താ പ്രഭേവ സാവിത്രീ മേരുമൂർധാനമാസ്ഥിതാ ..49..
ജിഘാംസതീ രണേ ദൈത്യാഞ്ഛരൗഘൈർഭാസ്യജിഹ്മഗൈഃ .
രവേർമൂർതിസ്തമാംസീവ വികിരന്തോ ഗഭസ്തിഭിഃ ..8.60.50..
പരശും ശിതമുദഗൃഹ്യ ദേവദാനവസംയുഗേ37 .
ഭ്രാജസേ ദേവി സംക്രുദ്ധാ പാടയന്തീവ38 രോദസീ ..51..
അഥ സാ ശൈശവം ഹിത്വാ തനുമന്യാം സമാദദേ39 .
ഏകീകൃതാമിവാകാശേ സംഹതിം സർവതേജസാമ് . .52..
ദീപ്താമപി സുഖാലോകാം ശാന്താമപി സവിഭ്രമാമ്40 .
ബാലാമപി ജഗദ്ധാത്രീം തന്വീമപി സുസംഹതാമ്41 ..53..
ഉവാചേദം ച സാ പ്രീതാ42 വരദാസ്മി തവ പ്രഭോ .
ഏവമുക്തസ്തയാ43 സോഥ പ്രോവാചാമ്ഭോദനിസ്വനഃ44 ..54..
ശരണ്യേ ദേവി ഭക്താനാം ശരണാഗതവത്സലേ .
ഭവാനി ഭവ മേ നിത്യം സുപ്രസന്നാ മഹേശ്വരി ..55..
കഥയസ്വ ച45 ദേവേശം ശാശ്വതം സ്ഥാണുമവ്യയമ് .
വിശ്വാത്മാനം മഹാദേവം സർവയോഗേശ്വരേശ്വരമ് ..56..

34... രീജ്യസേ - ക. . 35 ഈജ്യസേ -ഘ . 36 സദാഗതിപഥപ്രാപ്താ - ക . 37 സംയുതേ- ക. . 38 പാതയന്തീവ - ഖ. . 39 സമാദധേ - ഘ. .. 40 തപന്തീമപ്യവിഭ്രമാമ് - ക ഘ. . 41 സുസംയതാം ക. . 42 സുപ്രീതാ - ക, ഖ, . 43... സ്തദാ ഘ. . 44 നിസ്സ്വനഃ - ക. . 45 ത്വം ച - ഘ. .

തഥാസ്ത്വിതി പ്രതിജ്ഞായ കഥയാമാസ ശംകരമ് .
മൃഗയൂഥസ്യ മധ്യസ്ഥം ക്രീഡന്തം46 മൃഗരൂപിണമ് ..57. .
ഏകശൃങ്ഗം മഹാഗ്രീവമേകാക്ഷമമിതൗജസമ് .
ഏകപാദം സുസംശ്ലിഷ്ടമാപാണ്ഡുകപിലോദരമ് . .58. .
അഥ വിഷ്ണുർദ്രുതം ഗത്വാ ശൃങ്ഗേ ജഗ്രാഹ തം47 പ്രഭുമ് .
തസ്മിന്നേവ തതോ ബ്രഹ്മാ ജഗ്രാഹേന്ദ്രശ്ച വീര്യവാൻ ..59. .
ത്രിധാ തദഭവച്ഛൃങ്ഗം ചലിതം48 ദീപ്തതേജസമ്49 .
ത്രയാണാം സുരമുഖ്യാനാം പൃഥക് പാണിഷു സംസ്ഥിതമ് . .8.60.60 . .
അഥാദൃശ്യസ്തദാ ശർവസ്താനുവാച സുരോത്തമാൻ .
യദർഥമാഗതാ യൂയം തദ് ബ്രൂത സുരസത്തമാഃ ..61 ..
അഥോവാച തദാ50 ബ്രഹ്മാ പരമേശം വൃഷധ്വജമ് .

രാജ്യം പുനരവാപ്നോതു ഹത്വാ വൃത്രം51 പുരന്ദരഃ . . 62 ..
തതസ്താനമരാൻ തത്ര വൃഷകേതുഃ സമാഗതാൻ .
സ്വരേണ വാരിദധ്വാനഗമ്ഭീരേണാബ്രവീത്തതഃ . .63 ..
വൈഷ്ണവം പരമം തേജഃ ഫേനമാചക്ഷ്യതേ സുരാഃ52 .
ശിരശ്ഛേത്സ്യതി വൃത്രസ്യ തദാദായ ശതക്രതുഃ . .64. .
ഹൃഷീകേശോഥ തത്ഖണ്ഡമനയത് സ്വം നികേതനമ് .
ന്യവേശയത53 തത്രൈവ54 വാരിജോദരസംഭവഃ55 .. 65..
നീയമാനം തൃതീയം56 ച ഖണ്ഡമാഖണ്ഡലേന തു .
രക്ഷസാമധിപഃ ശ്രീമാൻ ജഗ്രാഹാഥ ദശാനനഃ ..66..
ചകാര സന്ധ്യാമുദധൗ ദക്ഷിണേ ന്യസ്യ തത്തദാ .
ന വിചാലയിതും ശക്തഃ സന്ധ്യാമാസ്ഥായ രാവണഃ57. .67..
തത്പുണ്യം ദേവദേവസ്യ വ്യാസ ക്ഷേത്രം മഹാദ്യുതേ .
ഗോകർണമിതി നാമാസ്യ ചകാര കമലാസനഃ .. 68. .

46 ക്രീഡയാ - ക. . 47 സ - ഖ. . 48 ചലിതേ - ക. ഖ. . 49 ദീപ്തതേജാസാം - ക., ദീപ്തതേജസി - ഖ. . 50 തതോ - ഖ. . 51 വൃത്രം ഹത്വാ - ഘ. . 52 കേന വൈ നിർമിതഃ പുരാ - ഘ . 53 നിവേശയത - ഘ. . 54. ത്വദ്വാരി - ഘ. . 55 വാരിധേരുദരേ തതഃ - ഘ. . 56 ദ്വിതീയം - ഘ. . 57 സത്വമന്വിഷ്യ വാരുണഃ - ഘ. .

343

തത്ര ഗത്വാ നരോ ഭക്ത്യാ പ്രണിപത്യ മഹേശ്വരമ് .
അശ്വമേധമവാപ്നോതി സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യതേ . .69..
ഗോകർണമുത്തരം58 വ്യാസ സ്ഥാപിതം പദ്മയോനിനാ59 .
ഉദന്വതഃ സ്ഥിതം തീരേ സ്വയമേവ തു ദക്ഷിണേ ..8.60.70..
യഃ ശൃണോതി നരോ നിത്യം പുണ്യഗോകർണസംഭവമ് .
സർവപാപവിധൂതാത്മാ സ യാതിപരമാം ഗതിമ്60 ..71 ..
അഥ തൗ ദാനവൗ വ്യാസ ഗോകർണമഭിജഗ്മതുഃ .
തത്ര ചേരതുരത്യുഗ്രം തപോമ്ബുപവനാശനൗ ..72..
കസ്യചിത്ത്വഥ കാലസ്യ വിദിത്വോഗ്രം തയോസ്തപഃ .
ആജഗാമ തയോഃ പാർശ്വം ബ്രഹ്മാ സുരനമസ്കൃതഃ ..73..
അഥ തൗ വിശ്വധാതാരം ചതുർവക്ത്രം പിതാമഹമ് .
അപശ്യതാം മഹാബാഹൂ ബ്രഹ്മാണം പുരതഃ സ്ഥിതമ് ..74..
ശുക്ലാമ്ബരധരം ദീപ്തം ശുക്ലസ്രഗനുലേപനമ്61 .
ഏകീകൃതമസംപ്രേക്ഷ്യം തേജോ ദിനകൃതാമിവമ്62 ..75..
പ്രീതോസ്മി യുവയോഃ പുത്രാവഥോവാച പിതാമഹഃ .

അനേന തപസോഗ്രേണ വരം ബ്രൂത63 മഭീപ്സിതമ് ..76..
അമരത്വം തു വവ്രാതേ തൗ പ്രണമ്യ പിതാമഹമ് .
ബ്രഹ്മാഥാഹ64 വിനാ ദേവാനമൃതത്വം ന വിദ്യതേ ..77..
അവശ്യമേഷ്യോ65 യുവയോർമൃത്യുരേകേന കേനചിത് .
അഥാമരത്വം വവ്രാതേ പരസ്പരവധം വിനാ ..78..
ഏവമസ്ത്വിതി താഭ്യാം തം വരം ദത്ത്വാ പിതാമഹഃ .
ഹംസയുക്തേന യാനേന66 ജഗാമ സ്വം നികേതനമ് ..79..
അസുരാവപി തൗ തസ്മാത്തപസോഗ്രാദ്വിരേമതുഃ .
ആജഗ്മതുർനികേതം സ്വം വരം ലബ്ധ്വാ പിതാമഹാത് ..8.60.80..

58... മുത്തമം - ഖ. . 59 ബ്രഹ്മയോനിനാ - ഘ. . 60 *സ* യാതി പരമം സ്ഥാനം യത്ര ഗത്വാ ന ശോചതേ' ' - ഘ. . 61 ശുക്രഗന്ധാനുലേപനമ് - ഘ. . 62 രവി (രുചി) രാകാര... - ഖ. . 63 ബ്രൂതാ - ക. . 64... ഹാഥ - ക. ഖ., ... പ്യാഹ - ഘ. . 65 അവശ്യമേവ - ഘ. . 66 ഹംസയുക്തവിമാനേന - ഘ. .

വരദാനം67 തതോ ജ്ഞാത്വാ ദൈത്യാഃ പാതാലവാസിനഃ .
ആജഗ്മുർദാനവാശ്ചൈവ തയോഃ പാർശ്വം മുദാന്വിതാഃ ..81 ..
കേശീ മുരോ68 മയഃ ശമ്ഭുഃ69 കാർതസ്വരമഹാരവൗ .
ഇന്ദ്രശത്രുഃ കതിർധുന്ധുസ്ത്വില്വലോ നമുചിർദ്രുമഃ ..82 . .
വാതാപീ ദുന്ദുഭിർമേഘഃ പ്രഭുരന്യേ ച ദാനവാഃ .
സർവേ കവചിനഃ ശൂരാ ഗദാപരിഘപാണയഃ . .83 . .
ഊചുശ്ച ശോകമഗ്നാനാമസ്മാകം ശത്രുതാപനൗ .
യുവാം പ്ലവാവിവായാതൗ ശോകസാഗരതാരണൗ ..84..
പുരേപ്രതിഭയേ രമ്യേ കാന്താം നാമ തതഃ സഭാമ് .
ആജഗ്മുസ്തുഷ്ടമനസോ ദാനവേന്ദ്രാഃ70 സമാഗതാഃ71 . .85. .
തസ്യാം പ്രശസ്തേ72 വിസ്തീർണേ ശാതകൗമ്ഭേ വരാസനേ .
ആസസാദ മഹാബാഹുഃ സുന്ദോ ദാനവസത്തമഃ . .8 6..
നിസുന്ദോന്യത്തതോ ഭേജേ ഹേമരത്നമയം ശുഭമ് .
ആസസാദ തതോ ധീമാൻ കാർതസ്വരമയം73 മയഃ74..87..
അന്യേ ച ദാനവാ ഭേജുരാസനാനി തദാ75 മുനേ .
ഹേമരത്നവിചിത്രാണി ഭാസ്വന്തി ച മഹാന്തി ച . .88 ..
വിരേജേ സാ സഭാ തത്ര ദാനവേന്ദ്രൈഃ സമാഗതൈഃ .
സബലാകൈസ്തഡിത്വദ്ഭിഃ പ്രലയേ ദ്യൗരിവാമ്ബുദൈഃ76 . .89 ..
അഥോന്നാമ്യ ശിരോ രത്നമരീചിപരിവേഷവത് .
സുന്ദോ വചനമാഹേത്ഥമമ്മോദരുചിരസ്വനഃ77 . .8.60.90 ..

ദാനവേന്ദ്രാഃ കരിഷ്യാമി സർവേഷാമശ്രുമാർജനമ് .
വിജിത്യ ദൈവതൈഃ സാർദ്ധമിന്ദ്രമാഹവമൂർധനി ..91 . .
പ്രയാമ78 ദംശിതാഃ സർവേ സജ്ജീഭവത79 ദാനവാഃ .
ത്രൈലോക്യവിജയം കർതുമുദ്യതായുധപാണയഃ . .92 ..

67 വരലാഭം (?) . 68 കേശിരുഗ്രോ - ഘ . 69 ശംഖഃ - ഘ. . 70 ദാനവേന്ദ്ര - ഘ. . 71 സമാഗതാം - ഘ. . 72 ത്രയസ്തേ - ക. ഖ. . 73 കാർതസ്വരമയേ - ക, . 74 ശുഭമ് - ഘ. . 75 തതോ - ഖ. . 76 ദ്യൗരിവാമ്ബരേ - ഖ. . 77.. നിസ്വനം പുനഃ - ഘ . 78 പ്രയാമോ - ഘ. 79 സജ്ജാ ഭവത - ഘ. .

345

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ പ്രഭുഃ പ്രാഹാസുരേശ്വരമ്80 .
യജ്ഞൈർവ്രതൈസ്തപോഭിശ്ച81 നിയമൈശ്ചാസുരദ്വിഷഃ82 ..93..
ആപ്യായയന്തി സംരബ്ധാഃ ശശ്വദ്വർണാശ്രമാ ഭുവി .
താനേവ പ്രഥമം ഹത്വാ തതോ ജേഷ്യാമ ദേവതാഃ ..94..
തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ പ്രാഹുർദാനവസത്തമാഃ .
ആയതിം പ്രഥമം ഹത്വാ വിജേഷ്യാമസ്തതോമരാൻ ..95..
അഥോവാച തദാ83 ധുന്ധുർമേഘദുന്ദുഭിനിസ്വനഃ .
രാജാനുഗാമീ ലോകോയമപാപോ ബധ്യതേ കഥമ് ..96..
അസ്മത്തോ ദൈവതൈ രാജ്യം ലോകം ഹത്വാ പുരാ ഹതമ് .
വിക്രമേണൈവ നിർജിത്യ ദൈത്യരാജ്യം സുരൈർഹൃതമ് ..97..
തഥാ84 തേഭ്യോ വയമപി പ്രോത്ഥിതധ്വജസംകുലേ85 .
ആനേഷ്യാമോ രണേ ജിത്വാ ശ്രിയമാവിഗ്നലോചനാമ് ..98..
അപകാരേ സതി സമേ സ്വഭാവേന മനസ്വിനാമ് .
തേജോ വിജൃമ്ഭതേ ദീപ്തം ശക്തിമത്സ്വേവ സർവദാ ..99..
അഥ ധുന്ധോർവചഃ ശ്രുത്വാ മുരോ മുരജനിസ്വനഃ .
ഉച്ചൈരുത്ക്ഷിപ്യ മൂർധാനം പ്രോവാച പ്രഹസന്നിവ .. 8.60.10 0..
പുരാഭവൻ86 മഹാത്മാനോ87 ദാനവേന്ദ്രാ മഹാബലാഃ .
ഹിരണ്യകശിപുർവൃത്രഃ പ്രഹ്ലാദോ നമുചിർബലിഃ . .1 01 ..
കോടിശോ ദാനവാശ്ചാന്യേ മഹാസത്വാ മഹാബലാഃ .
യൈഃ കൃതാ പ്രസഭം ലക്ഷ്മീഃ സ്വവക്ഷഃസ്ഥലവാസിനീ ..1 02..
അല്പാവശേഷൈരധുനാ88 യുഷ്മാഭിരസുരോത്തമാഃ .
കഥമാനീയതേ രാജ്യം സുരാന്നിർജിത്യ സംയുഗേ . .1 03. .
ഇഷ്ടാർഥസാധകേനാശു ദേശകാലാവിരോധിനാ .
ഉപായേന പരീപ്സധ്വം രാജ്യമന്യേന കേനചിത് .. 1 04..
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തദാ വാക്യമംശുമാലീ89 മഹാസുരഃ .

പ്രോവാച മധുരം ശ്ലക്ഷ്ണമർഥാനുഗമിദം വചഃ . .1 05..

80 പ്രാഹാസുരേശ്വരഃ - ഘ. . 81 യജ്ഞവ്രതതപോഭിശ്ച - ക. ഘ. . 82 യമൈശ്ചാസുരവിദ്വിഷഃ - ഘ. . 83 തതോ - ക. ഘ. . 88 അഥ - ഘ. . 85 പ്രോച്ഛ്രിതധ്വജസംകുലേ - ഘ. . 86. ഭൂവൻ - ക. ഖ. . 87 മഹോത്സാഹോ - ഘ. . 88 സ്വല്പാവശേഷൈരധുനാ - ഘ. . 89.. .മംശുമാൻസ - ഘ. .

സാപരാധാ ബലീയാംസോ ബദ്ധവൈരാശ്ച ദാനവൈഃ .
ജയിനഃ ശ്രീമദോന്മത്താഃ സാമ ദേവേഷ്വനർഥകമ് . .1 0 6..
സുരേഷു മാനസീ സിദ്ധിർവിഭുതാ ഭുവനത്രയേ .
അണിമാദ്യൈർഗുണൈര്യോഗസ്തേഷു ദാനമപാർഥകമ് . . 1 07. .
ഏകാർഥാ നാർഥിനഃ90 സർവേ സംഹതാശ്ചാസുരദ്വിഷഃ .
ന തേ ഭേദയിതും ശക്യാ ദാനൈസ്തേ ദാനവോത്തമാഃ91 . .1 08. .
മന്ത്രപ്രഭാവശക്തിഭ്യാ92 മുത്സാഹേന പരേണ ച .
സംപന്നാഃ സർവഥാ ദേവാ ന യുദ്ധം തൈഃ സഹേഷ്യതേ . . 1 09..
യുക്തോ ദാനവമുഖ്യാനാം ഹീന93 സന്ധിഃ സുരൈസ്സഹ .
സ്ഥാനവൃദ്ധിം പരീപ്സൂനാം ക്ഷീണാനാമധുനാ ഭൃശമ് . .8.60.1 10 ..
അഥാഹ തേജസാ സ്വേന തേജാംസി സുരവിദ്വിഷാമ് .
അഭിഭൂയ സദസ്യുച്ചൈരംശുമാനംശുമാനിവ . .1 11 . .
പ്രണാമപൂർവഃ ക്രിയതേ ഹീനസന്ധിഃ കുരാജഭിഃ .
ന ചക്രുർദാനവാഃ പൂർവം കുർവതേ ന ച സാംപ്രതമ് . . 1 12..
ശിരാംസി ദാനവേന്ദ്രാണാം കഥം യാസ്യന്തി നമ്രതാമ് .
സുമേരോരിവ ശൃങ്ഗാണി ഭാനുമന്ത്യുച്ഛ്രിതാനി ച ..113 . .
ആദാസ്യാമോഥ വാ രാജ്യം ദേവാന്നിർജിത്യ സംയുഗേ .
പ്രാപ്സ്യാമോ വാ94 ഗതിം പുണ്യാം നിഹതാഃ സമരേമരൈഃ95 ..1 14..
ഇത്ഥമംശുമതഃ ശ്രുത്വാ വാക്യം വാക്യാർഥകോവിദഃ .
ഗമ്ഭീരമർഥവത് പ്രാഹ മഹിഷോ വദതാം വരഃ . .1 1 5. .
വിദിതം വഃ സമസ്താനാം96 പൂർവജാ97 ഭവതാം യഥാ .
ഹതാ ദാനവശാർദൂലാ വിക്രമൈകരസാഃ സുരൈഃ .. 11 6. .
തദലം ദാനവശ്രേഷ്ഠാ വൃത്ത്യാ വോഗ്നിപതങ്ഗയോഃ98 .
സന്ധായ ദൈവതൈസ്സാർധ വൃത്തിം കുർമഃ സ്വകർമഭിഃ ..1 17..

90 ധന്വിനഃ - ഘ. . 91 ദാനവൈർദാനവോത്തമാഃ - ഘ. . 92 ശക്ത്യാ ച - ഘ. . 93 ഹീനഃ - ഘ. . 94.. .ദ്യ - ഘ. . 95 ശരൈഃ - ഘ . 96 സഹസ്ഥാനാം - ഘ. . 97 പൂർവാണാം - ഘ. . 98... വത് - ഘ. .

ജ്യായോഭിർദാനവാ ദേവൈ രന്ധ്രവ്യസനവർജിതൈഃ99 .
വിഗ്രഹേണ കഥം സിദ്ധിമിച്ഛഥ സ്രസ്തശക്തയഃ . . 1 18..
ഗുണാതിശയയുക്താനാം യാനമഭ്യുച്ചയേ സതി .
മന്ത്രോത്സാഹപ്രഭാവാണാമവാപ്തൗ100 ദേശകാലയോഃ .. 11 9. .
അഥ സംഭൂയ യാനേന മന്യധ്വേ101 സിദ്ധിമാത്മനഃ .
ദംശിതാഃ സമരേ യത്താഃ102 സമേതാ യക്ഷരാക്ഷസൈഃ . . 8.60.120 ..
രക്ഷാംസി ഹുതശേഷാണി ജ്വലനേ ശക്തിസൂനുനാ .
ശ്രിതാനി ദൈവതാന്യേവ ഭീതാന്യബലവന്തി ച ..1 21 . .
ആയത്താ സർവദാ യക്ഷാഃ കുബേരേസുരസത്തമാഃ .
സ ചാപി സുരമുഖ്യാനാം കുരുതേ കാര്യമുദ്യതഃ .. 1 22..
അന്യത്ര ദൈത്യശത്രുഭ്യോ ഭുവനേഷു ബലീയസഃ .
അഭാവാദസുരശ്രേഷ്ഠാ ദ്വൈധീഭാവോ ന വിദ്യതേ .. 123 . .
മഹിഷേ സദസി സ്വസ്ഥമിത്യുക്തവതി ദാനവേ .
വിസ്പഷ്ടമർഥവദ്വാക്യം ദ്രുമഃ പ്രാഹ മഹാസുരഃ . . 1 24. .
സമരേ നിർജിതൈഃ103 പൂർവമസ്മാഭിരബലൈസ്സഹ .
ജയിനഃ ശക്തിസംപന്നാഃ സംധാസ്യന്തേ കഥം സുരാഃ . .125. .
സംവിധായാശു104 ദുർഗാണി പർവതാനുദകാനി ച105 .
വിജയേ സതതം യുക്താ വിഗൃഹ്യാസനമാസ്മഹേ ..226..
നാശയന്തഃ സദാ യജ്ഞാൻ വ്രതാനി നിയമാംസ്തഥാ .
വർണാശ്രമാംശ്ച106 ലോകേസ്മിൻ ജിഘാംസന്തഃ സമന്തതഃ . . 1 27. .
തതോ ലോകവിനാശേന വിച്ഛിന്നേ107 സത്ക്രിയാപഥേ .
വിദിത്വാപചിതാൻ ദേവാനഭിയാസ്യാമ ദംശിതാഃ . .1 28. .
അഥ തേ തസ്യ വചനം സർവ ഏവാനുമേനിരേ .
ആസന്നമൃത്യവോപഥ്യമന്നം108 പ്രാണഭൃതോ109 യഥാ .. 1 29. .
ഉത്തസ്ഥുർലോകനാശായ മതിം കൃത്വാമരദ്വിഷഃ .
ഉദന്വന്ത ഇവോദ്വേലാഃ പ്രലയേ മാരുതാകുലാഃ .. 8.60.130 . .

99... രന്തർവ്യസനവർജിതൈഃ - ഘ. . 100... മധാമ്നാ - ഖ. . 101 മന്യധ്വം - ക. ഖ. . 102 മത്താഃ - ഘ. . 103 നിർജിതാഃ - ക. . 104 സന്നിധായാശു - ഘ. . 105 പാർവതാന്യുദകാനി ച - ക, പാർവതാന്യൗദകാനി ച - ഘ. . 106 വനാശ്രമാശ്ച - ഘ. . 107 വിനഷ്ടേ - ഘ. . 108 പഥ്യമർഥം - ഘ. . 109 പ്രാണഹരം - ഘ. .

ജലദ ഇവ സുനീലഃ പീനവൃത്തോന്നതാങ്ഗോ110
ഹിമകരകരശുഭ്രാം ഹാരയഷ്ടിം ദധാനഃ .

ഉദപതദഥ സുന്ദസ്ത്വാസനാത് സ്വാത്തദാനീം
ജലധിരിവ വിഘൂർണൻ ഫേനമാലീ യുഗാന്തേ . .1 31 . .
തദനു തദനുജോമ്ബുവാഹനീലഃ പരിഘഭുജഃ പൃഥുരക്തദീർഘനേത്രഃ .
അജഹദവിമനാഃ സ്വമാസനാന്തം പ്രതിഭയകൃദ് ദ്വിഷതാം തദാ നിസുന്ദഃ . . 13 2..
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ ദൈത്യോദ്യോഗോ നാമ ഷഷ്ടിതമോധ്യായഃ

ആഗാമീ പൃഷ്ഠഃ (അധ്യായാഃ 61 - 70) (http://aksharamukha.appspot.com/api/website?source=Devanagari&target=Malayalam&preOptions=[]&postOptions=[]&nativize=false&url=https://sa.wikisource.org/s/a66)

"https://sa.wikisource.org/w/index.php?title=സ്കന്ദപുരാണമ്/ഖണ്ഡഃ_8_(അമ്ബികാഖണ്ഡഃ)/06&oldid=66354"
ഇത്യസ്മാദ് പ്രതിപ്രാപ്തമ്